

Perekonnaseisutoimingute seaduse, rahvastikuregistri seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga tehakse **rahvastiku toimingute tõhustamiseks ja kitsaskohtade lahendamiseks** järgmised peamised muudatused:

1) **sünni registreerimise menetluses:**

- vähendatakse sünni registreerimise kohti;
- võimaldatakse registreerida tervishoiuteenuse osutaja tõendita sünd muude piisavate tõendite korral ilma kohtusse pöördumata;

2) **elukoha registreerimise menetluses:**

- võimaldatakse registreerida lapse elukoht kohaliku omavalitsuse üksuse (edaspidi *KOV*) algatusel ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta;
- võimaldatakse moodustada Euroopa Liidu või Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi kodanikule, kes ei ole Eesti kodanik, või Šveitsi Konföderatsiooni kodanikule (edaspidi koos *EL-i kodanik*) isikukood elukoha registreerimise menetluses;
- lihtsustatakse EL-i kodaniku elukoha registreerimist Eestist välisriiki;

3) **laiendatakse 15–17-aastase haldusmenetlusteovõimet**, võimaldades tal:

- näha oma rahvastikuregistri (edaspidi *RR*) andmeid ja seada nendele juurdepääsu piirangut;
- esitada *RR*-i kontaktandmeid, lisa-aadressi ja ütluspõhiseid andmeid.

Eelnõu avaldab eeskätt mõju *KOV*-ide perekonnaseisuametnikele ja registripidajatele ning sotsiaalset mõju. Eelnõu aitab **tõhustada rahvastiku toimingute valdkonna menetlusi, kiirendada ja lihtsustada riigiga suhtlemist ning seeläbi vähendada töö- ja halduskoormust.**

Eelnõu on kavandatud jõustuma kahes osas: 2025. aasta 2. detsembril ja 2026. aasta 1. jaanuaril (vt seletuskirja p 9).

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Siseministeeriumi rahvastiku toimingute osakonna:

- 1) õigusnõunik Annika Nõmmik Aydin (annika.nommikaydin@siseministeerium.ee, tel 612 5184);
- 2) juhataja Enel Pungas (enel.pungas@siseministeerium.ee, tel 612 5163);
- 3) rahvastikuregistri halduse talituse:
 - juhataja Mairis Kungla (mairis.kungla@siseministeerium.ee, tel 612 5208);
 - nõunik Kristiina Randmäe (kristiina.randmae@siseministeerium.ee, tel 612 5015);
 - nõunik Helle Jürna (helle.jyrna@siseministeerium.ee, tel 612 5101);
 - nõunik Katrin Jõesalu (katrin.joesalu@siseministeerium.ee, tel 612 5173);
 - nõunik Helika Villmäe (helika.villmae@siseministeerium.ee, tel 5919 3769);
- 4) perekonnaseisutoimingute talituse:
 - juhataja Karin Saan (karin.saan@siseministeerium.ee, tel 5308 8393);
 - nõunik Viiru-Marie Fürstenberg (viiru-marie.furstenberg@siseministeerium.ee, tel 612 5160);
 - nõunik Ulvi Klaar (ulvi.klaar@siseministeerium.ee, tel 612 5168);

- nõunik Pille Lember (pille.lember@siseministeerium.ee, tel 612 5226);
- 5) rahvastikuregistri andmekvaliteedi talituse juhataja Marina Grentsman (marina.grentsman@siseministeerium.ee, tel 612 5175).

Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Siseministeeriumi õigusosakonna õigusnõunikud Kristi Kool (teenistussuhe peatunud) ja Kertu Nurmsalu (kertu.nurmsalu@siseministeerium.ee, tel 612 5084).

Eelnõu ja seletuskirja, välja arvatud lisad, on keeleliselt toimetanud Siseministeeriumi õigusosakonna keeleteoimetaja Heike Olmre (heike.olmre@siseministeerium.ee, tel 612 5241).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõu, Euroopa Liidu õiguse rakendamise ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Eelnõuga muudetakse:

- 1) perekonnaseisutoimingute seadust (edaspidi *PKTS*) avaldamismärkega RT I, 29.06.2024, 18;
- 2) rahvastikuregistri seadust (edaspidi *RRS*) avaldamismärkega RT I, 18.10.2024, 4,
- 3) riigilõivuseadust (edaspidi *RLS*) avaldamismärkega RT I, 17.04.2025, 33.

Eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik **Riigikogu poolthälte enamus**, sest ei muudeta seadust, mille vastuvõtmiseks on Eesti Vabariigi põhiseaduse (edaspidi *PS*) § 104 kohaselt vaja Riigikogu koosseisu häälteenamust.

2. Seaduse eesmärk

2.1. Vajalikkus, eesmärk ja kavandatud lahendused

Rahvastiku toimingute praktikas on ilmnunud **kitsaskohti, mis raskendavad menetlust ja riigiga suhtlemist ning tekitavad tarbetuid kulusid ja kohtuvaidlusi**. Näiteks:

- 1) sünni registreerimise menetluses:
 - kuna perekonnaseisuametnikud registreerivad sünde tänu automaatsetele sünnikannetele¹ vähem, tekitab **kõigis 79 KOV-is perekonnaseisuametniku hoidmine** rohkem kulusid, kui õigustatud;
 - kuna **tervishoiuteenuse osutaja tõendita sünni registreerimine** ei ole selgelt reguleeritud, on tekkinud kohtuvaidlusi;
 - kuna kolmanda riigi kodanik ei saa **lapse sünni registreerimisel avaldada tema kodakondsust**, on nii tema halduskoormus kui ka riigi töökoormus suurem, kui vaja;
- 2) elukoha registreerimise menetluses:
 - kuna **teise vanema nõusolekuta lapse elukoha registreerimine** ei ole selgelt reguleeritud, on praktika KOV-iti erinev ja ei ole õigusselgust, kuidas on kohane toimida;
 - kuna ei ole selgelt reguleeritud, millal võib **lõpetada RR-is hoone või ruumi täpsusega elukoha aadressi kehtivuse** olukorras, kus isik on kolinud mujale, aga jätnud aadressi RR-is muutmata, puudub KOV-i ametnikel piisav õigusselgus;
 - kuna **EL-i kodaniku elukoha registreerimise menetlus** on nii talle kui ka riigile tarbetult koormav, on vaja võimaldada RR-i andmete ajakohasuseks EL-i kodaniku

¹ Automaatne sünnikanne tehakse juhul, kui sünni registreerimise avaldus on esitatud e-rahvastikuregistris ja seda ei ole vaja lisamenetleda. Muudatus võeti vastu 2022. aastal rahvastikuregistri seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seadusega. – [RT I, 12.03.2022, 1.](#)

välisriigi elukohta lihtsamalt RR-i esitada ja moodustada talle isikukood elukoha registreerimise menetluses;

- 3) kuna **alaealise haldusmenetlusteovõimet** on laiendatud muu hulgas KOV-i valimistel osalemiseks, on mõistlik võimaldada tal ka iseseisvalt näiteks vaadata ja ajakohastada RR-is oma kontaktandmeid.

Eelnõu eesmärk on sellised kitsaskohad lahendada, et:

- tõhustada menetlusi;
- hoida kokku riigi kulusid;
- hoida ära tarbetuid kohtuvaidlusi;
- kiirendada ja lihtsustada riigiga suhtlemist ning seeläbi
- vähendada inimeste halduskoormust ja riigi töökoormust.

Halduskoormust vähendavad järgmised muudatused:

- 1) sünni registreerimise menetluses:
 - võimaldatakse registreerida tervishoiuteenuse osutaja tõendita sünd muude piisavate tõendite korral ilma kohtusse pöördumata;
 - võimaldatakse kolmanda riigi kodanikul oma lapse sünni registreerimisel avaldada tema kodakondsus;
- 2) elukoha registreerimise menetluses:
 - võimaldatakse registreerida lapse elukoht KOV-i algatusel ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta;
 - lihtsustatakse EL-i kodaniku elukoha registreerimist Eestist välisriiki;
 - täpsustatakse viibimiskohas viibija elukoha andmete muutmist;
- 3) laiendatakse teatud menetlustoiminguteks 15–17-aastase haldusmenetlusteovõimet;
- 4) pikendatakse EL-i kodaniku perekonnaliikme RR-i subjektsuse kehtivusaega.

Riigi töökoormust vähendavad järgmised muudatused:

- 1) sünni registreerimise menetluses koondatakse sünni registreerimise pädevus 16 maakonnakeskuse KOV-i (edaspidi *MK KOV*);
- 2) elukoha registreerimise menetluses:
 - kaotatakse võimalus esitada elukohateade avalikku ülesannet täitvale asutusele või isikule;
 - võimaldatakse lõpetada elukoha andmete kehtivus, kui RR-i järgsel elukoha aadressil ei ole RRS-i § 77 kohast ruumi;
 - võimaldatakse moodustada EL-i kodanikule isikukood elukoha registreerimise menetluses;
- 3) andmete RR-i kandmisel:
 - määratakse RR-is alla 11-aastase lapse haridustasemeks automaatselt „hariduseta/alus-haridus“;
 - lõpetatakse alla 15-aastase kontaktandmete RR-i kandmine ja juba RR-i kantud kontaktandmete kehtivus;
 - võimaldatakse kanda RR-i Eesti kodaniku isikut tõendava dokumendi esmataotluses esitatud välisriigi elukoha täpne aadress;
- 4) RR-i andmetele juurdepääsu andmisel:
 - võimaldatakse anda RR-i andmesaajale õigustatud huvi korral juurdepääs isiku kontaktandmetele;
 - võimaldatakse anda juurdepääs statistilisele koondile, avalikult kättesaadavale andmes-tikule ning surnu nimele, soole, sünni- ja surmaajale ja isikukoodile avaliku teabe seaduse alusel.

2.2. Põhiseaduspärasus

Eelnõu võib riivata järgmisi PS-i põhiõigusi:

- § 12: kõik on seaduse ees võrdsed;
- § 14: õigus korraldusele ja menetlusele²;
- § 19: õigus vabale eneseteostusele;
- § 26: õigus perekonna- ja eraelu puutumatusele.

Kuigi PS-is ei ole **inimväärikust** eraldi põhiõigusena nimetatud, on see põhiseadusliku põhi-mõttena §-s 10. PS-i §-st 14 tuleneva **hea halduse põhimõtte** kohaselt tuleb tagada inimesele menetluses vajalik teave ja anda talle piisavalt selgitusi, et võimaldada tal teostada oma õigusi ja vabadusi. Tagatud peab olema, et igal muudatusel on seaduslik alus, muudatused on proport-sionaalsed ja põhiõiguste kaitseks võetakse piisavaid meetmeid. Samuti, lähtudes **riigivõimu seaduslikkuse põhimõttest** (PS-i § 3) ja asjaolust, et osa eelnõukohastest muudatustest on seotud isikuandmete töötlemisega, tuleb need sätestada seaduses.

PS-i kommenteeritud väljaandes on § 26 käsitluses isikuandmete töötlemise kohta märgitud:

Informatsiooniline enesemääramine tähendab igaühe õigust ise otsustada, kas ja kui palju tema kohta andmeid kogutakse ja salvestatakse, seetõttu on eraelu kaitse üheks oluliseks valdkonnaks isikuandmete kaitse. Riigikohtu halduskolleegium on märkinud: „Eraelu puutumatuse riivena käsitatakse muu hulgas isikuandmete kogumist, säilitamist, kasutamist ja avalikustamist.“ ([RKHKo 12.07.2012, 3-3-1-3-12](#), p 19).³

Eelnõuga nähakse ette **selged isikuandmete töötlemise reeglid ja kontrollimeetmed**, mis võimaldavad tuvastada vigu andmetöötluses. Eelnõu tervikuna pigem suurendab põhiõiguste adressaatide õigusi, näiteks:

- laiendatakse 15–17-aastase haldusmenetlusteovõimet;
- võimaldatakse samu kontaktandmeid ja lisa-aadressi kanda RR-i ka juhul, kui need on juba RR-i kantud;
- võimaldatakse registreerida tervishoiuteenuse osutaja tõendita sünd muude piisavate tõendite korral ilma kohtusse pöördumata.

Samas tehakse eelnõuga ka muudatusi, millega kitsendatakse põhiõiguste adressaatide õigusi. PS-i §-s 11 on sätestatud, et õigusi ja vabadusi tohib piirata ainult kooskõlas PS-iga. Piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ning ei tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust. Seega peab põhiõiguse riivel olema legitiimne eesmärk ja riive selle saavutamiseks proportsionaalne: sobiv, vajalik ja mõõdukas. Põhiõiguse riive on:

- **sobiv**, kui see aitab saavutada legitiimset eesmärki;
- **vajalik**, kui seda ei ole võimalik saavutada, kasutades põhiõigusi vähem riivavat meetet, ning
- **mõõdukas**, kui see ei moonuta ühiskonna demokraatlikkust ja põhiõiguse olemust.⁴

² Inimesel on õigus nõuda, et kõik avaliku võimu teostajad oleksid aktiivsed põhiõiguse rikkumise ärahoidmisel, rakendades selleks vajalikke abinõusid.

³ Jaanimägi, Katri, Liiri Oja 2020. PS-i § 26 kommentaarid, p 24. – [Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne](#). Viies, parandatud ja täiendatud väljaanne. Toim. Ülle Madise (peatoimetaja), Hent Kalmo, Oliver Kask, Peep Pruks. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda, lk 387–396.

⁴ Riigikohtu üldkogu 21. juuni 2019. aasta otsus nr [5-18-5](#), p 65; Kalmo, Hent, Oliver Kask 2020. PS-i § 11 kommentaarid, p-d 30–32. – [Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne](#), lk 138.

- 1) **Vähendatakse sünni registreerimise kohti: sünni registreerimise pädevus koondatakse 16 MK KOV-i.** See riivab PS-i §-s 19 sätestatud õigust vabale eneseteostusele ning §-s 26 sätestatud õigust perekonna- ja eraelu puutumatussele.

Legitiimne eesmärk on tagada sünni registreerimise kvaliteet ja perekonnaseisuametnike pädevuse ajakohasus ning vähendada riigi kulusid.

- **Sobivus.** Sünni registreerimise pädevuse 16 MK KOV-i koondamise tõttu on nende perekonnaseisuametnikel edaspidi rohkem sünni registreerimise menetlusi. Tänu sellele on sünni registreerimisel tagatud järjepidev praktika, ühtlasem kvaliteet ja pädevuse ajakohasus. Samuti vähenevad riigi kulud, sest ülejäänud 63 KOV-is ei ole vaja hoida sünni registreerimise pädevusega perekonnaseisuametnikku, eriti kui sünde registreeritakse harva.
- **Vajalikkus.** Suurem osa sünni registreerimise avaldustest esitatakse RR-i turvalises veebikeskkonnas (edaspidi *e-rahvastikuregister*). Neist omakorda suurema osa alusel tehakse RR-i automaatne sünnikanne, misjuhul ei ole perekonnaseisuametnikul vaja sünni registreerida. Kuna kõigi KOV-ide perekonnaseisuametnikele ei jagu pädevuse hoidmiseks piisavalt sünni registreerimise menetlusi, ei ole mõistlik viia neid läbi kõigis 79 KOV-is.
- **Mõõdukus.** Sünniandmetest olenevad paljud teised menetlused, teenused ja toetused, näiteks sünnitoetus ja vanemahüvitis. Seetõttu on oluline, et sünd registreeritaks RR-is nõuetekohaselt. Kõigis 79 KOV-is ei ole perekonnaseisuametnikel sündide arvu või automaatsete sünnikannete tõttu piisavalt sünni registreerimise menetlusi, et säilitada pädevus. Pädevust saaks hoida ka perekonnaseisuametnikke rohkem koolitades, kuid see ei ole jätkusuutlik: kui ametnikud ei saa omandatud oskusi praktikas kasutada, ununevad need ajapikku. Seega on sünni registreerimise pädevuse säilitamiseks mõistlik koondada see 16 MK KOV-i.

Muudatus tähendab, et kui muu KOV-i elanik soovib registreerida sünni kohapeal, peab ta edaspidi läbima suurema vahemaa. See tähendab suuremat aja- ja transpordikulu, kuid arvestades Eesti väiksust, ei ole lisavahemaa nii suur, et tekitaks ebamõistlikult suurt kulu. Enamik inimesi saab esitada sünni registreerimise avalduse e-rahvastiku-registris. Kohapeale minek võib olla vajalik erandjuhul, näiteks kui lapse vanem on alaealine. Kuna enamik inimesi ei pea sünni kohapeal registreerima, ei ole riive võrreldes legitiimse eesmärgiga intensiivne. Isegi kui inimene peab minema sünni registreerimiseks kohapeale, ei tule seda teha tihti, vaid üldjuhul paar korda elus. Samuti on sünni registreerimise koondamine 16 MK KOV-i otstarbekam, sest see aitab hoida kokku riigi kulusid. Seega on meede mõõdukas.

Järeldus: meede on proportsionaalne, sest legitiimne eesmärk tagada sünni registreerimise kvaliteet ja perekonnaseisuametnike pädevuse ajakohasus ning vähendada riigi kulusid kaalub üles vaba eneseteostuse ning perekonna- ja eraelu puutumatussele õiguse riive.

- 2) **Antakse õigustatud huvi korral juurdepääs RR-i kantud kontaktandmetele.** See võib riivata PS-i §-s 26 sätestatud õigust perekonna- ja eraelu puutumatussele.

Legitiimne eesmärk on tagada võimalus võtta inimesega kiiresti ja mugavalt ühendust.

- **Sobivus.** Kui RR-i kantud kontaktandmetele antakse õigustatud huvi korral juurdepääs, on RR-i andmesaajatel võimalik inimesega kiiresti ja mugavalt ühendust võtta. Kuna

kehtiva RRS-i kohaselt ei saa õigustatud huvi korral RR-i kantud kontaktandmetele juurdepääsu anda, ei ole muid lahendusi, kui muuta RRS-i, et ametnik saaks kaaluda, kas konkreetsel juhul on juurdepääs õigustatud või mitte.

- **Vajalikkus.** Et kiiresti ühendust võtta, ei piisa näiteks elukoha aadressist, sest ei saa eeldada, et inimene saab kirja kohe kätte või et tal on võimalik kohe sellele vastata. E-posti aadress või telefoninumber suurendab võimalust saada inimesega kiiremini ja mugavamalt ühendust. Seega ei ole alternatiivi, mis oleks leebem, kuid aitaks sama hästi legitiimset eesmärki saavutada.
- **Mõõdukus.** Kuna edaspidi on RR-i kantud kontaktandmetele õigustatud huvi korral juurdepääs rohkematel andmesaajatel, võib see riivata andmesubjekti õigust perekonna- ja eraelu puutumatusel. Samas on üldjuhul tema enda huvi, et temaga saaks vajadusel kiiresti ja mugavalt ühendust e-posti või telefoni teel. Seega on mõistlik, et ametnik saaks anda RR-i kantud kontaktandmetele põhjendatud juhul juurdepääsu. Kui seda ei tehtaks, oleks tõenäolisem, et võetakse ühendust kirja teel. See on nii inimesele endale kui ka ühendusevõtjale aeganõudvam ja tülikam.

Järeldus: meede on proportsionaalne, sest legitiimne eesmärk tagada võimalus võtta inimesega kiiresti ja mugavalt ühendust kaalub üles perekonna- ja eraelu puutumatusel õiguse riive.

- 3) **Võimaldatakse registreerida lapse elukoht KOV-i algatusel ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta.** See võib riivata PS-i §-s 26 sätestatud õigust perekonna- ja eraelu puutumatusel.

Legitiimne eesmärk on tagada lapsele tema tegeliku elukoha lähedal toetused ja teenused.

- **Sobivus.** Kui lapse elukoht on registreeritud selles KOV-is, kus ta tegelikult elab, saab ta seal elukohajärgseid toetusi ja teenuseid, näiteks lasteaia- või koolikoha. Kuna RRS ei luba otsesõnu registreerida lapse elukohta teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta, ei ole KOV-ides selles ühtset praktikat ja osa KOV-e ei registreeri sellisel juhul elukohta üldse. Seetõttu ei ole legitiimse eesmärgi saavutamiseks muud lahendust kui sätestada RRS-is, millal on võimalik teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta lapse elukohta registreerida.
- **Vajalikkus.** Et laps saaks oma elukoha läheduses näiteks koolis või lasteaias käia, on vaja, et tema RR-i järgne elukoht oleks selles KOV-is. Kui ei saada näiteks teise hooldusõigusliku vanemaga ühendust, et küsida temalt lapse elukoha registreerimiseks nõusolek, võib laps jääda ilma vajalikest elukohajärgse KOV-i toetustest ja teenustest. Näiteks võib lapse RR-i järgne elukoht olla saja kilomeetri kaugusel tema tegelikust elukohast ja nii kaugele kooli või lasteaeda sõita ei ole mõistlik. Seega ei ole alternatiivi, mis oleks leebem, kuid aitaks sama hästi legitiimset eesmärki saavutada.
- **Mõõdukus.** Kuna edaspidi on teatud juhtudel võimalik registreerida lapse elukoht teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta, võib see riivata teise vanema õigust perekonna- ja eraelu puutumatusel. Samas peaks olema mõlema vanema huvides, et laps saaks oma tegeliku elukoha läheduses vajalikke toetusi ja teenuseid. Kuna avalikud toetused ja teenused on üldjuhul elukohajärgsed, on oluline, et lapsel oleks RR-is õige elukoha aadress. Elukoha aadressi ei ole võimalik ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta muuta igal juhul, näiteks kui laps elab osa ajast ühe vanemaga ja osa ajast teisega või on pooleli kohtuvaidlus lapse elukoha üle. Seda on võimalik teha vaid juhul, kui

teise hooldusõigusliku vanemaga ei saada mõistliku aja jooksul ühendust või tal ei ole mõistlikku põhjendust, miks ta lapse elukoha aadressi muutmiseks nõusolekut ei anna. Seega on lapse elukoha registreerimiseks üldjuhul endiselt vaja teise hooldusõigusliku vanema nõusolekut. Erandjuhul kaalub aga vajadus registreerida lapse tegelik elukoht, et tal oleks võimalik saada elukoha lähedal toetusi ja teenuseid, üles teise hooldusõigusliku vanema perekonna- ja eraelu puutumatuse õiguse võimaliku riive.

Järeldus: meede on proportsionaalne, sest legitiimne eesmärk tagada lapsele tema tegeliku elukoha lähedal toetused ja teenused kaalub üles perekonna- ja eraelu puutumatuse riive.

- 4) **Võimaldatakse KOV-il säilitada isiku elukohana RR-is linn ja linnaosa või vald, kui isik ei kasuta enam RR-i järgset elukohta ja viibib RRS-i § 96 lõikes 1 nimetatud viibimiskohas.** See riivab PS-i §-s 19 sätestatud õigust vabale eneseteostusele ning §-s 26 sätestatud õigust perekonna- ja eraelu puutumatusele.

Legitiimne eesmärk on tagada isikule elukohajärgse KOV-i toetused ja teenused. Selleks on vaja juhul, kui isiku elukoha aadressi kehtivus on lõpetatud omaniku nõudmisel, säilitada see RR-is linna ja linnaosa või valla täpsusega ka ilma isiku taotluseta.

- **Sobivus.** RRS-i § 91 lõike 1 kohaselt võib isik taotleda, et KOV säilitaks tema elukohana RR-is linna ja linnaosa või valla pärast seda, kui aadressi kehtivus on RR-is omaniku nõudmisel lõpetatud. Kuna isikul, kes viibib näiteks hoolekandetasutuses või vanglas, ei ole alati lihtne seda taotleda, on mõistlik, et KOV saaks jätta RR-is isiku elukohaks linna ja linnaosa või valla ilma tema algatuseta. See võimaldab talle tagada elukohajärgse KOV-i toetused ja teenused.
- **Vajalikkus.** Kuna suurem osa avalikest toetustest ja teenustest on elukohajärgsed, on oluline, et isikul oleks RR-is elukoha aadress. Kui selle kehtivus on omaniku nõudmisel RR-is lõpetatud, võivad elukohajärgse KOV-i toetused ja teenused katkeda. Selleks, et KOV-il oleks võimalik ka ilma isiku taotluseta säilitada tema elukohana RR-is linn ja linnaosa või vald, tuleb muuta RRS-i. Muid lahendusi ei ole.
- **Mõõdukus.** Elukoha andmetest olenevad paljud menetlused, teenused ja toetused, näiteks KOV-i sotsiaaltoetused. Seetõttu on oluline, et isikul oleks RR-is elukoha aadress. Kui KOV ei säilita isiku taotluseta RR-is tema elukohana linna ja linnaosa või valda, võivad elukohajärgse KOV-i toetused ja teenused katkeda. On juhte, kus isikul ei ole võimalik taotlust esitada. Seega on talle positiivne, kui elukohana saab edaspidi säilitada linna ja linnaosa või valla ilma tema taotluseta. Kui isikule see ei sobi, on võimalik esitada elukohateatega täpne elukoha aadress. Seega on meede mõõdukas.

Järeldus: meede on proportsionaalne, sest legitiimne eesmärk tagada isikule elukohajärgse KOV-i toetused ja teenused kaalub üles vaba eneseteostuse ning perekonna- ja eraelu puutumatuse õiguse riive.

- 5) **KOV lõpetab RR-is elukoha aadressi kehtivuse juhul, kui sellel ei ole aadressiandmete süsteemi infosüsteemi (edaspidi *ADS-i infosüsteem*) andmetel RRS-i § 77 kohast ruumi.** See riivab PS-i §-s 19 sätestatud õigust vabale eneseteostusele ning §-s 26 sätestatud õigust perekonna- ja eraelu puutumatusele.

Legitiimne eesmärk on tagada, et elukohajärgse KOV-i toetusi ja teenuseid saaksid vaid selle KOV-i tegelikud elanikud. Selleks on vaja, et RR-is oleks õige elukoha aadress.

- **Sobivus.** KOV registreerib ka praegu omal algatusel elukoha aadresse ja lõpetab nende kehtivust. Muudetakse vaid selgemaks, et KOV võib lõpetada RR-i järgse elukoha aadressi kehtivuse ka juhul, kui sellel ei ole ADS-i infosüsteemi andmetel RRS-i § 77 kohast ruumi.
- **Vajalikkus.** Kuna suurem osa avalikest toetustest ja teenustest on elukohajärgsed, on oluline, et isikul oleks RR-is õige elukoha aadress. Kui isik ise selle õigsust ei taga, ei ole muud lahendust kui anda KOV-ile õigus lõpetada RR-is tema elukoha aadressi kehtivus, kui sellel ei ole ADS-i infosüsteemi andmetel RRS-i § 77 kohast ruumi.
- **Mõõdukus.** Elukoha andmetest olenevad paljud menetlused, teenused ja toetused, näiteks KOV-i sotsiaaltoetused. Seetõttu on oluline, et isikul oleks RR-is õige elukoha aadress. Isik peab tagama, et tema elukoht oleks registreeritud aadressil, kus ta tegelikult elab, ja et sellel aadressil oleks RRS-i § 77 kohane ruum. Nii on talle tagatud ka elukohajärgse KOV-i toetused ja teenused. Juhuks, kui isik ei esita õiget elukoha aadressi, antakse KOV-ile õigus lõpetada RR-is selle kehtivus. Seega on meede mõõdukas.

Järeldus: meede on proportsionaalne, sest legitiimne eesmärk tagada, et elukohajärgse KOV-i toetusi ja teenuseid saaksid vaid selle KOV-i tegelikud elanikud, kaalub üles vaba eneseteostuse ning perekonna- ja eraelu puutumatus õiguse riive.

2.3. Kooskõla isikuandmete kaitse üldmäärusega

Eelnõu on kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusega⁵.

Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 35 lõikes 1 on sätestatud kohustus hinnata enne isikuandmete töötlemist selle mõju juhul, kui isikuandmete töötlemise, eelkõige uut tehnoloogiat kasutava töötlemise tulemusena ning isikuandmete töötlemise laadi, ulatust, konteksti ja eesmarke arvesse võttes tekib tõenäoliselt füüsiliste isikute õigustele ja vabadustele suur oht. Andmekaitse Inspektsiooni hinnangul on oht suur näiteks juhul, kui töödeldakse terviseandmeid haiglates või tervisekeskustes või edastatakse isikuandmeid välisriikidesse.

Eelnõuga ei looda uusi isikuandmete töötlemise viise. Samuti ei reguleerita isikuandmete edastamist välisriiki. Üksnes korrastatakse ja tehakse ökonoomsemaks olemasolevaid töötlusviise. PKTS-i ja RRS-i täpsustatakse, et tagada üheselt mõistetavus, näiteks kodakondsuse avaldamise põhimõtetes. Samuti leevendatakse õigustatud huvi korral andmetele juurdepääsu andmist, sest kehtiv õigus on rangem kui isikuandmete kaitse üldmääruses nõutud (vt seletuskirja p-s 3 § 2 p 18 selgitust). Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 punkti f kohaselt võib isikuandmeid töödelda, kui see on vajalik vastutava töötleja või kolmanda isiku õigustatud huvi korral, välja arvatud juhul, kui tema huvi kaaluvad üles andmesubjekti huvid või põhiõigused ja vabadused, eriti kui andmesubjekt on laps.

Isikuandmete töötlemist on muudatuste kaupa selgitatud seletuskirja punktis 3.

2.4. Väljatöötamiskavatsus

Enne eelnõu saatis Siseministeerium eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks kaks väljatöötamiskavatsust:

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus). – [ELT L 119, 4.5.2016, lk 1–88](#).

- 1) 2021. aasta detsembris perekonnaseisutoimingute seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse⁶, milles käsitleti sünni registreerimise pädevuse koondamist 16 MK KOV-i;
- 2) 2023. aasta mais rahvastiku toimingute valdkonnaga seotud seaduste muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse⁷.

2021. aasta väljatöötamiskavatsus

2021. aasta väljatöötamiskavatsus esitati kooskõlastamiseks ministeeriumidele ning arvamuse avaldamiseks Andmekaitse Inspeksioonile, Eesti Kirikute Nõukogule, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Perekonnaseisumetnike Kutseliidule, Notarite Kojale, Politsei- ja Piirivalveametile (edaspidi *PPA*), Riigikogule, Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskusele (edaspidi *SMIT*) ning Õiguskantsleri Kantseleile.

Rahandusministeerium ning Eesti Linnade ja Valdade Liit märkisid, et sünni registreerimise pädevuse 16 MK KOV-i koondamist oleks vaja lisaanalüüsida ja et sünni registreerimine ei tohiks inimestest kaugeneda. Siseministeerium lisaanalüüsis sünni registreerimise statistikat ja automaatsete sünnikannete mõju sünni registreerimisele ning leidis, et sünni registreerimise pädevuse 16 MK KOV-i koondamine on põhjendatud, sest kohapeal avalduse esitajate arv on suuresti vähenenud. Seetõttu ei ole põhjendatud hoida sünni registreerimiseks perekonnaseisumetnikke kõigis 79 KOV-is, eriti kuna neil kõigil ei ole pädevuse säilitamiseks piisavalt menetlusi. Samuti on kulukas läbida vaid mõne sünni registreerimise vajaduse tõttu perekonnaseisumetniku eksamit.

2023. aasta väljatöötamiskavatsus

2023. aasta väljatöötamiskavatsus esitati kooskõlastamiseks ministeeriumidele ning arvamuse avaldamiseks Andmekaitse Inspeksioonile, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Noorteühenduste Liidule, Eesti Perekonnaseisumetnike Kutseliidule, Maa-ametile, PPA-le, Riigikogule, SMIT-ile ning Õiguskantsleri Kantseleile.

Olulisemad kooskõlastusmärkused olid järgmised.

1. Paljud kooskõlastajad, näiteks Haridus- ja Teadusministeerium, Justiitsministeerium, Rahandusministeerium, Sotsiaalministeerium ning Eesti Linnade ja Valdade Liit tõid välja vajaduse lisaanalüüsida lapse elukoha registreerimist juhul, kui üks hooldusõiguslikest vanematest ei anna selleks nõusolekut. Arutamiseks korraldas Siseministeerium märkuse esitajatega mitu koosolekut ja üheskoos otsustati, kuidas seda eelnõuga reguleeritakse.
2. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium palus arvestada oma analüüsiprojektiga RR-i kontaktandmete kvaliteedi parandamise kohta. Sellega on arvestatud.
3. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium palus kaaluda RR-i kontaktandmete hulka pangakonto numbri lisamist. Seda käsitletakse eraldi RR-i visioonis⁸ ja tehakse otsus, kas pangakonto number RR-i lisada või mitte. Eelnõuga seda ei tehta.
4. Haridus- ja Teadusministeerium tegi ettepaneku võimaldada Eestis pikaajalise viisa alusel viibijal oma elukohta registreerida, et tagada tema lapsele hariduse kättesaadavus. Sellega ei ole arvestatud. Seda on ka varem Haridus- ja Teadusministeeriumiga arutatud ning Sise-

⁶ Eelnõude infosüsteemi toimiku number [21-1538](#).

⁷ Eelnõude infosüsteemi toimiku number [23-0540](#).

⁸ Siseministeerium 2023. Memorandum valitsuskabineti nõupidamisele „[Rahvastikuregistri visioon](#)“. – Siseministeeriumi veebisait. Vaadatud 14.10.2024.

ministeeriumi seisukoht ei ole muutunud. Hariduse andmist ei pea siduma RR-i järgse elukohaga. Kui laps KOV-is elab, võiks KOV talle ka kooli- ja lasteaiakohta pakkuda, sõltumata sellest, kas tema elukoht on RR-i järgi selles KOV-is või mitte.

5. Sotsiaalministeerium palus rahvastiku toimingute menetlustes 15–17-aastase haldusmenetlusteovõime laiendamise kohta täpsustada, misjuhul kaoks seaduslikul esindajal õigus alaealise andmeid muuta ja esitada. Samuti palus Sotsiaalministeerium selgitada, kas muudatus võib mõjutada neid, kes on lapsendatud, kuid sellest ei tea, ja kellel võib enda andmeid RR-is nähes tekkida arusaam, et nad on lapsendatud, näiteks taastatud sünniakti tõttu.

Sotsiaalministeeriumi ettepanekut on arvestatud ja seletuskirjas toodud näiteid, et oleks selge, mis andmeid saab edaspidi muuta ja esitada 15–17-aastase seaduslik esindaja ning mis andmeid ka alaealine ise. Alaealine ei näe RR-is lapsendamise andmeid.

Rahvastiku toimingute menetlustes 15–17-aastase haldusmenetlusteovõime laiendamist kommenteeris ka Justiitsministeerium, paludes seletuskirjas põhjendada, miks on alaealisel vaja esitada ütluspõhiseid andmeid ise. Seda on tehtud.

6. Justiitsministeerium avaldas arvamust muudatuse kohta, millega võimaldatakse EL-i kodanikul esitada välisriiki elama asumise korral elukohateade elektrooniliselt digiallkirjastamata, näiteks kui EL-i kodanik saadab elukohateade omanimeliselt e-posti aadressilt või kui ametnik on muul moel veendunud tema isikusamasuses. Justiitsministeerium leidis, et tekib oht, et andmed on valed või need on esitanud vale isik. Samuti juhtis Justiitsministeerium tähelepanu, et ei ole selge, kas on kaalutud kindlamaid lahendusi, näiteks elukoha andmete RR-i kandmist oma käega allkirjastatud avalduse ja isikut tõendavast dokumendist tehtud foto alusel. Justiitsministeeriumi hinnangul vähendaks see pettuse riski ja tagaks RR-is parema andmekvaliteedi.

Siseministeerium on kasutanud praktikas alternatiivseid lahendusi, kuid need ei ole tulemust andnud. Kui elukohateade esitamine on EL-i kodanikule keeruline, ei soovi ta seda teha ja tema elukoha andmed jäävad RR-is muutmata. Kuna Eestile on oluline, et RR-i andmed oleksid õiged, on eesmärk teha elukohateade esitamine EL-i kodanikule välisriiki elama asumise korral võimalikult lihtsaks.

7. Justiitsministeerium on küsinud, kas muudatus, millega võimaldatakse lõpetada elukoha andmete kehtivus, kui RR-i järgsel elukoha aadressil ei ole ADS-i infosüsteemi andmetel RRS-i § 77 kohast ruumi, võib tähendada isikuandmete automaattöötlust isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 22 tähenduses. Andmetöötlus ei ole sellisel juhul automatiseeritud. Otsuse elukoha andmete kehtivuse lõpetamise kohta teeb ametnik.

Lähtudes Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. aasta määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 1 lõike 2 punktist 5 ei koostatud väljatöötamiskavatsust muudatuste kohta, millega ei kaasne olulist õiguslikku muudatust või muud olulist mõju.

→ Eelnõu § 1 punktid 9 ja 12 ning § 2 punkt 7. Riigikogu on algatanud eelnõusid⁹, et reguleerida lapse sünni registreerimist olukorras, kus tervishoiutöötaja ei ole osutanud sünnitusabi, kuid Vabariigi Valitsus ei ole neid toetanud. Riigikogu õiguskomisjon on andnud Siseministeeriumile ja Sotsiaalministeeriumile suunise kiiresti luua regulatsioon, mis võimaldaks tervishoiuteenuse osutaja tõendita sünni registreerida ka kohtusse pöördumata, et vähendada inimeste halduskoormust. Muudatusel on küll sihtrühmale oluline mõju,

⁹ [XV Riigikogu 106 SE](#) ja [XIV Riigikogu 534 SE](#).

kuid sihtrühm on väga väike osa Eesti elanikest. Seega võib mõju olla üksikisikule suur, kuid olulist õiguslikku muudatust ei kaasne.

→ Tehnilised muudatused tehakse eelnõu § 1 punktidega 3, 5, 6, 8, 15 ja 17–20, § 2 punktidega 1, 3, 5, 6, 10, 11, 14–17, 19, 20, 26, 28, 29, 31–36 ja 42 ning §-ga 3 (vt seletuskirja p 3).

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast paragrahvist:

- §-ga 1 muudetakse PKTS-i, §-ga 2 RRS-i ja §-ga 3 RLS-i ning
- §-ga 4 nähakse ette seaduse jõustumise aeg.

3.1. PKTS-i muutmine

Eelnõu § 1 punktiga 1 tunnistatakse kehtetuks PKTS-i § 3 lõike 2 punkt 1 ja lõike 3, et koondada sünni registreerimise pädevus 16 MK KOV-i.

- PKTS-i § 3 lõike 2 punkti 1 kohaselt on KOV-id perekonnaseisuasutused.
- PKTS-i § 3 lõike 3 kohaselt registreerivad KOV-id sünde ja väljastavad esmaseid sünnitõendeid.

Pärast muudatust ei ole kõigil KOV-idel pädevust sünni registreerida, ainult MK KOV-idel. Suurem osa inimesi esitab sünni registreerimise avalduse e-rahvastikuregistris, mitte ei lähe KOV-i kohapeale. Kohapeal esitatakse sünni registreerimise avaldus enamasti juhul, kui e-rahvastikuregistris ei ole võimalik kasutada, näiteks kui vanem on alaealine või kui RR-is ei ole sünni kohta tervishoiuteenuse osutaja tõendit. Seetõttu ei ole otstarbekas hoida sünni registreerimise pädevust nii paljudes KOV-ides.

5. aprillil 2024 hakati tegema automaatseid sünnikandeid. Tänu sellele tehakse suur osa sünnikandeid perekonnaseisumetniku sekkumiseta. 2024. aasta 5. aprillist aasta lõpuni registreeriti 52 KOV-is alla kümne sünni. Kokku tehti Eestis selles ajavahemikus 7043 sünnikannet, millest 1458 tegid perekonnaseisumetnikud ja 5585 Siseministeerium automaatkandega. Perekonnaseisumetnikud tegid sünnikandeid MK KOV-ides 1096 (75,2%) ja ülejäänud KOV-ides 362 (24,8%).

Seega, kui sünni registreerivad vaid 16 MK KOV-i, on tagatud sünni registreerimise parem kvaliteet ja perekonnaseisumetnike pädevuse ajakohasus. Samuti vähenevad riigi koolituskulud ja kaovad 63 KOV-i sünni registreerimise kulud.

Eelnõu § 1 punktiga 2 asendatakse PKTS-i § 3 lõikes 3¹ KOV MK KOV-iga. Kehtivas lõikes on reguleeritud KOV-ile perekonnaseisutoimingu tegemise kulude hüvitamist. Arvestades, et sünni registreerimise pädevus koondatakse MK KOV-idesse (vt § 1 p 1 selgitust), teevad perekonnaseisutoiminguid edaspidi vaid MK KOV-id.

Eelnõu § 1 punktiga 3 täpsustatakse PKTS-i § 7 lõikes 4¹ õigusselguseks, et „turvaline veebikeskkond“ on PKTS-is e-rahvastikuregister. Vabariigi Valitsuse 20. detsembri 2018. aasta määruse nr 129 „Rahvastikuregistri ülesehitus, turvaklass, täpne andmekoosseis ja andmeandjate üleantavate andmete loetelu“ § 1¹ punkti 7 kohaselt tagatakse e-rahvastikuregistris juurdepääs RR-i andmetele ja teenustele. Seega ei saa teha PKTS-i alusel toiminguid muus turvalises veebikeskkonnas.

Eelnõu § 1 punktiga 4 täiendatakse PKTS-i § 9 lõikega 7², mille kohaselt ei pea perekonnaseisuasutusele esitatavas avalduses märkima kõrgeimat omandatud haridustaset alla 11-aastase lapse kohta. See kantakse RRS-i § 21 lõike 4 kohaselt RR-i automaatselt. Nii välistatakse

olukorrad, kus näiteks vanemad määravad ekslikult oma eelkooliealisele lapsele haridustaseme, mida ei saa nii väikesel lapsel olla (vt ka § 2 p-de 3 ja 4 selgitust).

Eelnõu § 1 punktidega 5 ja 6 muudetakse PKTS-i [§ 12 lõiget 5](#) ja [§ 13 lõiget 9](#), mille kohaselt võib RR-i volitatud töötleja vastutava töötleja korraldusel parandada perekonnaseisuandmetes andmehõives tekkinud või tarkvarast tingitud vead.

Ainult andmehõives tekkinud või tarkvarast tingitud vigade parandamisega ei ole võimalik andmete õigsust täielikult tagada. On ka juhtumeid, kus RR-i volitatud töötleja peab andmeid nende õigsuse tagamiseks muutma või parandama muul põhjusel. Seetõttu laiendatakse sõnastust selliselt, et RR-i volitatud töötleja parandab (§ 12 lg 5) või muudab (§ 13 lg 9) Siseministeeriumi korraldusel perekonnaseisuandmeid, et tagada nende õigsus.

RR-i vastutav töötleja asendatakse Siseministeeriumiga põhjusel, et perekonnaseisuandmete õigsuse tagajana on Siseministeerium mitte RR-i vastutav töötleja, vaid perekonnaseisuasutus. Siseministeerium kontrollib perekonnaseisuasutusena ka andmekvaliteeti, sealhulgas parandab vanu vigu, näiteks kui sünnikoht on kantud RR-i vana haldusjaotuse järgi.

Eelnõu § 1 punktiga 7 täiendatakse PKTS-i [§ 15 lõiget 1](#), et võimaldada väljastada perekonnasündmuse tõend ka 15–17-aastasele. Praegu alaealisel seda õigust ei ole. Seega laiendatakse eelnõuga 15–17-aastase haldusmenetlusteovõimet. See lihtsustab asjaajamist ja vähendab bürokraatiat (vt ka § 2 p 2 selgitust).

Eelnõu § 1 punktiga 8 muudetakse PKTS-i [§ 15² lõiget 2¹](#), mille kohaselt kinnitatakse elektrooniline tõend digitaaltempli või perekonnaseisuametniku digitaallkirjaga. Perekonnaseisudokumendi paberkoopia kinnitab perekonnaseisuametnik allkirjaga ja perekonnaseisuasutuse pitseriga.

- „Tõend“ asendatakse „teatise või perekonnaseisudokumendi koopiaga“, sest kehtiv lõige täiendab sama paragrahvi lõiget 2. Kehtivast sõnastusest võib aga jääda mulje, justkui oleks mõeldud perekonnasündmuse tõendit.
- „Perekonnaseisuasutuse pitser“ asendatakse „väikese riigivapi pitseriga“. Sama muudatus tehti 22. märtsil 2022 jõustunud rahvastikuregistri seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega¹⁰ PKTS-i § 15¹ lõikes 5. Paragrahvi 15² lõikes 2¹ jäi see ekslikult muutmata.

Eelnõu § 1 punktiga 9 täiendatakse PKTS-i [§-dega 21¹ ja 21²](#), et reguleerida tervishoiuteenuse osutaja tõendi väljastamist ning sünniandmete kindlakstegemist ja sünni registreerimist juhul, kui seda tõendit ei ole.

Enamik lapsi sünnib Eestis haiglas ehk tervishoiutöötaja juuresolekul. Ligikaudu 0,6% viimase kümne aasta sünnitustest on olnud ka tervishoiutöötaja assisteeritud kodusünnitused. Tervishoiuteenuse osutaja väljastab sellistel juhtudel sünni kohta tõendi ja moodustab lapsele isikukoodi. Isikukood saadetakse elektroonselt koos tervishoiuteenuse osutaja tõendiga RR-i, pärast mida on lapse seaduslikul esindajal võimalik esitada sünni registreerimise avaldus.

Mõnikord sünnib laps tervishoiutöötaja juuresolekuta, näiteks teel haiglasse või jõuab kiirabi kohale pärast ootamatut kodusünnitust ning ema ja laps hospitaliseeritakse üldjuhul lähimasse haiglasse. Praktikast väljastatakse ka sellistel juhtudel tervishoiuteenuse osutaja tõend, sest tervishoiutöötaja osutab sünnitusjärgset sünnitusabi. Kui aga näiteks perekond ei kutsu kiirabi ja pöördub haiglasse hiljem, siis tervishoiuteenuse osutaja tõendit ei väljastata. Tervishoiu-

¹⁰ [RT I, 12.03.2022, 1.](#)

teenuse osutaja tõend väljastatakse seega ainult juhul, kui tervishoiutöötaja on osutanud sünnitusabi.

Kehtiva PKTS-i § 24 lõike 2 ja § 25 lõike 1 alusel kantakse ema ja lapse andmed RR-i tervishoiuteenuse osutaja tõendi või kohtulahendi alusel. Praktikas on ette tulnud olukordi, kus perekond ei pöördunud sünniandmete kindlakstegemiseks kohtusse, vaid vaidlustas selle, et perekonnaseisuasutus oli jätnud sünni registreerimise avalduse läbi vaatamata. Praktikas on seega tekkinud vaidlusi tavaliselt assisteerimata kodusünnituse korral, kuna sel juhul ei osutanud tervishoiutöötaja sünnitusabi ja sünni kohta ei ole tervishoiuteenuse osutaja tõendit.

Kohtuvaidlustes on Siseministeeriumile ette heidetud, et sünni registreerimise alusdokumenti ei ole ühtselt reguleeritud ega kehtestatud tervishoiuteenuse osutaja tõendi andmete koosseisu. Tallinna Halduskohus on leidnud:

Meditšiinilise sünnitõendi reguleerimine on lünklik ega moodusta ühtset ja selget tervikut. Meditsiinilist sünnitõendit reguleeritakse n.ö möödamattes muude küsimuste raames.¹¹

Seega sätestatakse §-s 21¹ tervishoiuteenuse osutaja tõendi andmete koosseis ja reguleeritakse, mis juhtudel tervishoiuteenuse osutaja seda tõendit ei väljasta.

1) Lõikes 1 sätestatakse, et tervishoiuteenuse osutaja väljastab lapse sünni kohta tõendi, millel on järgmised andmed:

- 1) lapse sugu;
- 2) lapse sünniaeg ja -koht;
- 3) ema isikunimi;
- 4) ema isikukood või selle puudumise korral sünniaeg.

Samad andmed annab lapsele isikukoodi moodustamiseks RR-i praegu sünnitusabi andnud tervishoiutöötaja, lähtudes siseministri 3. jaanuari 2019. aasta määrusest nr 1 „Isikukoodide moodustamise ja andmise kord“.

Tervishoiuteenuse osutaja tõendil peavad olema ka haldusmenetluses nõutud andmed, näiteks tõendi väljastanud tervishoiuteenuse osutaja nimetus ning tõendi väljastamise aeg ja number.

Lisaks andmekoosseisu kehtestamisele ühtlustatakse terminikasutust. PKTS-is ja RRS-is on kasutusel nii „meditsiiniline sünnitõend“ kui ka „tervishoiuteenuse osutaja tõend“. See ei ole õigusselge. Eelnõus eelistatakse terminit „tervishoiuteenuse osutaja tõend“, sest see rõhutab tõendi väljastajat. Tõendil ei ole ühtset vormi, vaid sünd on võimalik registreerida erinevate tervishoiuteenuse osutaja tõendite alusel.

2) Lõikes 2 sätestatakse, et tervishoiuteenuse osutaja ei väljasta sünni kohta tõendit, kui tervishoiutöötaja ei ole osutanud sünnitusabi. Praktikas on need olukorrad, kus tervishoiutöötaja ei osuta emale ja lapsele kodusünnitusabi, sünnitus on lõppenud ning tervishoiutöötaja poole pöördutakse hiljem. Samas on võimalik tervishoiuteenuse osutaja tõend väljastada juhul, kui laps on sündinud ootamatult kodus, kutsutakse kohe kiirabi ja pöördutakse sünnitusjärgseks sünnitusabiks haiglasse.

Paragrahv 21² reguleeritakse juhtumeid, kus tervishoiuteenuse osutaja ei väljasta lapse sünni kohta tõendit.

¹¹ Tallinna Halduskohtu 3. mai 2021. aasta otsus nr [3-20-2034](#), p 10.

- 1) Lõike 1 kohaselt esitab lapse seaduslik esindaja perekonnaseisuasutusele sel juhul muud tõendid, mille alusel saab teha kindlaks sünniandmed.
- 2) Lõikes 2 sätestatakse, et kui muud tõendid ei ole sünniandmete kindlakstegemiseks piisavad või need esitati pärast sünni registreerimise kuni kahekuuse tähtaja möödumist, keeldub perekonnaseisuasutus sünni registreerimisest ja lapse seaduslik esindaja pöördub sünniandmete kindlakstegemiseks kohtusse.

Näiteks võib olla emal, kes sünnitab lapse tervishoiutöötaja sünnitusabita, võimalik tõendada, et ta oli rase, näidata sünnitustähtaega, esitada kiirabikaart või lasta teha DNA-test, mis tõendab tema ja lapse sugulust. Samas ei piisa pelgalt DNA-testist, sest perekonnaseaduse (edaspidi *PKS*) § 83 kohaselt on lapse ema naine, kes on lapse sünnitanud, mitte üksnes temaga suguluses. Perekonnaseisumetnik peab seega saama veenduda, et naine on lapse sünnitanud. Kui sünni kohta ei ole võimalik muid tõendeid esitada, peab lapse seaduslik esindaja pöörduma sünniandmete kindlakstegemiseks kohtusse.

Perekonnaseisumetnikule jääb võimalus keelduda sünni registreerimisest ebapiisavate tõendite alusel. Kui on otsustatud sünnitada tervishoiutöötaja sünnitusabita, peab paraku arvestama ka sellega, et sünni registreerimiseks on vaja esitada lapse sünni kohta tõendeid. Perekonnaseisuasutus ei saa lapse sündi RR-is registreerida pelgalt ütluste alusel, sest sünni registreerimisel luuakse suhe lapse ja tema vanemate vahel ning tekivad kaugeleulatuvad õigustagajärjed.

Tervishoiuteenuse osutaja tõendita sündi registreerides tuleb tähele panna ka seda, et see on võimalik vaid juhul, kui lapse sünnist ei ole möödunud sünni registreerimise tähtaega. Kui see tähtaeg on läbi, tehakse sünniandmed kindlaks kohtus. Lapse seaduslik esindaja peab sellisel juhul esitama maakohtusse tuvastushagi emast põlvnemise tuvastamise avaldusega.

Praktiline vajadus ja reguleerimisettepanekud

Muudatus on vajalik, sest praktikas on olnud sünde, mille puhul ei ole tervishoiutöötaja osutanud sünnitusabi ja sünni registreerimiseks ei ole seetõttu tervishoiuteenuse osutaja tõendit. Samuti on olnud juhtumeid, kus on keeldutud emast põlvnemise tuvastamiseks kohtusse pöördumast. Selle asemel on esitatud halduskohtusse KOV-i peale kaebus sünni registreerimisest keeldumise kohta või pöördutud õiguskantsleri poole.

Ühel korral on kohus keeldunud emast põlvnemise tuvastamise avaldust menetlusse võtmast põhjusel, et perekonnaseisuasutusel on lapse sünni registreerimiseks vajalike tõendite kogumisel ja hindamisel samad võimalused kui kohtul.¹² Ka Õiguskantsleri Kantseleiga on olnud assisteerimata kodusünnituse teemal kohtumisi. Õiguskantsleri Kantselei väljendas 31. jaanuari 2022. aasta kohtumisel Siseministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi ja Justiitsministeeriumiga seisukohta, et kodusünnitus ei ole Eestis keelatud ja perekondi, kes on selle valinud, ei tohiks karistada läbi selle, et nad peavad emast põlvnemist tuvastama kohtus.

Riigikogu on algatanud sellel teemal ka eelnõusid¹³, kuid Vabariigi Valitsus ei ole neid toetanud. Sellest hoolimata on Riigikogu õiguskomisjon andnud Siseministeeriumile ja Sotsiaalministeeriumile suunise õigusruumi korrastada ning Siseministeerium on lubanud seda uuesti analüüsida ja kehtivat õigust muuta. Lisaanalüüs on oluline, sest kui RR-is luuakse suhe lapse ja tema vanemate vahel, tekivad kaugeleulatuvad õigustagajärjed: laps saab sünnijärgse kodakondsuse, tekivad pärimissuhted lapse ja vanemate vahel, vanemad saavad teostada hooldusõigust, makstakse toetusi, osutatakse arstiabi jne.

¹² Harju Maakohtu 23. veebruari 2023. aasta määrus nr 2-22-16494.

¹³ [XV Riigikogu 106 SE](#) ja [XIV Riigikogu 534 SE](#).

Siseministerium on olnud seisukohal, et sünni tõendamise peaks lahendama tervishoiuteenuse osutajad. Seda seisukohta toetab ka teiste riikide praktika. Näiteks väljastab Saksamaal sünni registreerimise kohta tõendi tervishoiuteenuse osutaja, et liita nii kodus üksi sünnitanud ema kui ka laps tervishoiusüsteemi. Sellele on olnud tugevalt vastu Sotsiaalministerium, kuna tervishoiuteenuse osutajad ei pea seda lahendust eetiliseks. Sotsiaalministerium ja tervishoiuteenuse osutajad kardavad assisteerimata kodusünnituse populariseerimist, mis võib suurendada vastsündinute suremust. Eestis on see praegu väga madal.

Siseministeriumile on oluline, et sünd registreeritaks ka juhul, kui tervishoiutöötaja ei ole osutanud sünnitusabi ja tervishoiuteenuse osutaja ei ole lapsele vahetult pärast sündi moodustanud isikukoodi. Kui lapse sünd on registreerimata ja tal puudub isikukood, ei ole riigil tema olemasolu kohta andmeid. Nii ei saa riik last ka aidata.

Eelnõu § 1 punktiga 10 asendatakse PKTS-i § 22 lõikes 4 „sünni registreerimine“ „sünni registreerimise avalduse esitamisega“. Kehtiva lõike kohaselt registreerib eestkostja ülesandeid täitev valla- või linnavalitsus sünni ametiülesande korras seitsme tööpäeva jooksul eestkostja ülesannetesse asumise päevast arvates. Edaspidi ei registreeri sünde kõik KOV-id, vaid ainult MK KOV-id (vt § 1 p 1 selgitust). Küll aga võib PKS-i § 176 lõike 1 kohaselt olla lapse RR-i kantud elukoha järgsel KOV-il eestkostja ülesannete täitmise kohustus. Sel juhul esitab see KOV sünni registreerimise avalduse MK KOV-ile.

Eelnõu § 1 punktiga 11 muudetakse PKTS-i § 23 lõiget 3, mille kohaselt esitatakse digiallkirjastatud sünni registreerimise avaldus e-rahvastikuregistris, kui Eesti¹⁴ tervishoiuteenuse osutaja on sünnitõendi andmed RR-ile edastanud.

- 1) Jäetakse välja nõue sünni registreerimise avaldus digiallkirjastada, sest e-rahvastikuregistris ei pea seda tegema. E-rahvastikuregistrisse sisselogimiseks tuleb end tuvastada ja seetõttu piisab sünni registreerimise avaldust esitades lihtsalt kinnitusest.
- 2) Asendatakse „RR-ile andmete esitamine“ „isikukoodi andmisega“, et tagada suurem õigusselgus. E-rahvastikuregistris on võimalik esitada sünni registreerimise avaldus juhul, kui tervishoiuteenuse osutaja on lapsele isikukoodi andnud ja see on RR-is olemas. Lisaks saab sünni registreerimise avalduse esitada MK KOV-is kohapeal (vt ka § 1 p 1 selgitust).

Eelnõu § 1 punktiga 12 muudetakse PKTS-i § 24 lõike 2 esimest ja teist lauset. Kehtivas lõikes on sätestatud, et lapse sugu, sünniaeg ja isikukood kantakse RR-i tervishoiuteenuse osutaja tõendi või kohtulahendi alusel. Kui välisriigis väljaantud tervishoiuteenuse osutaja tõendil isikukood puudub, antakse lapsele Eesti isikukood RRS-i alusel enne sünni registreerimist Eesti välisesinduses või Eesti perekonnaseisuasutuses.

- 1) Täpsustatakse, et lapse soo, sünniaja ja isikukoodi võib RR-i kanda ka PKTS-i § 21² lõike 1 alusel esitatud tõendite alusel, mis esitatakse perekonnaseisuasutusele juhul, kui sünni kohta ei ole tervishoiuteenuse osutaja tõendit (vt ka § 1 p 9 selgitust).
- 2) Jäetakse välja „Eesti välisesindus“. Eesti välisesindused ei registreeri sünde ja praktikas ei anna nad seetõttu ka enne sünni registreerimist isikukoodi. Eesti välisesindus annab lapsele isikukoodi ainult juhul, kui sünd on välisriigi perekonnaseisuasutuses juba registreeritud ja välisesindus kannab sünnidokumendi andmehõivekandega RR-i. Seega viiakse lõige kooskõlla Eesti välisesinduse PKTS-i kohase pädevuse ja praktikaga.
- 3) Täpsustatakse õigusselguseks viidet RRS-ile: kui välisriigi tervishoiuteenuse osutaja tõendil ei ole lapse isikukoodi, antakse talle Eesti isikukood RRS-i § 40 lõike 2 punkti 2 alusel.

¹⁴ Eesti isikukoodi saab anda ainult Eesti tervishoiuteenuse osutaja.

Eelnõu § 1 punktidega 13 ja 14 muudetakse PKTS-i **§ 24 lõiget 4** ja täiendatakse paragrahvi **lõikega 4¹** kolmanda riigi kodaniku lapse sünni registreerimisel tema kodakondsuse avaldamise kohta.

Kehtiva lõike 4 kohaselt kantakse RR-i lapse kodakondsuseks sünni registreerimisel Eesti kodakondsus, kui vähemalt ühel vanemal on Eesti kodakondsus. EL-i kodaniku lapse kodakondsus kantakse RR-i vanemate avalduse alusel. Ei ole aga reguleeritud kolmanda riigi kodaniku õigust lapse sünni registreerimisel tema kodakondsust avaldada. Praegu avaldab kolmanda riigi kodanik selle 1) PPA-le, kui ta taotleb oma alla 15-aastasele lapsele Eesti isikut tõendavat dokumenti, misjärel liiguvad andmed PPA-st RR-i, või 2) MK KOV-ile, kui ta taotleb lapse kolmanda riigi kodakondsust tõendava dokumendi RR-i kandmist. See tekitab järgmisi probleeme.

- 1) Välismaalaste seaduse 2017. aasta muudatuse¹⁵ alusel saab laps automaatselt tähtajalise elamisloa, kui tema vanem on välismaalane, kes elab Eestis elamisloa alusel. Selleks ei viida läbi menetlust ega võeta ühendust vanematega. Kui lapse kodakondsust ei kanta sünni registreerimisel RR-i, jääb see ka automaatse elamisloa vormistamisel märkimata. PPA tuvastab sellisel juhul lapse kodakondsuse hiljem, kui ta taotleb isikut tõendavat dokumenti. See võib juhtuda alles siis, kui laps on saanud 15-aastaseks, kuna tal pole kohustust isikut tõendavat dokumenti varem taotleda.
- 2) Eraldi probleem on, kui üks vanem on EL-i kodanik ja teine kolmanda riigi oma. Praegu saavad sellised vanemad sünni registreerimisel valida lapsele EL-i kodakondsuse, kuid mitte kolmanda riigi oma. Praktikast on tulnud olukordi, kus vanemad ei soovi lapse sünni registreerimisel valida talle EL-i kodakondsust ja jätavad kodakondsuse seetõttu valimata. Sellisel juhul ei tea PPA, kas vormistada lapsele automaatne elamisluba või on tal EL-i kodanikuna automaatne elamisõigus. Kuna suure osa e-rahvastikuregistris esitatud sünni registreerimise avalduste alusel tehakse sünnikanne automaatselt, ei ole enam perekonnaseisuametnikku, kes saaks võtta vanematega kodakondsuse valimata jätmise korral ühendust. Seetõttu on parem, kui vanemad saavad kohe valida lapse sünni registreerimisel sobiva kodakondsuse ja ei teki juurde kodakondsuseta lapsi.
- 3) Lisaks, kui lapse kodakondsus on RR-is märkimata, ei ole andmed riigi infosüsteemides täpsed ja tekib segadus ka Eesti elanikkonna statistikas.

Seega:

- muudetakse **lõiget 4** nii, et edaspidi kantakse ka kolmanda riigi kodaniku lapse sünni registreerimisel tema kodakondsus RR-i vanemate avalduse alusel;
- täpsustatakse **lõikes 4¹**, et lapse kodakondsus jääb sünni registreerimisel RR-i kandmata, kui:
 - tema vanemad ei ole ühegi riigi kodanikud või
 - tal on vaid üks vanem ja see vanem ei ole ühegi riigi kodanik.

Kodakondsuse seaduse § 13 lõike 4 kohaselt saab laps, kes on Eestis sündinud või asub kohe pärast sündi koos vanema või vanematega püsivalt Eestisse elama, Eesti kodakondsuse naturalisatsiooni korras sünni hetkest arvates, kui tema vanemad või last üksi kasvatav vanem, keda ükski riik ei pea kehtivate seaduste alusel oma kodanikuks, on selleks ajaks elanud Eestis seaduslikult vähemalt viis aastat. Kui lapsel on õigus saada sellel alusel Eesti kodakondsus, ei kanta seda RR-i sünni registreerimisel, vaid otsuse teeb PPA ja edastab seejärel lapse kodakondsuse andmed RR-i. Kui aga lapse üks vanem on mõne riigi kodanik ja teine mitte, ei ole lapsel õigus saada Eesti kodakondsust sellel alusel, kuna tal on kodakondsusega vanem olemas.

¹⁵ Välismaalaste seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus. – [RT I, 03.01.2017, 1](#).

Seetõttu ei saa sellise lapse kodakondsust sünni registreerimisel jätta RR-i kandmata, vaid seda tehakse edaspidi vanemate avalduse alusel.

Vanemad saavad lapse sünni registreerimisel avaldada selle kodakondsuse, mis on nende endi kohta RR-i kantud. Näiteks, kui üks vanematest on Ameerika Ühendriikide ja teine Soome kodanik, on neil võimalus avaldada, kumma riigi kodakondsusega nad soovivad oma lapse sünni registreerida. Kui aga kaks Ameerika Ühendriikide kodanikku registreerivad oma lapse sünni, ei saa nad avaldada, et lapsel on Soome kodakondsus. Samas, kui vanemad tõendavad hiljem, näiteks PPA-s lapsele elamisloakaarti taotledes, et lapsel on muu riigi kodakondsus, on võimalik esitada RR-is andmete muutmiseks muu riigi kodakondsust tõendav dokument. Samuti on PPA-l võimalik kontrollida lapse sünni registreerimisel avaldatud kodakondsuse õigsust, küsides vajadusel vanematelt tõendeid.

Eelnõu § 1 punktidega 15 ja 17 tunnistatakse kehtetuks PKTS-i § 24 lõige 5 ja § 38 lõike 1 punkt 3.

- 1) **Paragrahvi 24 lõike 5** kohaselt kehtestab lapse sünni registreerivale perekonnaseisumetnikule esitatava tervishoiuteenuse osutaja tõendi vormi valdkonna eest vastutav minister määrusega. Kuna seda määrust kehtestatud ei ole ja tervishoiuteenuse osutaja tõendi andmete koosseis sätestatakse eelnõuga PKTS-i § 21¹ lõikes 1 (vt § 1 p 9 selgitust), ei ole seda volitusnormi vaja ja see tunnistatakse kehtetuks.
- 2) **Paragrahvi 38 lõike 1 punkti 3** kohaselt lisatakse abiellumisavaldusele kohtumäärus alaealise abielluja teovõime laiendamise kohta. 1. novembril 2022 jõustus karistusseadustiku, perekonnaseaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seadus (seksuaalse enesemääramise ja abiellumise eapiiri muutmine)¹⁶, millega tunnistati kehtetuks PKS-i § 1 lõige 3, mis võimaldas kohtul 15–17-aastase teovõimet abiellumiseks laiendada. Kuna enam see võimalik ei ole, tunnistatakse ka PKTS-i § 38 lõike 1 punkt 3 kehtetuks. Muudatuse mõju on hinnatud selle seaduse eelnõu seletuskirjas¹⁷.

Eelnõu § 1 punktiga 16 täiendatakse PKTS-i § 25 lõiget 1. Kehtiva lõike kohaselt kantakse lapse ema andmed RR-i tervishoiuteenuse osutaja tõendi või kohtulahendi alusel. Kuna edaspidi on võimalik sünd registreerida ka PKTS-i § 21² lõike 1 alusel esitatud tõendite alusel (vt § 1 p 9 selgitust), nimetatakse § 25 lõikes 1 ka need.

Eelnõu § 1 punktidega 18 ja 20 täiendatakse PKTS-i § 41 lõike 1 esimest lauset ja § 45 lõiget 2 abiellumis- ja abielulahutusaja kohta.

Abiellumisaeg määratakse kehtiva § 41 lõike 1 kohaselt kokkuleppel abiellujatega. Abielulahutusaja määrab kehtiva § 45 lõike 2 kohaselt abielu lahutuse avalduse vastuvõtmisel perekonnaseisumetnik. Lõikeid täiendatakse selliselt, et edaspidi määratakse need ajad RR-i broneerimissüsteemis¹⁸. Kui abiellumis- või abielu lahutamise avaldus esitatakse MK KOV-is kohapeal, märgib perekonnaseisumetnik kokkulepitud abiellumis- või abielulahutusaja samuti broneerimissüsteemi.

Broneerimissüsteem toimib nii, et perekonnaseisumetnik määrab selles võimalikud abiellumis- ja abielulahutusajad ja -ruumid. Seejärel on abiellumis- või abielu lahutamise avalduse

¹⁶ [RT I, 08.06.2022, 1.](#)

¹⁷ [XIV Riigikogu 478 SE](#). Pärast esimest lugemist ühendati see eelnõuks [XIV Riigikogu 601 SE](#).

¹⁸ Vabariigi Valitsuse 20. detsembri 2018. aasta määruse nr 129 „Rahvastikuregistri ülesehitus, turvaklass, täpne andmekoosseis ja andmeandjate üleantavate andmete loetelu“ § 1¹ p 2.

esitajatel võimalik valida nendest endale sobivaim. Broneerimissüsteem on vajalik, et tagada abiellujatele ja abielu lahutajatele aja ja ruumi valikul võrdsed võimalused.

Erinevalt abielulahutusest on abiellumisel kaks osa: 1) PKTS-i toimingud alates abiellumis-avalduse vastuvõtmisest kuni abielukande RR-i tegemiseni ja 2) pidulik tseremoonia MK KOV-is. PKTS-i toimingute eest tasuvad abiellujad riigilõivu, piduliku tseremoonia eest MK KOV-i teenustasu. Kahe osa ühtseks toimimiseks lisatakse e-rahvastikuregistrisse vajalik teave ja menetlussammud, kuid vajalikud võivad olla ka MK KOV-i IT-lahendused näiteks teenustasu maksmiseks, kuna RR-i broneerimissüsteemi ei saa lisada selleks pangalinke.

Eelnõu § 1 punktiga 19 tunnistatakse kehtetuks PKTS-i § 44 lõike 2 punkt 3, mille kohaselt tuleb abielu lahutamise avalduses märkida, mitmendat abielu lahutatakse. Praktikast on ilmnenud, et ei ole üheselt mõistetav, kas arvestada tuleb ainult abielusid, mis lahutati, või ka neid, mis lõppesid abikaasa surma tõttu. Abielu lahutamise menetluses ei ole tähtis, mitmes abielu läbi saab. On oluline vaid, et RR-is oleks lahutatava abielu dokument. Ka statistikaks ei võeta seda infot RR-ist. Seetõttu tunnistatakse see punkt kehtetuks.

Eelnõu § 1 punktiga 21 täiendatakse PKTS-i § 51 lõikega 1².

Kehtiva paragrahvi lõikes 1¹ on sätestatud, et kui RR-i mittesubjekti välisriigi perekonnaseisudokumendi andmed erinevad RR-i kantud Eesti perekonnaseisutoimingu andmetest või selle dokumendi andmed on surmaandmed, kantakse need RR-i ka muudel juhtudel, kui on nimetatud sama paragrahvi lõikes 1. See tähendab, et praegu muudetakse RR-i mittesubjekti perekonnaseisuandmeid vaid juhul, kui registreeritakse Eesti perekonnasündmus, sealhulgas surm, või muudetakse Eesti perekonnasündmuse andmeid välisriigi perekonnaseisudokumendi alusel.

E-residendil ei ole RR-is Eesti perekonnasündmuse andmeid ja üldjuhul saab tema perekonnaseisuandmeid muuta uue digitaalse isikutunnistuse taotluse esitamise korral. Samas võib olla vaja korrastada andmeid, näiteks nime või sugu, ka enne seda. Praegu ei ole perekonnaseisumetnikul võimalik seda teha. Samuti võib andmete muutmise vajadus tulla ette Sotsiaalkindlustusametil pensioni või muu toetuse maksmiseks.

Seetõttu sätestatakse lõikega 1², et perekonnaseisumetnik võib muuta või lisada e-residendi perekonnaseisuandmeid välisriigi perekonnaseisudokumendi alusel. Välisriigi dokument võib olla näiteks lapse sünni, abielu, abielulahutuse, põlvnemise, nime muutmise või surma kohta. Et perekonnaseisuandmed saaks kanda RR-i, peavad välisriigi dokumendil olema kõik vajalikud andmed. Näiteks peavad sünnitõendil olema muu hulgas lapse ees- ja perekonnanimi, sünniaeg ja -koht ning sugu, vanemate ees- ja perekonnanimi, sünniaeg, kui see on teada, välisriigi isikukood ja kodakondsus ning tõendi väljastamise andmed.

Perekonnaseisumetnikule jääb seega kaalutlusõigus, kas perekonnaseisuandmete muutmine või lisamine on põhjendatud. PKTS-i § 50 lõikes 1 on sätestatud, et kui perekonnaseisuandmete muudatused on kinnitatud või tuvastatud välisriigis, kantakse muutunud või tekkinud perekonnaseisuandmed andmehõivekandega RR-i juhul, kui neid Eestis tunnustatakse. RR-i kantakse andmed, mida Eestis perekonnasündmuse kohta registreeritakse. Samamoodi, kui e-residendi välisriigi perekonnaseisudokumendil kõiki vajalikke andmeid ei ole, otsustab perekonnaseisumetnik, kas teha andmehõivekanne või mitte.

Eelnõu § 1 punktiga 22 asendatakse PKTS-i § 52 lõikes 1 „linna- ja vallavalitsus“ „MK KOV-iga“. Kehtivas lõikes on reguleeritud haldusjärelevalvet perekonnaseisutoimingute tegemise üle. Kuna perekonnaseisutoiminguid teevad edaspidi vaid MK KOV-id (vt § 1 p 1

selgitust), teeb Siseministerium ka haldusjärelevalvet edaspidi ainult MK KOV-ide, mitte kõigi KOV-ide üle.

3.2. RRS-i muutmine

Eelnõu § 2 punktidega 1, 6 ja 36 täpsustatakse **RRS-i § 5 punktis 2, § 35 lõikes 3, § 36 punktis 2, § 38 lõike 1 punktis 4, § 40 lõike 3 punktis 5, § 69 lõigetes 7 ja 8, § 91 lõikes 2 ning §-des 110 ja § 110¹** viidet EL-i kodanikule. Euroopa Liidu kodaniku seaduse (edaspidi *ELKS*) § 1 lõike 2 kohaselt kohaldatakse ELKS-i Euroopa Liidu ja Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi kodanikule, kes ei ole Eesti kodanik, ja Šveitsi Konföderatsiooni kodanikule ning nende perekonnaliikmetele, kui ELKS-is ei ole sätestatud teisiti. RRS-is on praegu valdavalt sõnastus „Euroopa Liidu, Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi ja Šveitsi Konföderatsiooni kodanik“, mis ei välista selgelt Eesti kodanikku. RRS-i § 5 punktis 5 ja § 42 punktis 4 on puudu ka viide Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigile ja Šveitsi Konföderatsioonile. Seega täpsustatakse õiguselguseks läbivalt sõnastust, võttes RRS-i § 5 punktis 2 kasutusele koondlühendi „Euroopa Liidu kodanik“.

Eelnõu § 2 punktiga 2 täiendatakse RRS-i **§-ga 5¹**, et laiendada 15–17-aastase haldusmenetlusteovõimet. Selleks sätestatakse, et ta võib teha järgmisi RRS-is sätestatud menetlustoiminguid:

- 1) esitada RRS-i § 21 lõike 1 punkti 17 kohaselt ütluspõhiseid andmeid rahvuse, emakeele ja kõrgeima omandatud haridustaseme kohta;
- 2) saada RRS-i § 45 kohaselt enda kohta RR-i kantud andmeid ja teavet andmete töötlemise kohta;
- 3) kehtestada RRS-i § 57 lõike 1 kohaselt oma RR-i andmetele juurdepääsu piirangu;
- 4) esitada RRS-i § 99 kohaselt RR-i kandmiseks kontaktandmed ja lisa-aadressi.

Samad õigused on paralleelselt alaealise seaduslikul esindajal.

Haldusmenetluse seaduse § 12 lõike 2 kohaselt ei või alaealine ja muu piiratud teovõimega isik teha haldusmenetluses iseseisvalt menetlustoiminguid, kui seadusega ei ole ette nähtud teisiti. RRS-is ei ole praegu erandit sätestatud ja alaealisel ei ole seetõttu juurdepääsu oma RR-i andmetele, sealhulgas e-rahvastikuregistris, ega õigust kehtestada nendele juurdepääsu piirangut. Samuti ei saa alaealine iseseisvalt RR-i esitada ütluspõhiseid andmeid ega kontaktandmeid ja lisa-aadressi.

Paljudes teistes seadustes on alaealise haldusmenetlusteovõimet laiendatud. Näiteks saab vähemalt 15-aastane alaealine taotleda ise ID-kaarti, passi ja elamisloakaarti. KOV-i volikogu valimistel on 16-aastane valimisõiguslik. Samas ei näe ta praegu oma valimis- ega kontaktandmeid RR-is, mis piirab tema võimalusi saada teavet valimistel osalemiseks. Seevastu Riigikogu valimistel on hääletamisõigus vähemalt 18-aastaselt Eesti kodanikul ja seadusandja ei ole näinud ette erandit. Seega, alaealise haldusmenetlusteovõime laiendamisel võetakse arvesse konkreetset valdkonda ja hinnatakse riske, kas laiendamine on põhjendatud või mitte.

Rahvastiku toimingute valdkonnas on võimalik laiendada alaealise haldusmenetlusteovõimet kõikideks või osa toiminguteks. Siseministerium on analüüsides jõudnud järeldusele, et võiks alustada sellega, et anda alaealisele RR-is oma andmetele juurdepääs ja võimaldada tal esitada andmeid, millel on väiksem mõju. Seetõttu võiks alaealisel olla esialgu õigus esitada vaid ütluspõhiseid andmeid ning kontaktandmeid ja lisa-aadressi.

Õigus esitada ütluspõhiseid andmeid ning kontaktandmeid ja lisa-aadressi

- 1) Ütluspõhistel andmetel rahvuse, emakeele ja kõrgeima omandatud haridustaseme kohta ei ole nii suurt õiguslikku kaalu kui näiteks elukoha andmetel. Rahvuse ja emakeele määrab

igaüks siseveendumuse järgi ning riik ei saa kontrollida nende õigsust. Kõrgeima omandatud haridustaseme kohta kogutakse ütluspõhiseid andmeid pigem harva. Seega ei ole väga suure negatiivse mõju riski, isegi kui alaealine esitab valeandmeid. Ei ole põhjust eeldada, et alaealised esitaksid valeandmeid rohkem kui täiskasvanud. Andmete kvaliteet jääb samaks. Ütluspõhiseid andmeid saab esitada nii e-rahvastikuregistris kui ka erinevates menetlustes, näiteks elukohateate esitamisel.

Hoolimata sellest, et Eestis peetakse Eesti hariduse infosüsteemi (edaspidi *EHIS*), on oluline koguda kõrgeima omandatud haridustaseme andmeid RR-i ka ütluspõhiselt. EHIS-es on vaid Eestis hariduse omandanu haridusdokumendid, kuid ei ole nende andmeid, kes on õppinud välisriigis või omandanud hariduse enne EHIS-e loomist. Seega kantakse RR-i kõrgeimat omandatud haridustaset nii EHIS-e kui ka ütluspõhiste andmete põhjal.

- 2) Kontaktandmete ja lisa-aadressi esitamisega saab alaealine tagada, et temani jõuab vajalik info, näiteks KOV-i volikogu valimiste teabeleht. Kui 15–17-aastase kohta on vaja edastada teavet tema seaduslikule esindajale, kasutatakse esindaja kontaktandmeid. Seega ei teki olukorda, kus alaealiseni jõuab teave, mis temani jõudma ei peaks.

Õigus piirata oma andmete juurdepääsu

Kui 15–17-aastasele antakse õigus pääseda RR-is juurde oma andmetele ning esitada RR-i ütluspõhiseid andmeid, kontaktandmeid ja lisa-aadressi, võib eeldada, et ta on võimeline otsustama, kas ta soovib, et tema andmeid kasutatakse talle reklaami saatmiseks või uuringus osalema kutsumiseks. Seega antakse 15–17-aastasele ka õigus kehtestada oma andmetele juurdepääsu piirang. Piirang ei tähenda, et andmeid ei saaks kasutada näiteks avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks, vaid see on kitsalt reklaami- ja uuringupiirang, millel ei ole suurt õiguslikku mõju.

Vanusepiiri valik

Haldusmenetlusteovõimet laiendatakse eelnõuga alates 15. eluaastast, sest ka isikutunnistust, passi ja elamisloakaarti saavad taotleda iseseisvalt vähemalt 15-aastased (isikut tõendavate dokumentide seaduse § 10 lg 3 ja välismaalaste seaduse § 17). Seega võiks sama vanus olla oma RR-i andmetele juurdepääsuks ja nendele juurdepääsu piirangu kehtestamiseks ning ütluspõhiste andmete, kontaktandmete ja lisa-aadressi RR-i esitamiseks. KOV-i volikogu valimistel on vähemalt 16-aastaselt õigus hääletada, aga oma kontaktandmeid ei saa ta praegu RR-i esitada ega seega nende õigsust RR-is tagada, et valimiste teabeleht talle saadetak. Kui seada haldusmenetlusteovõime vanusepiiriks 16, ei pruugi jõuda osa alaealisi enne KOV-i volikogu valimiste teabelehe saatmist enda kontaktandmeid RR-i esitada, näiteks kui nad saavad 16-aastaseks vahetult enne valimisi.

E-rahvastikuregistrisse saab sisse logida samuti isikutunnistuse või elamisloakaardiga¹⁹. Seetõttu ei laiendata haldusmenetlusteovõimet alla 15. eluaasta, olenemata sellest, et IKS-i § 8 lõikes 1 on sätestatud, et lapse isikuandmeid võib tema nõusoleku alusel²⁰ talle infoühiskonna teenuste otse pakkumiseks töödelda juhul, kui ta on vähemalt 13-aastane. IKS-i koostamisel arutati vanusepiiri ja otsustati see sätestada võimalikult madal.²¹ Rahvastiku toimingute valdkonnas oleks 13 eluaastat eelnõu koostajate hinnangul liiga madal vanusepiir. Kuigi eelnõuga sätestatakse vanusepiiriks 15 eluaastat, ei tähenda see, et tulevikus ei võiks seda alandada, kui see on põhjendatud.

¹⁹ Lisaks on võimalik kasutada mobiil- ja smart-ID-d ning EU eID-d.

²⁰ Isikuandmete kaitse üldmääruse art 6 lg 1 p a.

²¹ [XIII Riigikogu 679 SE](#), lk 17.

Eelnõu § 2 punktidega 3, 4 ja 24 ühtlustatakse RRS-i § 21 lõike 1 punktis 17 termini „kõrgeim omandatud haridustase“ kasutust, täiendatakse paragrahvi lõigetega 4 ja 5 ning lisatakse § 75 lõike 1 punkti 6 viide lõikele 5.

- 1) Lõike 4 kohaselt kantakse alla 11-aastase lapse kõrgeim omandatud haridustase RR-i automaatselt.
- 2) Lõike 5 kohaselt ei pea RR-i esitama ütluspõhiseid andmeid alla 11-aastase lapse kõrgeima omandatud haridustaseme kohta.

Väikesele lapsele haridustaseme määramine on tekitanud praktikas segadust ja vahel määravad vanemad alla 11-aastasele lapsele vale haridustaseme. Seetõttu lihtsustatakse haridustaseme määramist nii, et alla 11-aastasele lapsele määratakse automaatselt haridustase „hariduseta/alusharidus“, arvestades, et tal ei saa kõrgemat lõpetatud haridust olla. Muudatus tagab RR-i andmete õigsuse ja täielikkuse. Samuti lihtsustab see ametnike ja RR-i klienditoe tööd, sest nad ei pea haridustaseme määramises enam nii palju nõustama ega ekslikult määratud haridustaseme parandamiseks lapse seadusliku esindajaga suhtlema.

Kui on mõni alla 11-aastane laps, kellel on kõrgem haridustase kui „hariduseta/alusharidus“, ei saa tema vanem automaatselt määratud haridustaset e-rahvastikuregistris ise muuta. Sellisel juhul saab ta esitada haridustaset tõendava alusdokumendi RR-i klienditoele, kes parandab andmed RR-is. See ei ole vajalik juhul, kui laps on omandanud hariduse Eestis – sel juhul saadakse kõrgeim omandatud haridustase RR-i ka EHIS-est.

Esimesel kooskõlastusringil oli eelnõus vanusepiir 12 eluaastat. Haridus- ja Teadusministeeriumiga nõu pidades leiti, et võib olla andekaid lapsi, kes lõpetavad alushariduse kiiremini. Seetõttu alandati vanusepiir kümme eluaastani.

Eelnõu § 2 punktidega 4 ja 23 täiendatakse RRS-i § 21 lõikega 3 ja lisatakse § 75 lõike 1 punkti 3 sellele viide. Uue lõike kohaselt ei kanta RR-i alla 15-aastase kontaktandmeid. Kuna RR-is on seos alaealise ja tema seadusliku esindaja vahel ning andmed hooldusõiguse kohta, on võimalik RR-ist saada esindaja kontaktandmed (vt § 2 p-de 39 ja 41 selgitust).

Eelnõu § 2 punktiga 5 muudetakse RRS-i § 33 lõiget 1 RR-i andmete kontrollimise ja ebaõigete andmete parandamise kohta ning täpsustatakse paragrahvi pealkirja.

Kehtiva lõike kohaselt peab RR-i volitatud töötleja kontrollima RR-i andmete õigsust ja ebaõiged andmed parandama, kui:

- isik on vaidlustanud tema kohta RR-i kantud andmete õigsuse;
- samade andmete kohta on esitatud mitu andmekuju;
- esitatud andmed ei ole teiste andmetega loogiliselt seotud;
- andmed on ilmselgelt ebaõiged või
- andmeandja või -saaja teatab ebaõigetest andmetest.

Ebaõiged andmed võib aga avastada ja nendest teatada peale andmeandja või -saaja ka RR-i vastutav töötleja või muu asutus. Oluline on ka sel juhul ebaõiged andmed parandada. Seetõttu kohustatakse RR-i volitatud töötlejat parandama ebaõiged andmed, hoolimata sellest, kes teda nendest teavitab. Samuti kohustatakse ebaõiged andmed parandama juhul, kui RR-i volitatud töötleja on avastanud ebaõigsuse muul viisil.

Paragrahvi pealkirjas täpsustatakse õigusselguseks, et ebaõigete andmete parandamise kõrval on selles reguleeritud ka RR-i andmete kontrollimist. Andmete kontrollimine ja ebaõigete andmete parandamine on eri tegevused. Andmete kontrollimine tähendab nende ülevaatamist,

et veenduda nende täpsuses ja täielikkuses. Juhul, kui kontrollimisel avastatakse andmetes viga või puudus, parandatakse ebaõiged andmed.

Eelnõu § 2 punktiga 7 asendatakse RRS-i **§ 36 punktis 1** termin „meditsiiniline sünnitõend“ terminiga „tervishoiuteenuse osutaja tõend“ (vt § 1 p 9 selgitust). Õigusselguseks lisatakse ka viide PKTS-i § 21¹ lõikele 1, milles sätestatakse tervishoiuteenuse osutaja tõendi andmete koosseis.

Eelnõu § 2 punktiga 8 täiendatakse RRS-i **§ 38 lõiget 2** RR-i subjektsuse lõppemise kohta RR-i subjekti staatust määrava dokumendi tähtaja lõppemise korral.

Kehtiva lõike kohaselt lõpeb RR-i subjekti staatust määrava dokumendi tähtaja lõppemise korral välismaalase RR-i subjektsus välismaalaste seaduse § 43 lõikes 4 või 5 sätestatud tähtaja saabumisel, kui ta ei taotle tähtajalist elamisluba või selle pikendamist või pikaajalise elaniku elamisluba (eelnõus p 1). Lõiget täiendatakse EL-i kodaniku perekonnaliikmega nii, et tema RR-i subjektsus lõpeb ELKS-i § 10 lõikes 2³ sätestatud tähtaja saabumisel, kui ta ei taotle tähtajalist elamisõigust või selle pikendamist või alalist elamisõigust (p 2).

Muudatus on vajalik, et viia RRS kooskõlla ELKS-iga. Kehtiva RRS-i kohaselt ei ole EL-i kodaniku perekonnaliige pärast elamisõiguse kehtivusaja lõppu enam RR-i subjekt. ELKS-i § 10 lõike 2³ kohaselt on tal aga õigus viibida Eestis 90 päeva jooksul pärast elamisõiguse kehtivusaja lõppu, kui tema elamisõigus lõpeb tähtaja möödumisega. Kui EL-i kodaniku perekonnaliikmel on ELKS-i kohaselt viibimisõigus, peaks ta olema ka RR-i subjekt. Nii on tal võimalik saada RR-i subjektsuse põhiseid avalikke teenuseid ja toetusi. Muudatus loob EL-i kodaniku perekonnaliikmele RR-i subjektsuses analoogse olukorra Eestis elava välismaalasega, kelle viibimisõigus tuleneb välismaalaste seadusest.

Eelnõu § 2 punktiga 9 täiendatakse RRS-i **§ 38 lõikega 3** RR-i subjektsuse lõppemise kohta Eesti kodakondsuse kaotamise korral.

Lõikes sätestatakse, et Eesti kodakondsuse kaotamise korral lõpeb RR-i subjektsus kuus kuud pärast kodakondsuse kaotamist. Kuna praegu ei ole tähtaega sätestatud, lõpeb RR-i subjektsus kohe pärast kodakondsuse kaotamist. RR-i subjektsus on aga oluline säilitada, et isikul oleks võimalik saada edasi RR-i subjektsuse põhiseid avalikke teenuseid ja toetusi ajal, millal ta taotleb uut viibimisalust, näiteks tähtajalist elamisluba. RR-i subjektsuse lõppemise tähtajaks on valitud kuus kuud, lähtudes elamisloa menetluse ajast. Praktikas ei lõpetata Eesti kodakondsuse kaotamise korral RR-i subjektsust enne kuut kuud juba praegu.

Sarnane regulatsioon on RRS-is ka näiteks välismaalasele, kelle tähtajalise elamisloa kehtivusaeg on lõppenud, kuid kes on esitanud välismaalaste seaduses ettenähtud tähtaja jooksul selle pikendamise taotluse. RRS-i uue tervikteksti eelnõu seletuskirjas²² on põhjendatud seda vajadust järgmiselt:

Muudatuse on tinginud vajadus reguleerida eespool nimetatud juhtudel isikutele avalike teenuste osutamise vajadust ja võimalust. Rahvastikuregistrisse kantud elukoha andmed on aluseks avaliku ülesande täitmisel, kui selle ülesande täitmine on seotud elukohajärgsusega. Nende isikute andmed, kes ei ole kehtiva RRS kohaselt rahvastikuregistri subjektid, kantakse rahvastikuregistri arhiivi (sh elukoha andmed). Seega ei ole sellistele isikutele võimalik osutada elukohajärgseid avalikke teenuseid. Samas viibivad need isikud Eestis seaduslikul alusel ning näiteks elamisloa või -õiguse pikendamise puhul on nende rahvastikuregistri subjekti staatuse taassamine väga tõenäoline. Kehtiva regulatsiooni kohaselt oleks aga nende isikute andmed

²² [XIII Riigikogu 382 SE](#), lk 7.

vahepealsel ajal, st elamisloa või -õiguse kehtivuse tähtaja lõppemisest kuni pikendamise otsuse tegemiseni, rahvastikuregistri arhiivis ja nad ei olekski justkui vastava kohaliku omavalitsuse elanikud, see aga ei võimalda neil avalikke teenuseid saada. Muudatusega tagatakse, et nende isikute olukord seaduslikult Eestis viibimise ajal ei halveneks.

Eelnõu § 2 punktidega 10 ja 11 muudetakse RRS-i § 39 lõiget 1 ja täiendatakse paragrahvi lõikega 1¹. Kehtivas lõikes 1 on määratletud isikukood kui isiku soo ja sünniaja alusel moodustatud ning Eesti Vabariigi standardile vastav isiku üheselt kindlaksmääramist võimaldav number. Kuna isikukoodi puhul ei ole standardi järgimine Euroopa Liidu õigusakti ega rahvusvahelise kokkuleppe kohaselt kohustuslik, saab see olla üksnes soovituslik. Seega jäetakse standardiviide lõikest 1 välja ja sätestatakse lõikes 1¹, et standardi järgimine ei ole kohustuslik, kuid kui seda on tehtud, eeldatakse, et isikukood vastab nõuetele. Õiguselguseks täpsustatakse ka, et mõeldud on Eesti standardit EVS 585.

Eelnõu § 2 punktidega 12 ja 13 jäetakse RRS-i § 40 lõikest 5 ja § 41 lõikest 1 välja viide § 40 lõike 3 punktile 5, et kaotada EL-i kodaniku kohustus esitada enne elukohateadet isikukoodi taotlus.

Kehtiva § 40 lõike 5 ja § 41 lõike 1 kohaselt peab Eesti isikukoodita EL-i kodanik esitama enne esimest korda elukoha andmete RR-i kandmist (§ 40 lg 3 p 5) isikukoodi taotluse, sest KOV moodustab isikukoodi eraldi menetluses. See tähendab, et elukoha registreerimiseks peab EL-i kodanik esitama kõigepealt isikukoodi taotluse ja seejärel elukohateate. Menetluse lihtsustamiseks hakkab KOV isikukoodi andma elukoha registreerimise menetluse osana sarnaselt näiteks abielu ja sünni registreerimise menetlusega. Seega saab EL-i kodanik edaspidi esitada vaid ühe taotluse, mis on kiirem ja lihtsam nii EL-i kodanikule kui ka KOV-ile.

2022. aastal anti elukoha registreerimiseks isikukood 2961 EL-i kodanikule, 2023. aastal 2572-le ja 2024. aastal 2633-le.

Eelnõu § 2 punktidega 14 ja 16:

- täiendatakse RRS-i § 44 lõikega 2, et sätestada, millal ei kohaldata RRS-i 8. peatükis sätestatud RR-i andmetele juurdepääsu korda;
- täpsustatakse § 47 lõikes 3, § 51 lõigetes 1 ja 2 ning lõike 5 punktis 1 ning § 54 lõikes 1 viidet §-le 44, kuna selles on edaspidi mitu lõiget.

8. peatükis sätestatud RR-i andmetele juurdepääsu korda ei kohaldata, kui juurdepääs antakse avaliku teabe seaduse §-s 3¹ sätestatud korras:

- RRS-i § 47 lõike 1 punktis 2 nimetatud statistilisele koondile või punktis 3 nimetatud avalikult kättesaadavale andmestikule või
- surnu nimele, soole, sünni- või surmaajale või isikukoodile.

Statistilisele koondile ja avalikult kättesaadavale andmestikule juurdepääsu andmine

Kuna statistilise koondi ja avalikult kättesaadava andmestiku põhjal ei ole võimalik isikut otseselt või kaudselt tuvastada, ei ole need isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 punkti 1 tähenduses isikuandmed. Seega saab teha need avaandmetena kõigile kättesaadavaks.

Surnu andmetele juurdepääsu andmine

IKS-i § 9 lõike 1 kohaselt kehtib andmesubjekti nõusolek tema eluajal ja kümme aastat pärast tema surma, kui ta ei ole otsustanud teisiti. Kui andmesubjekt on surnud alaealisena, kehtib tema nõusolek 20 aastat pärast tema surma. Sama paragrahvi lõike 4 kohaselt ei ole nõusolekut

vaja, kui töödeldakse üksnes andmesubjekti nime, sugu, sünni- ja surmaaega, surma fakti ning matmise aega ja kohta. Seega ei ole nende andmete töötlemiseks vaja ka andmesubjekti pärija nõusolekut.

Eelnõuga antakse õigus anda surnu IKS-i § 9 lõikes 4 nimetatud andmetele juurdepääs avalikult kättesaadava andmestiku puhul. Juurdepääs antakse vaid andmetele, mida RR-i kantakse. Eraldi ei nimetata eelnõus surma fakti, sest see on kaetud surmaajaga: kui RR-i on kantud surmaaeg, on isik surnud. Erinevalt IKS-i § 9 lõikest 4 nimetatakse aga surnu isikukood. Isikukoodi on vaja, et teha RR-is surnu kohta täpne päring. Kui surnu andmed on avalikult kättesaadavad, kasutatakse tehnilistes lahendustes isikukoodi kui isiku tuvastamiseks täpseimat viisi. Praegu saab küll teha RR-is isikukoodiga üksikpäringuid, aga et tulevikus isikukoodipõhist pärimist edendada, on vaja ehitada parem isikukoodipõhine tehniline lahendus. Näiteks saab erinevatesse registritesse lisada liidese, kui registris on isik seostatud isikukoodiga. Nii saab teises registris kontrollida RR-ist isikukoodi põhjal surnu andmeid. Kuna isikukoodi on vaja tehnilisel põhjusel, ei lisata seda IKS-i § 9 lõikesse 4, vaid ainult RRS-i kui IKS-i eriseadusesse.

Muudatus võimaldab surnu andmeid laiemalt tasuta kasutada, sealhulgas erasektoril. Nii on asutustel ja ettevõtjatel teenuste osutamiseks õigemad andmed ning keegi ei saa surnu andmete mitteteadmist ära kasutada. Asutused ja ettevõtjad saavad hoida enda andmeid aktuaalsena. Lisaks ei pea Siseministerium läbi viima nii palju surnu andmetele juurdepääsu andmise menetlusi. Asutused ja ettevõtjad saavad surnu andmeid pidevalt uuendada, et nende kasutamise eesmärk oleks täidetud.

Eelnõu § 2 punktiga 15 täiendatakse RRS-i § 47 lõiget 1 punktiga 3.

Kehtiva lõike kohaselt võib RR-ist väljastada andmeid, mis ei võimalda isikut otseselt või kaudselt tuvastada:

- 1) etteantud tunnuste alusel koostatud valimisse kantud isikute elukoha aadresside nimekirjana muid RR-i kantud andmeid väljastamata ja
- 2) statistilise koondina.

Loetelu täiendatakse avalikult kättesaadava andmestikuga. Selline andmestik on näiteks avalikult kättesaadava abielu sõlmimise menetlustoimingute statistika RR-i andmete alusel²³. Avalikult kättesaadav andmestik erineb statistilisest koondist selle poolest, et statistilise koondi väljastamiseks peab enne andmeid töötlemas – see ei ole valmis andmestik, mida saaks kohe avaldada.

Eelnõu § 2 punktiga 17 muudetakse RRS-i § 53 lõiget 1³, milles on volitatud valdkonna eest vastutavat ministrit kehtestama RR-i kantud isiku enda, tema alaealiste laste ja eestkostetavate ning surnud abikaasa või registreeritud elukaaslase andmetele juurdepääsu tagamise täpsema korra. Õigusselguseks tuuakse esile, et selle volitusnormi alusel kehtestatakse ka andmete loetelu nende juurdepääsu tagaja kaupa. Praegu on volitusnormis vaid „kord“, kuid määruses on kehtestatud ka andmeloetelu.

Eelnõu § 2 punktiga 18 muudetakse RRS-i § 58 lõiget 3. Selle kohaselt ei ole õigustatud huvi korral õigust pääseda juurde andmetele juurdepääsu andmetele ega RRS-i § 100 lõikes 1 nimetatud kontaktandmetele, välja arvatud juhul, kui:

- 1) kontaktandmed on esitatud KOV-ile muus menetluses;
- 2) kontaktandmetele juurdepääsu õigustatud huvi alus on teenuse osutamine avaliku ülesande täitjale.

²³ Siseministerium. [Abielude sõlmimine](#). – Eesti avalikult kättesaadavate teabevärv. Vaadatud 14.10.2024.

Eelnõuga jäetakse välja õigustatud huvi korral kontaktandmetele juurdepääsu andmise piirang. Praktikas ei võimalda kehtiv lõige kontaktandmetele õigustatud huvi korral juurdepääsu anda, välja arvatud erijuhul. On olukordi, kus ühele asutusele – näiteks Maksu- ja Tolliametile tulu-deklaratsioonis – esitatud ja RR-i kantud kontaktandmetele ei saa teisele asutusele juurdepääsu anda, isegi kui tal on nende vastu põhjendatud huvi. Sageli on kontaktandmeid vaja lepingulise kohustuse täitmiseks, näiteks selleks, et teavitada kinnistuomanikke trasside projekteerimisest, kuid ka selleks ei ole võimalik kehtiva lõike alusel kontaktandmeid saada.

Samas kogutakse just RR-i kontaktandmeid ning lähtuma peaks 1) RR-i eesmärgist anda füüsilisele ja juriidilisele isikule õigustatud huvi korral kontaktandmetele juurdepääs, et taaskasutada RR-i andmeid, ning 2) andmete ühekordse küsimise põhimõttest. Seega on kohane anda õigustatud huvi korral juurdepääs kontaktandmetele, sealhulgas nendele, mille on kogunud teine asutus, kuid mis on kehtiva lõike kohaselt õigustatud huvi korral juurdepääsupiiranguga.

Kehtiv lõige avaldab negatiivset mõju nii isikule kui ka tema kontaktandmetele juurdepääsu taotlejale. Näiteks on olnud olukordi, kus põhjusel, et õigustatud huvi korral ei anta kontaktandmetele juurdepääsu, ei ole isik saanud kätte võlanõuet, mis on omakorda viinud nõude kasvuni, või gaasiettevõtjal ei ole olnud võimalik teavitada kliente gaasikatkestusest. Õigustatud huvi korral tehtud päringud on juurdepääsu taotlejale ka tasulised. See toob kaasa olukorra, kus juurdepääsu eest on tasutud ja õigustatud huvi on hinnatud põhjendatuks, kuid juurdepääsupiirangu tõttu ei ole võimalik kontaktandmetele RR-is juurdepääsu anda.

Igal üksikjuhul, kui kontaktandmetele juurdepääsu andmist otsustatakse, hindab otsustaja ühelt poolt andmetele juurdepääsu taotleja õigustatud huvi ja teiselt poolt andmesubjekti õigust eraelu puutumatusle. Eelnõuga see ei muutu, vaid võimaldatakse üksnes kontaktandmetele juurdepääsu taotlejal õigustatud huvi korral täita paremini näiteks oma lepingulisi kohustusi. Näiteks saab ettevõtja, kes rajab trassi, teavitada tõhusamalt kinnistuomanikke ja sõlmida servituudi seadmisel maaomanikega kokkuleppeid.

Õigustatud huvi korral on võimalik saata küll ka kiri isiku elukoha aadressil, sest sellel ei ole samasugust juurdepääsupiirangut, kuid see pole tõhus ega mugav. Lisaks töötleks postiga kirja saatmise korral isikuandmeid palju rohkem inimesi. Samuti on see kulukam kui e-kirja saatmine või helistamine. Võib ka öelda, et elukoha aadressile juurdepääsu andmine on pigem suurem eraelu puutumatus riive kui telefoninumbrile või e-posti aadressile juurdepääsu andmine.

Kontaktandmetele juurdepääsu taotluse läbivaatamisel hinnatakse, kas on põhjendatud anda juurdepääs ainult telefoninumbrile või e-posti aadressile või mõlemale või on kohane juurdepääsu andmisest keelduda. Seega, iga kord hinnatakse kontaktandmete saamise vajadust ja põhjendatust ning sellest lähtudes tehakse otsus. Otsustamisel lähtutakse isikuandmete töötlemise põhimõtetest, sealhulgas eesmärgipärasusest ja minimaalsusest.

Muudatus on kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusega, mille artikli 6 lõike 1 punkti f kohaselt on isikuandmete töötlemine seaduslik, kui see on vajalik vastutava taotleja või kolmanda isiku õigustatud huvi korral, välja arvatud juhul, kui sellise huvi kaaluvad üles andmesubjekti huvid või põhiõigused ja vabadused, mille nimel tuleb kaitsta isikuandmeid, eriti juhul kui andmesubjekt on laps. Kehtiva lõike alusel on aga välistatud kontaktandmetele juurdepääs teatud juhtudel juba enne sellist kaalumist, mis võiks viia järelduseni, et andmetöötlus on põhjendatud.

Endiselt jääb kehtima piirang, et kontaktandmetele ei anta juurdepääsu reklaamiks (RRS-i § 51 lg 5 p 3) ega uuringuks, välja arvatud avaliku ülesande täitjale teenuse osutamise korral (p 4).

Eelnõu § 2 punktiga 19 muudetakse RRS-i § 70 lõiget 2 isiku RR-i järgse elukoha aadressi muutmata jätmise kohta.

Kehtiva lõike kohaselt ei ole isiku RR-i kantud elukoha aadressi muutmise aluseks isiku asumine või paigutamine statsionaarsele haiglaravile, ööpäevaringset sotsiaalteenust osutavasse hoolekandetasutusse, hooldamisele hooldusperesse, kinnipidamisasutusse või kaitseväeteenistusse. Praktikas on see sõnastus tekitanud küsimusi, sest ei ole selgelt aru saada, kas on mõeldud, et ei tohi elukohta registreerida lõikes nimetatud viibimiskohta või ei tohi üldse elukoha aadressi muuta, kui isik on selles viibimiskohas.

Seega täpsustatakse õigusselguseks sissejuhatavas lauseosas, et RR-i järgset elukoha aadressi ei muudeta, kui RR-i on kantud viibimiskoha aadress põhjusel, et isik on asunud või paigutatud statsionaarsele haiglaravile, ööpäevaringset sotsiaalteenust osutavasse hoolekandetasutusse, hooldamisele hooldusperesse või kinnipidamisasutusse²⁴. See on erand RRS-i § 70 lõike 1 juhtudest, kui RR-i järgset elukoha aadressi võib muuta elukohateate alusel (p 1), konsulaarseaduses sätestatud korras isiku teate alusel välisriigis alaliselt või peamiselt elamise korral (p 6), välisriigi asutuselt saadud andmete alusel (p 7) või kohtulahendi alusel, millega otsustatakse lapsendamise (p 8).

Eelnõu § 2 punktiga 20 tunnistatakse kehtetuks RRS-i § 70 lõike 2 punkt 6, mille kohaselt ei muudeta RR-i järgset elukoha aadressi alusel, et isik asub kaitseväeteenistusse. Praktikas on tihti olukordi, kus kaitseväelased elavad teenistuse ajal ka kodus, ja kui nad perekonnaga kolivad, on vaja registreerida ka uue elukoha aadress. Kehtiv punkt seda ei võimalda, mistõttu tunnistatakse see kehtetuks. Edaspidi saavad kaitseväelased uue elukoha aadressi registreerida, olenemata RR-i järgsest viibimiskohast.

Eelnõu § 2 punktiga 21 muudetakse RRS-i § 71 lõiget 3 elukoha andmete RR-i kandmise kohta juhul, kui isiku andmed kantakse RR-i esimest korda Eesti kodaniku isikut tõendava dokumendi väljaandmisel.

Kehtiva lõike kohaselt kantakse sellisel juhul RR-i elukoha andmetena välisriigi nimetus, mitte täpne aadress. See tähendab, et isik peab elukoha aadressi RR-i kandmiseks esitama elukohateate. See on lisakohustus. Et vältida tarbetut koormust, sätestatakse, et kui isik taotleb esimest korda Eesti kodaniku isikut tõendavat dokumenti, kantakse RR-i selle dokumendi taotluses esitatud elukoha aadress. Andmete edastamise viis ei muutu: andmed saadi ka varem taotluselt. Täpsustatakse aga lisaks seda, et elukoha aadressi ei võeta mitte kontaktandmetest, nagu on sätestatud kehtivas lõikes, vaid andmetest üldisemalt. See lisab selgust, kuna kontaktandmed saavad RR-is olla ainult e-posti aadress ja telefoninumber ning nii võiks jääda mulje, justkui need saaks kanda elukoha aadressina RR-i.

Muudatus hõlmab vaid Eesti kodaniku isikut tõendava dokumendi esmataotlust. Järgmistel kordadel kohaldatakse välisriigis elavale Eesti kodanikule kehtivaid nõudeid, st uue elukoha aadressi registreerimiseks peab esitama elukohateate.

Eelnõu § 2 punktiga 22 täiendatakse RRS-i § 74 lõigetega 2¹ ja 2² EL-i kodaniku elukohateate esitamise kohta.

- 1) **Lõikes 2¹** sätestatakse tingimused, millal ei pea EL-i kodanik elektroonilist elukohateadet digiallkirjastama.

²⁴ Kaitseväeteenistus jäetakse eelnõu § 2 punktiga 20 välja.

EL-i kodanik peab RRS-i § 80 lõike 1 kohaselt esitama oma välisriigi elukoha aadressi RR-i kandmiseks elukohateate RR-i kantud Eesti elukoha järgsele KOV-ile või RR-is Eesti elukoha puudumise korral RR-i volitatud töötlejale. EL-i kodanik võib olla aga juba Eestist lahkunud ja tal ei pruugi olla võimalik kasutada enam e-rahvastikuregistrit ega anda digiallkirja. Sel juhul on tal võimalik esitada elukohateade vaid postiga. Seetõttu ei lõpeta EL-i kodanikud sageli Eestist lahkudes oma elukoha andmete kehtivust RR-is. Nii jäävad nad RR-i subjektideks ja nende tähtajaline elamisõigus kehtib edasi, välja arvatud juhul, kui ruumi omanik nõuab elukoha andmete muutmist.

Et tagada RR-i andmete ajakohasus, on vaja võimaldada EL-i kodanikul esitada elektrooniline elukohateade digiallkirjata, näiteks kui see saadetakse omanimeliselt e-posti aadressilt või kui ametnik on muul moel veendunud EL-i kodaniku isikusamasuses. ELKS-i § 2 lõikes 5 on sätestatud, et EL-i kodaniku või tema perekonnaliikme isik tuvastatakse või tema isikusamasust kontrollitakse isikut tõendava dokumendi alusel või selle puudumise korral muu dokumentaalse tõendi alusel. See, mis tõendi alusel loeb ametnik isikusamasuse tõendatuks, on KOV-i kaalutusõigus. Kui välisriigi elukoha andmed kantakse RR-i, lõppeb ka EL-i kodaniku tähtajaline elamisõigus ja PPA tunnistab kehtetuks tema isikutunnistuse.

RR-i andmete ajakohasuse tagamiseks ei piisa ainult sellest, et EL-i kodanikke enne püsivalt välisriiki kolimist elukohateate esitamise võimalustest teavitada, sest osa EL-i kodanikke on praeguseks juba Eestist lahkunud. Eeldatavasti on ka tulevikus juhtumeid, kus EL-i kodanik ei esita RR-i kandmiseks oma välisriigi elukoha andmeid kas teadmatusest või tahtlikult, isegi kui talle seda kohustust meelde tuletatakse.

Muudatus tõhustab elukoha registreerimise menetlust. Samuti saavutatakse RR-is parem andmekvaliteet, mis võimaldab KOV-il pidada oma elanike üle korrektsemat arvestust. KOV-i ülesanne osutada oma elanikele teenuseid ja anda toetusi on ebaõigete elukoha andmete korral raskendatud. Muudatus mõjutab ka PPA andmete kvaliteeti, sest elamisõiguse andmeid töödeldakse elamislubade ja töölubade registris. Elektroonilise elukohateate esitamine on lihtsam ja kiirem ning tagab paremini, et EL-i kodanik esitab uue elukoha aadressi RR-i kandmiseks ja elukoha andmed on seega registrites õiged.

- 2) **Lõikes 2²** sätestatakse, et juhul, kui isikukoodita EL-i kodaniku elukoha kannab pärast isikukoodi andmist RR-i KOV (RRS-i § 40 lg 3 p 5), esitatakse elukohateade isiklikult kohapeal. Kuna EL-i kodanikule antakse edaspidi isikukood elukoha registreerimise menetluse osana (vt § 2 p-de 12 ja 13 selgitust), st ta esitab vaid elukohateate, tuleb see esitada KOV-is kohapeal nagu isikukoodi taotlus praegu.

Eelnõu § 2 punktiga 25 täiendatakse RRS-i **§ 75 lõikega 1¹** EL-i kodaniku elukohateate andmete koosseisu kohta. Lõikes sätestatakse, et juhul, kui KOV annab EL-i kodanikule isikukoodi, et kanda tema elukoha andmed esimest korda RR-i (RRS-i § 40 lg 3 p 5), peab EL-i kodanik elukohateates märkima enda ja vajadusel teiste isikute, näiteks abikaasa või lapse kohta:

- 1) RRS-i § 75 lõike 1 punktides 1 ja 3–6 nimetatud andmed:
 - isikunimi;
 - kontaktandmed;
 - olemasolu korral välisriigi isikukood;
 - välisriigist saabumisel elamise elukoha riik ja Eestist välismaale lahkumise aeg;
 - kõrgeim omandatud haridustase;
 - ütluspõhised andmed rahvuse, emakeele ja kõrgeima omandatud haridustaseme kohta, kui neid ei ole RR-is või kui haridustase on muutunud ja muudatust ei ole RR-i kantud RRS-i § 21 lõike 1 punkti 16 alusel;

2) RRS-i § 41 lõike 1 punktides 2, 3, 5 ja 10 nimetatud andmed:

- sugu;
- sünniandmed, sealhulgas sünniaeg ja -koht;
- kodakondsuse andmed;
- isikut ja kodakondsust tõendava dokumendi andmed.

RRS-i § 41 lõike 1 punktides 2, 3, 5 ja 10 nimetatud andmed tuleb esitada vaid juhul, kui need ei ole KOV-ile isikut tõendavalt dokumendilt kättesaadavad. See tähendab, et kui EL-i kodanik esitab kohapeal elukohateadet esitades oma isikut tõendava dokumendi, millel on RRS-i § 41 lõike 1 punktides 2, 3, 5 ja 10 nimetatud andmed, ei pea ta neid elukohateatele enam lisama.

Muudatus on vajalik, sest edaspidi antakse isikukood elukoha registreerimise menetluse osana (vt § 2 p-de 12 ja 13 selgitust). Seetõttu peavad elukohateates olema märgitud andmed, mida on vaja isikukoodi moodustamiseks ja mis praegu esitatakse isikukoodi taotluses.

Eelnõu § 2 punktiga 26 tunnistatakse kehtetuks RRS-i § 76, milles on reguleeritud elukohateate säilitamist. Lõike 1 kohaselt säilitatakse seda kümme aastat. Tartu Linnavalitsus tegi kooskõlastusringil ettepaneku lühendada säilitustähtaega viiele aastale või tunnistada paragrahv kehtetuks, põhjendades, et:

piisab, kui elukohateade on üles laaditud rahvastikuregistrisse ja elukoha registreerimise toimekus on kättesaadavad kõik alusdokumendid. Elukohateatel puudub selline õiguslik tähendus, nagu näiteks on abiellumisavaldusel, abielu lahutamise avaldusel, sünni registreerimise avaldusel. Elukoha aadressi[1] on õiguslik tähendus eelkõige avaliku ülesande täitmisel, see ei anna isikule õigust kasutada ruumi elukohana, kuid puudub ruumi kasutamise õigus.

Siseministeerium on ettepanekut analüüsinud ja leiab, et on põhjendatud tunnistada § 76 kehtetuks, sest praktikas ei lähe paberil elukohateateid üldjuhul vaja. Paberil elukohateadet võib minna vaja üliharva, näiteks kui on vaja kontrollida allkirja õigsust. Võib aga eeldada, et probleemid ilmnevad üldjuhul kiiresti ja allkirja õigsuse kontrollimiseks ei ole vaja paberil elukohateateid säilitada kümme aastat. Oluline on, et elukohateade on olemas RR-is ja elukoha registreerimise toimekus on vajalikud alusdokumendid. Seetõttu on säilitustähtaja reguleerimine RRS-is ebamõistlik. Paragrahvi kehtetuks tunnistamise järel kehtestavad KOV-id paberil elukohateate säilitamise tähtaja ise oma dokumendihaldussüsteemi liigitusskeemis või teabe tervikülevaates.

Eelnõu § 2 punktidega 27 ja 30 täiendatakse RRS-i § 79 lõikega 6 ja § 87 lõikega 5, et reguleerida lapse elukoha aadressi RR-i kandmist KOV-i algatusel juhul, kui ühel hooldusõiguslikul vanemal ei ole selleks teise hooldusõigusliku vanema nõusolekut.

RRS-is ei ole seda praegu sõnaselgelt reguleeritud, mistõttu peavad KOV-id lähtuma RRS-i § 79 lõikest 5, mille kohaselt järgitakse alaealise lapse elukoha aadressi RR-i kandmisel PKS-i ja lastekaitseseadust. See tähendab, et ühise hooldusõiguse korral peab olema elukoha aadressi RR-i kandmiseks mõlema vanema nõusolek. RRS-i § 84 lõike 1 punkti 3 alusel keeldub KOV elukoha aadressi RR-i kandmisest, kui elukohateate andmed on puudulikud.

Praegu registreerib KOV õiguslõnga ületamiseks ühe hooldusõigusliku vanema nõusolekuta lapse elukoha RRS-i § 86 alusel, mille kohaselt võib KOV algatada elukoha aadressi RR-i kandmise või selle muutmise, kui isik viibib püsivalt KOV-i territooriumil ja on RR-i subjekt ning tema elukoha aadress ei ole kantud RR-i või isiku kinnitusel ei kasuta ta enam RR-i kantud aadressijärgset elukohta. KOV võib selle algatada sotsiaalhoolekande-, meditsiini-, pääste-,

politsei- või muu asutuse või isiku antud andmete alusel RRS-i 11. peatükis sätestatud korras. See ei ole aga piisavalt õigusselge alus.

Seetõttu antakse § 79 lõikes 6 hooldusõiguslikule vanemale õigus pöörduda KOV-i, kui tema alaealise lapse elukoha aadressi RR-i kandmiseks ei ole teise hooldusõigusliku vanema nõusolekut, ja KOV võib seejärel viia läbi RRS-i 11. peatükis sätestatud elukoha andmete muutmise menetluse. Paragrahvi 87 lõikes 5 täpsustatakse, et see on lubatud, kui KOV-ile teadaolevalt kasutab laps elukohateates märgitud ruumi oma alalise või peamise elukohana ja on täidetud vähemalt üks järgmistest tingimustest:

- 1) lapse elukoha aadressi RR-i kandmiseks ei saada lapse teise hooldusõigusliku vanemaga mõistliku aja jooksul ühendust või
- 2) teine hooldusõiguslik vanem ei anna lapse elukoha aadressi RR-i kandmiseks nõusolekut ja tal ei ole sellest keeldumiseks mõistlikku põhjendust.

On oluline, et iga kord proovitaks saada teise hooldusõigusliku vanemaga ühendust, et saada temalt nõusolek lapse elukoha registreerimiseks. Ainult juhul, kui ühendust või nõusolekut ei saada, tuleb lähtuda § 79 lõikest 6 ja § 87 lõikest 5. Sätteid ei kohaldata jagatud vanemlusele, mille korral elab laps osa ajast ühe hooldusõigusliku vanemaga ja osa teisega. Sellisel juhul tuleb vanematel pöörduda kohtusse ja taotleda otsustusõiguse üleandmist ühele vanemale (PKS-i § 119).

1) KOV-ile teadaolevalt elukohateates märgitud ruumi alalise või peamise elukohana kasutamine

KOV-i ülesanne on tuvastada lapse alaline või peamine elukoht, mitte hinnata, kas ta veedab rohkem aega ühe või teise hooldusõigusliku vanema juures või kumma juures oleks tal parem elada. KOV-ile teadaolevalt kasutab laps elukohateates märgitud ruumi oma alalise või peamise elukohana juhul, kui KOV on tema faktilise elukoha kindlaks teinud. Arvestades, et elukoha registreerimine on haldusmenetlus, võib KOV haldusmenetluse seaduse § 38 kohaselt nõuda nii menetlusosaliselt kui ka muult isikult tema käsutuses tõendeid ja andmeid, mille alusel teeb KOV kindlaks elukoha registreerimiseks olulised asjaolud. Tõend võib olla näiteks menetlusosalise seletus, dokumentaalne tõend, asitõend, paikvaatlus, tunnistaja ütlus ja eksperdi arvamus. KOV saab koguda tõendeid, näiteks külastades lapse kodu, vesteldes lapse ja tema vanematega, küsides teavet lasteaialt või koolilt või tutvudes kohtulahendiga, mis annab näiteks ühele vanemale ainuhooldusõiguse või elukoha registreerimises otsustusõiguse või millest selgub lapse elukoht. Lapse elukoht võib selguda ka näiteks suhtluskorra määrusest või kohtulikult kinnitatud vanematevahelisest kompromissist.

2) Lapse teise hooldusõigusliku vanemaga ei saada mõistliku aja jooksul ühendust või ta ei anna nõusolekut ja tal ei ole selleks mõistlikku põhjendust

Mõistlikku aega tuleb hinnata, lähtudes konkreetsest juhtumist. Ei saa eeldada, et kõigis juhtumites on mõistlik aeg sama. KOV-il tuleb aktiivselt tegutseda, et saada teise hooldusõigusliku vanemaga ühendust. Kui see ei õnnestu, peab KOV hindama, kui kaua on konkreetsel juhul mõistlik oodata. Paragrahvi 79 lõiget 6 ja § 87 lõiget 5 saab kohaldada ka juhul, kui üks hooldusõiguslik vanem on kolinud välisriiki ja teisel vanemal ega KOV-il ei ole tema uusi kontaktandmeid.

Mõistlik põhjendus on puudu näiteks juhul, et hooldusõiguslikul vanemal, kes on nõusoleku andmisest keeldunud, ei ole tõendeid selle kohta, et lapsel on mitu elukohta või et lapse

alaline või peamine elukoht on just tema juures, ega veenvat selgitust, miks lapse elukohta ei saa teise vanema juurde registreerida.

Oluline on rõhutada, et kui § 87 lõike 5 tingimused ei ole täidetud, st KOV-il ei ole võimalik kindlaks teha, et laps elab püsivalt just ühe hooldusõigusliku vanema juures, ei või KOV teise vanema nõusolekuta lapse elukohta registreerida, vaid lõpetab menetluse.

Lapse hooldusõiguslik vanem, kes on teise vanema nõusolekuta lapse elukoha registreerimist taotlenud, saab sellest keeldumist vaidlustada. Samuti saab vanem, kes nõusolekut ei andnud, vaidlustada lapse elukoha registreerimise, kui KOV on seda teinud. Esitada saab vaide (RRS-i § 104) või pöörduda halduskohtusse.

Muudatusettepaneku kujunemine

25. septembril 2023 korraldas Siseministerium koosoleku „Lapse elukoha registreerimine teise vanema nõusolekuta“. Koosolekul olid esindatud kõik asutused, kes olid 2023. aasta väljatöötamiskavatsuse koostöölastamisel sellel teemal arvamust avaldanud, näiteks Haridus- ja Teadusministerium, Justiitsministerium, Regionaal- ja Põllumajandusministerium, Sotsiaalministerium, Õiguskantsleri Kantselei ning Eesti Linnade ja Valdade Liit. Arutati, kas lapse elukohta tohib registreerida ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta. Sageli tuleb KOV-is menetleda elukohateateid, millega üks hooldusõiguslik vanem soovib registreerida lapse elukoha, kuid selleks ei ole teise hooldusõigusliku vanema nõusolekut: kas ei saada temaga ühendust või ta keeldub nõusolekut andmast.

Koosolekul lepidi kokku, et Siseministerium analüüsib koostöös Sotsiaalministeriumi, Sotsiaalkindlustusameti ja KOV-idega:

- mis põhjustel on olnud vaja registreerida lapse elukohta teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta;
- kuidas on sellistel juhtudel elukohateateid menetletud;
- kui palju on selliseid juhte olnud;
- mis muutuks lastekaitsetöötajate hinnangul nende töös, kui RRS-i muuta;
- kui suur on KOV-i registripidajate, lastekaitsetöötajate ja perelepitajate hinnangul vajadus RRS-i muuta.

Siseministerium koostas KOV-i registripidajate, lastekaitsetöötajate ja perelepitajate vastuste põhjal hetkeolukorra kirjelduse, mille edastas koosolekul osalejatele 13. märtsil 2024. Hetkeolukorra kirjeldusest lähtudes teatasid koosolekul osalejad, et toetavad RRS-i muutmist. Siseministerium koostas 2024. aasta aprillis esialgse muudatusettepaneku, mille kohaselt võib KOV juhul, kui lastekaitsetöötaja on esitanud kirjaliku põhjendatud seisukoha, et alaealise lapse elukoha aadressi RR-i kandmine on lapse huvides, anda selle RR-i ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta, kui on täidetud vähemalt üks järgmistest tingimustest:

- 1) KOV ei saa lapse elukoha aadressi RR-i kandmiseks teise vanemaga mõistliku aja jooksul ühendust;
- 2) teine vanem ei anna lapse elukoha aadressi RR-i kandmiseks nõusolekut ja tal ei ole sellest keeldumiseks mõistlikku põhjendust;
- 3) KOV on veendunud, et lapse peamine elukoht on elukohateates märgitud KOV-is;
- 4) lapse elukoha aadressi RR-i kandmine on vastavuses kohtulahendiga.

6. septembril 2024 korraldas Siseministerium järgmise koosoleku, kus otsustati jätta seaduseelnõu sõnastusest välja:

- lapse huvide kaalumise;
- lastekaitsetöötaja – asendati KOV-iga, kes otsustab, kas kaasata lastekaitsetöötaja;

- kohtulahend, sest see on üks tõenditest, mida KOV saab kasutada elukoha tuvastamiseks.

Otsene viide lapse huvide kaalumisele jäeti välja seetõttu, et haldusmenetluses tuleks teha kindlaks vaid faktiline olukord ehk see, kus laps elab. Faktilise elukoha kindlakstegemine ei sõltu lapse huvidest. Kui viidata lapse huvidele, tekib oht, et seni tsiviilkohtumenetluses peetud vanematevahelised vaidlused hooldus- ja suhtlusõiguse üle kanduvad elukoha registreerimise vaidlusse ja seega haldus-, vaide- või halduskohtumenetlusse. See, kus laps elama peaks, on üks olulisematest küsimustest hooldus- ja suhtlusõiguse vaidlustes. Seega võib juhtuda, et sama küsimuse üle on samal ajal kaks kohtuvaidlust: elukoha registreerimise vaidlus halduskohtumenetluses ja hooldus- või suhtlusõiguse vaidlus tsiviilkohtumenetluses. Selliste olukordade vältimiseks ja vähendamiseks otsustati jätta lapse huvide kaalumisele viitamata.

Viide lastekaitsetöötajale jäeti välja seetõttu, et lapse elukohta on võimalik välja selgitada ka teistel KOV-i ametnikel. Seda, kas konkreetsel juhul on vaja lastekaitsetöötaja hinnangut, peaks otsustama KOV. Kui ilmneb ilmseid tõendeid, näiteks kohtulahend, ei pruugi olla vaja lastekaitsetöötajat kaasata ja menetluse saab läbi viia KOV-i registripidaja. Nii arvestatakse ka vajadusega vähendada lastekaitsetöötajate koormust, millele on viidatud 2023. aastal kooskõlastamisele saadetud lastekaitseseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuses laste heaolu suurendamiseks²⁵, milles oli ettepanek muuta lastekaitsetöötaja ülesandeid, sealhulgas käsitletud võimalust jagada neid teiste KOV-i ametnikega. See ettepanek on ka laste ja perekondade huvides, sest jätab lastekaitsetöötajatele rohkem aega abistada abivajavaid ja hädaohus lapsi. Samas säilib teistel KOV-i ametnikel võimalus kaasata lastekaitsetöötaja, kui see on konkreetsel juhul vajalik.

Eelnõu § 2 punktiga 28 tunnistatakse kehtetuks RRS-i § 82, milles on reguleeritud elukohateate esitamist avalikku ülesannet täitvale asutusele ja isikule, kes edastab selle KOV-ile. Siseministerium küsis avalikku ülesannet täitvatelt asutustelt ja isikutelt, kas praktikas on olnud vaja seda paragrahvi kohaldada. Selgus, et ei ole, sest elukohateate esitamiseks saab kasutada e-rahvastikuregistrit. Seetõttu tunnistatakse paragrahv kehtetuks.

Eelnõu § 2 punktiga 29 täiendatakse RRS-i § 87 lõikega 3¹. Paragrahvis 87 on reguleeritud KOV-i algatusel RR-is elukoha andmete muutmist. Lõikega 3¹ sätestatakse, et KOV säilitab isiku elukoha aadressi RR-i aktuaalsete andmete hulgas linna ja linnaosa või valla täpsusega, kui isik ei kasuta enam RR-i kantud aadressijärgset elukohta ja ta viibib RR-i järgi RRS-i § 96 lõikes 1 nimetatud:

- 1) ööpäevaringses sotsiaalteenust osutavas hoolekandeadsutes, välja arvatud juhul, kui isik on lähisuhtevägivalla ohver;
- 2) hooldusperes hooldamisel;
- 3) vanglas kinnipeetavana;
- 4) kaitseväeteenistuses;
- 5) üliõpilaskodus või ühiselamus;
- 6) Eesti riigi või tööandja välislahetuses;
- 7) välismaal õppimiseks.

See on vajalik juhul, kui ruumi omanik ei algata elukoha aadressi muutmist, aga KOV-ile on teada, et isik ei ela enam oma RR-i järgsel elukoha aadressil. Sel juhul saab KOV ebaõige aadressi ära muuta, säilitades RR-i aktuaalsete andmete hulgas linna ja linnaosa või valla. Elukoha aadressi võib olla vaja muuta, isegi kui ruumi omanik seda ei algata, näiteks juhul, kui isik on maja maha müünud ja uus omanik ei algata elukoha aadressi muutmist, mistõttu võib eelmise omaniku elukoha aadress jääda RR-is valeks. Võib ka juhtuda, et isik ise on ruumi omanik ning ta viibib RRS-i § 96 lõikes 1 nimetatud viibimiskohas ja teda ei saa ruumist muul

²⁵ Eelnõude infosüsteemi toimiku number [23-0866](#).

viisil välja registreerida, sest ei ole teist omanikku, kes seda nõuaks. Väljaregistreerimine võib aga olla oluline näiteks, kui ruumis elab pensionär, kes ei saa üksi elava pensionäri toetust seetõttu, et seal on RR-i järgi veel kellegi elukoht, kuigi see teine isik viibib RRS-i § 96 lõikes 1 nimetatud viibimiskohas ja tegelikult selles ruumis ei ela. Kui KOV on sellisest olukorrast teadlik, saab ta ebaõige elukoha aadressi omal algatusel ära muuta.

Muudatusel ei ole olulist mõju, mistõttu ei ole seda ka seletuskirja punktis 6 eraldi käsitletud.

Eelnõu § 2 punktidega 31–34:

- täiendatakse RRS-i §-ga 87² KOV-i algatusel hoone või ruumi täpsusega elukoha aadressi kehtivuse lõpetamise kohta ja
- tehakse seetõttu tehnilised muudatused ka §-s 87¹, et täpsustada, et selles reguleeritakse KOV-i algatusel linna ja linnaosa või valla täpsusega elukoha aadressi kehtivuse lõpetamist.

RRS-i täiendatakse §-ga 87², et tagada suurem õigusselgus KOV-i õiguses lõpetada elukoha aadressi kehtivus olukorras, kus isik on kolinud mujale, aga jätnud enda hoone või ruumi täpsusega elukoha aadressi RR-is muutmata. Kuigi Riigikohus²⁶ on leidnud, et kehtiv õigus on piisav, reguleeritakse seda eraldi ka RRS-is, et lihtsustada KOV-i ametnike tööd.

Praegu lähtutakse haldusmenetluse seaduse § 44 lõike 1 punktist 2: kui KOV-il on põhjendatud kahtlus, et isik ei ela RR-i järgsel elukoha aadressil, peab KOV selle aadressi RR-i kandmise menetlust uuendama. See tähendab, et isik, kelle õigusi teise isiku elukoha aadressi kanne eelduslikult riivab, saab esitada KOV-ile taotluse selle kande õigsuse kontrollimiseks. Kui KOV teeb kindlaks, et elukoha aadressi RR-i kandmine ei olnud omal ajal elukohateate alusel korrektne, saab ta teha uue otsuse ja see aadress kantakse mitteaktuaalsete andmete hulka (RRS-i § 26 lg 1 p 7). Kui aga KOV teeb kindlaks, et elukoha aadressi RR-i kandmine oli omal ajal elukohateate alusel korrektne, kuid aadress on muutunud valeks hiljem, näiteks on isik pärast selle RR-i kandmist kolinud ja jätnud aadressi RR-is muutmata, ei ole alust seda haldusmenetluse seaduse § 44 lõike 1 punkti 2 alusel muuta.

Seetõttu reguleeritakse KOV-i algatusel hoone või ruumi täpsusega elukoha aadressi kehtivuse lõpetamist §-s 87² järgmiselt.

- 1) Lõike 1 kohaselt võib KOV alata isiku hoone või ruumi täpsusega elukoha aadressi kehtivuse lõpetamise, kui isik ei kasuta KOV-ile teadaolevalt seda hoonet või ruumi oma alalise või peamise elukohana. Erinevalt RRS-i § 87¹ lõike 1 punktist 2 ei pea isik olema Eestist lahkunud: tal võib olla hoone või ruumi täpsusega elukoha aadressi asemel RR-is ka linna ja linnaosa või valla täpsusega aadress.
- 2) Lõikes 2 sätestatakse, et kui isikut ei ole teavitatud muul moel, teavitab KOV teda tema hoone või ruumi täpsusega elukoha aadressi kehtivuse lõpetamisest avalikult ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Ametlikes Teadaannetes avaldatakse teadaande avaldamise põhjus, isiku ees- ja perekonnanimi ning sünniaeg. See on analoogne RRS-i § 87¹ lõikega 2.
- 3) Lõike 3 kohaselt lõpetatakse KOV-i algatusel isiku hoone või ruumi täpsusega elukoha aadressi kehtivus pärast tema teavitamist või 30 päeva pärast Ametlikes Teadaannetes teadaande avaldamist, välja arvatud juhul, kui isik tõendab, et ta kasutab seda hoonet või ruumi oma alalise või peamise elukohana. See on analoogne RRS-i § 87¹ lõikega 3.

²⁶ Riigikohtu põhiseaduslikkuse kolleegiumi 26. veebruari 2025. aasta otsus nr [5-24-29](#).

- 4) **Lõikes 4** sätestatakse, et kui isiku hoone või ruumi täpsusega elukoha aadressi kehtivus lõpetatakse, sest tema RR-i järgne viibimiskoht on RRS-i § 96 lõikes 1 nimetatud viibimiskoht, säilitab KOV tema elukoha aadressi RR-i aktuaalsete andmete hulgas linna ja linnaosa või valla täpsusega. Aadressi säilitamine on vajalik, et isik jääks seotuks oma kodukoha KOV-iga ning tal oleks tänu sellele võimalik saada ka edaspidi sellelt KOV-ilt elukohajärgseid toetusi ja teenuseid.
- 5) **Lõikes 5** sätestatakse, et kui lõpetatakse EL-i kodaniku hoone või ruumi täpsusega elukoha aadressi kehtivus, säilitab KOV tema elukoha aadressi RR-i aktuaalsete andmete hulgas riigi täpsusega. Riigi täpsusega elukoha aadressi kehtivus lõpetatakse omakorda juhul, kui seda ei ole kuue kuu jooksul pärast hoone või ruumi täpsusega elukoha aadressi kehtivuse lõpetamist muudetud. Erinevalt teistest isikutest, kelle elukoha aadressi kehtivus lõpetatakse RR-is üldjuhul kohe, on EL-i kodaniku puhul vaja aadressi säilitada kuus kuud, et võimaldada tal esitada uus aadress, ilma et tema elamisõigus vahepeal katkeks. Kui EL-i kodanik kuue kuu jooksul uut elukoha aadressi RR-i ei esita, lõpetatakse tema riigi täpsusega aadressi kehtivus ja lõppeb ka elamisõiguse kehtivus. See on analoogne RRS-i § 91 lõikega 2.

Eelnõu § 2 punktidega 35 ja 42 muudetakse RRS-i **§ 91 lõike 1** teist lauset ja täiendatakse rakendussätteid **§-ga 112⁶** elukoha aadressi muutmise kohta juhul, kui isik viibib RR-i järgi RRS-i § 96 lõikes 1 nimetatud:

- 1) ööpäevaringses sotsiaalteenust osutavas hoolekandenasutuses, välja arvatud juhul, kui isik on lähisuhtevägivalla ohver;
- 2) hooldusperes hooldamisel;
- 3) vanglas kinnipeetavana;
- 4) kaitseväeteenistuses;
- 5) üliõpilaskodus või ühiselamus;
- 6) Eesti riigi või tööandja välislähetuses;
- 7) välismaal õppimiseks.

Kehtiva § 91 lõike 1 kohaselt võib isik või tema seaduslik esindaja sel juhul taotleda elukoha aadressi säilitamist RR-i aktuaalsete andmete hulgas linna ja linnaosa või valla täpsusega pärast seda, kui omaniku nõudmisel on isiku elukoha aadressi kehtivus RR-is lõpetatud. Kuna isikul, kes viibib näiteks hoolekandenasutuses või vanglas, ei ole alati lihtne seda taotleda, on mõistlik, et KOV saaks ruumi omaniku nõudmisel elukoha aadressi muutmise korral jätta RR-is isiku elukohaks linna ja linnaosa või valla ilma tema algatuseta. Seetõttu muudetakse **§ 91 lõike 1 teist lauset** nii, et edaspidi säilitab KOV elukoha aadressi RR-i aktuaalsete andmete hulgas linna ja linnaosa või valla täpsusega, kui isik viibib RR-i järgi RRS-i § 96 lõikes 1 nimetatud viibimiskohas. Paragrahvi 91 lõiget 1 ei kohaldata, kui isik on vahepeal esitanud oma uue elukoha aadressi.

Et kohelda isikuid võrdselt, täiendatakse rakendussätteid **§-ga 112⁶**. Selles sätestatakse, et kui isiku elukoha aadressi kehtivus on lõpetatud RRS-i § 91 lõike 1 alusel ajal, millal ta viibis § 96 lõikes 1 nimetatud viibimiskohas, taastab KOV selle aktuaalsuse linna ja linnaosa või valla täpsusega. See on vajalik, kui KOV ei saanud omaniku nõudmisel elukoha aadressi kehtivuse lõpetamise ajal seda linna ja linnaosa või valla täpsusega säilitada põhjusel, et viibimiskoha andmed ei olnud veel kantud RR-i, kuid KOV teab, et isik viibis sellel ajal RRS-i § 96 lõikes 1 nimetatud viibimiskohas. Aadressi aktuaalsus taastatakse, kui mitteaktuaalsete andmete hulka kandmise alus on olnud õigusvastane, kehtetu või tühine või on tehtud viga (RRS-i § 26 lg 3).

Eelnõu § 2 punktiga 37 muudetakse RRS-i **§ 94 lõiget 2**, milles on sätestatud, et kui isiku RR-i järgsel elukoha aadressil puudub aadressiobjekt, lõpetab KOV RR-is elukoha andmete kehtivu-

se. Kuna „aadressiobjekt“ hõlmab ka hoonestamata katastriüksust, on praegu võimalik kanda RR-i elukoha aadressina ruum, kus ei ole võimalik alaliselt elada.

Et seda vältida, täpsustatakse, et KOV lõpetab RR-is elukoha aadressi kehtivuse juhul, kui sellel ei ole ADS-i infosüsteemi andmetel RRS-i § 77 kohast ruumi, st eluruumi, välja arvatud juhul, kui isik:

- 1) taotleb ehitatava hoone või muu ruumi aadressi elukoha aadressina RR-i kandmist;
- 2) tõendab sellise ruumi kasutamist elukohana, mis ei ole eluruum;
- 3) taotleb Eesti laevaregistrisse kantud laeva laevapere liikmena laeva ja selle kodusadama asukohajärgse KOV-i kandmist oma elukoha aadressiks.

Muudatus on vajalik, et elukoht ei oleks registreeritud sinna, kus isik tegelikult ei ela ja kus ei ole võimalik elada. On oluline, et elukoha andmed oleksid RR-is õiged, sest paljusid avalikke teenuseid osutatakse ja toetusi antakse elukoha järgi.

Eelnõu § 2 punktiga 38 muudetakse RRS-i § 100 lõiget 1. Kehtivas lõikes on sätestatud, et kui RR-i subjekt esitab menetluses avalikku ülesannet täitvale asutusele või isikule kontaktandmed või lisa-aadressi, mis erinevad RR-i andmetest, kannab asutus või isik need RR-i.

- 1) Lõikes asendatakse „RR-i subjekt“ „isikuga“, sest praktikas esitatakse RR-i ka e-residentide kontaktandmeid ja lisa-aadresse, kuid nemad ei ole RR-i subjektid. On oluline kanda ka nende kontaktandmed ja lisa-aadressid RR-i, et riigiasutused ja KOV-id saaksid vajadusel nendega ühendust. E-residentsuse eesmärk on muu hulgas Eestis äri ajamine ja seetõttu on vaja pärida RR-ist ka e-residentide andmeid. Andmeid võib olla vaja ka ettevõtluse järelevalveks. Eesmärk on, et kontaktandmed ja lisa-aadress oleksid ühest kohast kättesaadavad, mitte ei peaks neid pärima erinevatest registritest. Samuti on oluline, et need oleksid ajakohased ning kõik avalikku ülesannet täitvad asutused ja isikud kannaksid need RR-i.
- 2) Lisaks täpsustatakse õigusselguseks, et kontaktandmed ja lisa-aadress kantakse RR-i ka juhul, kui neid RR-is ei ole, mitte ainult juhul, kui andmed erinevad RR-i andmetest. Praegu tuleb see põhimõte välja vaid tõlgendamise teel.

Muudatus ei riiva intensiivselt isikute põhiõigusi. Samuti ei ole sellel märkimisväärset koormavat mõju.

Eelnõu § 2 punktidega 39 ja 41 täiendatakse RRS-i § 100 lõikega 1¹ ja rakendussätteid §-ga 110³, et lõpetada alla 15-aastase kontaktandmete kandmine RR-i.

- 1) Kuivõrd alaealise lapsega seotud küsimustes võetakse ühendust tema seadusliku esindajaga, ei ole vaja lapse kontaktandmeid RR-i kanda. Seetõttu jäetakse see kohustus § 100 lõikega 1¹ ära. Edaspidi kantakse RR-i ainult vähemalt 15-aastase alaealise kontaktandmed, sest eelnõu § 2 punktiga 2 laiendatakse tema haldusmenetlusteovõimet, sealhulgas antakse õigus esitada kontaktandmed RR-i ise. Olenevalt sellest, kas on vaja võtta ühendust alaealise endaga või tema seadusliku esindajaga, on võimalik kasutada alaealise või esindaja kontaktandmeid.
- 2) Kuna edaspidi kantakse RR-i vaid vähemalt 15-aastase alaealise kontaktandmed, täpsustatakse §-s 110³, et enne paragrahvi jõustumist RR-i kantud alla 15-aastase kontaktandmete kehtivus lõpetatakse.

Eelnõu § 2 punktiga 40 täiendatakse RRS-i rakendussätteid §-ga 107¹, et lõpetada alla 11-aastase lapse kõrgeima omandatud haridustaseme kehtivus RR-is. Kui enne selle paragrahvi

jõustumist on RR-i kantud alla 11-aastase lapse RRS-i § 21 lõike 1 punktis 17 nimetatud kõrgeim omandatud haridustase, lõpetatakse selle kehtivus ja määratakse uueks haridustasemeks RRS-i § 21 lõike 4 kohaselt automaatselt „hariduseta/alusharidus“ (vt § 2 p-de 3 ja 4 selgitust).

3.3. RLS-i muutmine

Eelnõu §-ga 3 muudetakse RLS-i § 45 lõike 2 punkti 2. Muudatus on seotud eelnõu § 2 punktiga 34, millega täiendatakse RRS-i §-ga 87² KOV-i algatusel hoone või ruumi täpsusega elukoha aadressi kehtivuse lõpetamise kohta. Nagu KOV-i algatusel linna ja linnaosa või valla täpsusega elukoha aadressi kehtivuse lõpetamisel, sätestatakse ka sellisel juhul ametliku teadaande avaldamiseks KOV-ile riigilõivuvabastus.

Praegu on RLS-i § 45 lõike 2 punktis 2 viited RRS-i konkreetsetele sätetele, mille alusel ametliku teadaande avaldamise eest riigilõivu ei nõuta. Et vähendada võimalikku tulevikuvajadust RLS-i muuta, üldistatakse kehtiva punkti sõnastust nii, et see hõlmaks kõik juhud, kui KOV avaldab RRS-i alusel ametliku teadaande, sealhulgas nii RR-i järgse elukoha aadressi kehtivuse lõpetamise kui ka lõppemise kohta.

3.4. Eelnõu jõustumine

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse eelnõu jõustumise aeg. Eelnõu jõustub kahes osas:

- 1) § 1 punktid 3–9 ja 11–21 ning §-d 2 ja 3 jõustuvad 2025. aasta 2. detsembril;
- 2) § 1 punktid 1, 2, 10 ja 22 jõustuvad 2026. aasta 1. jaanuaril.

Jõustumisaja valikul on arvestatud, et jääks piisavalt aega teha vajalikke töökorraldusmuudatusi ja IT arendustöid. Samuti on jäetud otstarbekalt pikk aeg, et inimesed jõuaksid enne seaduse jõustumist sellega tutvuda. Jõustumisajad erinevad IT arendustööde valmimise aja tõttu.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid.

PKTS-is ja RRS-is ühtlustatakse terminikasutust: „meditsiiniline sünnitõend“ asendatakse „tervishoiuteenuse osutaja tõendiga“ (vt seletuskirja p-s 3 § 1 p 9 ja § 2 p 7 selgitust). Praegu on kasutusel mõlemad terminid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole töötatud välja Euroopa Liidu õiguse rakendamiseks. Eelnõu on kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusega (vt seletuskirja p 2.3).

6. Seaduse mõjud

Sisukord

6.1. Koondatakse sünni registreerimise pädevus 16 MK KOV-i.....	36
6.2. Määratakse RR-is alla 11-aastase lapse haridustasemeks automaatselt „hariduseta/alusharidus“	41
6.3. Laiendatakse 15–17-aastase haldusmenetlusteovõimet	42
6.4. Reguleeritakse tervishoiuteenuse osutaja tõendita sünni registreerimist	44
6.5. Võimaldatakse kolmanda riigi kodanikul oma lapse sünni registreerimisel avaldada tema kodakondsus	46

6.6. Pikendatakse EL-i kodaniku perekonnaliikme RR-i subjektsuse kehtivusaega.....	47
6.7. Võimaldatakse anda EL-i kodanikule isikukood elukoha registreerimise menetluses ..	48
6.8. Tehakse osa surnu andmeid avalikult kättesaadavaks.....	49
6.9. Võimaldatakse kontaktandmetele juurdepääs õigustatud huvi korral.....	50
6.10. Võimaldatakse kanda RR-i Eesti kodaniku isikut tõendava dokumendi esmataotluses esitatud välisriigi elukoha täpne aadress	54
6.11. Võimaldatakse EL-i kodaniku elukoha Eestist välisriiki registreerimise korral esitada elukohateade elektrooniliselt digiallkirjastamata	55
6.12. Võimaldatakse registreerida lapse elukoht KOV-i algatusel ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta	56
6.13. Kaotatakse võimalus esitada elukohateade avalikku ülesannet täitvale asutusele või isikule	60
6.14. Võimaldatakse lõpetada RR-i järgse elukoha aadressi kehtivus, kui sellel ei ole RRS-i § 77 kohast ruumi	60
6.15. Võimaldatakse lõpetada RR-i järgse hoone või ruumi täpsusega elukoha aadressi kehtivus, kui isik on kolinud, aga jätnud aadressi RR-is muutmata	62
6.16. Kohustatakse avalikku ülesannet täitvat asutust ja isikut kandma oma menetluses RR-i ka RR-i mittesubjekti kontaktandmed ja lisa-aadressi	64
6.17. Lõpetatakse alla 15-aastase kontaktandmete RR-i kandmine	64
6.18. Koondmõju inimeste ja ettevõtjate halduskoormusele.....	66

6.1. Koondatakse sünni registreerimise pädevus 16 MK KOV-i

6.1.1. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

- 1) Sihtrühm: MK KOV-ide (16) perekonnaseisuametnikud, kes registreerivad sündi. Sihtrühm on **väike**: igas MK KOV-is üldjuhul üks-kaks ametnikku.
- Mõju ulatus on keskmine. Kuigi võib muutuda töökorraldus, ei kaasne eeldatavasti kohanemisraskusi, sest MK KOV-id registreerivad sündi ka praegu. Võib sageneda selliste sünni registreerimise avalduste menetlus, mida ei ole võimalik e-rahvastikuregistris esitada. E-avalduse alusel sünni registreerimise koormus aga pigem väheneb, kuna 5. aprillil 2024 hakati RR-is sellistel juhtudel tegema automaatseid sünnikandeid.²⁷
 - Mõju esinemise sagedus on keskmine. Osa perekonnaseisuametnikke registreerib sündi igal tööpäeval, näiteks Tartu Linnavalitsus 2023. aastal 826 sündi, Tallinna Perekonnaseisumamet 3609 ja Pärnu Linnavalitsus 373. Kuna 5. aprillil 2024 hakati RR-is tegema automaatseid sünnikandeid, on perekonnaseisuametniku registreeritud sündide arv suuresti vähenenud. Näiteks 2024. aasta mais registreeriti RR-is 815 sündi: 172 korral tegi kande ametnik (21%) ja 643 korral tehti automaatkanne (79%). 108 automaatkanne vaatas läbi perekonnaseisuametnik, et väljastada paberil sünnitõend. E-rahvastikuregistris esitati 84% selle kuu sünni registreerimise avaldustest. Kuna inimestel on vaja MK KOV-i kohapeale sündi registreerima minna vähe, ei avaldu ka mõju MK KOV-idele tihti, vaid keskmiselt.

Tabel 1. Registreeritud sündide koguarv KOV-ides aastatel 2021–2023 (allikas: RR)

Sünni registreerija	2021. aasta	2022. aasta	2023. aasta
MK KOV (16)	8034	6944	6489
KOV (63)	5104	4644	4232
Kokku	13 138	11 588	10 721

²⁷ RT I, 12.03.2022, 1.

Tabel 2. Registreeritud sündide arv KOV-iti aastatel 2021–2023 (allikas: RR)²⁸

	Perekonnaseisuasutus	2021	2022	2023
1.	Harku Vallavalitsus	174	168	153
2.	Jõelähtme Vallavalitsus	69	57	52
3.	Kuusalu Vallavalitsus	54	48	51
4.	Raasiku Vallavalitsus	63	74	42
5.	Rae Vallavalitsus	397	334	295
6.	Viimsi Vallavalitsus	242	213	176
7.	Keila Linnavalitsus	94	103	75
8.	Loksa Linnavalitsus	14	9	9
9.	Maardu Linnavalitsus	95	94	75
10.	Tallinna Perekonnaseisumet	4472	3876	3609
11.	Kose Vallavalitsus	85	79	79
12.	Anija Vallavalitsus	67	56	47
13.	Lääne-Harju Vallavalitsus	96	109	116
14.	Kiili Vallavalitsus	95	68	75
15.	Saku Vallavalitsus	141	111	126
16.	Saue Vallavalitsus	329	281	231
17.	Hiiumaa Vallavalitsus	82	62	62
18.	Toila Vallavalitsus	23	22	22
19.	Narva-Jõesuu Linnavalitsus	18	13	135
20.	Kohtla-Järve Linnavalitsus	114	131	35
21.	Lüganuse Vallavalitsus	34	41	22
22.	Alutaguse Vallavalitsus	30	16	273
23.	Sillamäe Linnavalitsus	50	56	133
24.	Narva Linnavalitsus	343	283	17
25.	Jõhvi Vallavalitsus	179	127	48
26.	Jõgeva Vallavalitsus	150	122	107
27.	Põltsamaa Vallavalitsus	65	63	84
28.	Mustvee Vallavalitsus	28	33	23
29.	Türi Vallavalitsus	112	100	98
30.	Järva Vallavalitsus	98	98	90
31.	Paide Linnavalitsus	84	70	87
32.	Haapsalu Linnavalitsus	108	94	89
33.	Lääne-Nigula Vallavalitsus	60	67	71
34.	Vormsi Vallavalitsus	0	1	1
35.	Tapa Vallavalitsus	85	97	73
36.	Vinni Vallavalitsus	59	56	52
37.	Väike-Maarja Vallavalitsus	65	54	46
38.	Viru-Nigula Vallavalitsus	38	31	33
39.	Rakvere Vallavalitsus	54	27	44
40.	Haljala Vallavalitsus	44	23	23
41.	Rakvere Linnavalitsus	149	153	120
42.	Kadrina Vallavalitsus	55	49	33

²⁸ MK KOV-id on tabelis hallil taustal.

43.	Põlva Vallavalitsus	119	100	107
44.	Räpina Vallavalitsus	48	45	34
45.	Kanepi Vallavalitsus	45	55	49
46.	Pärnu Linnavalitsus	475	408	373
47.	Tori Vallavalitsus	124	137	137
48.	Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus	74	70	67
49.	Lääneranna Vallavalitsus	35	40	32
50.	Häädemeeste Vallavalitsus	55	38	32
51.	Saarde Vallavalitsus	43	34	21
52.	Kihnu Vallavalitsus	10	7	6
53.	Rapla Vallavalitsus	146	122	91
54.	Kehtna Vallavalitsus	46	47	40
55.	Kohila Vallavalitsus	91	70	63
56.	Märjamaa Vallavalitsus	61	66	54
57.	Muhu Vallavalitsus	21	21	11
58.	Ruhnu Vallavalitsus	3	0	1
59.	Saaremaa Vallavalitsus	286	287	274
60.	Tartu Linnavalitsus	1071	889	826
61.	Elva Vallavalitsus	171	145	118
62.	Tartu Vallavalitsus	198	171	165
63.	Kambja Vallavalitsus	197	166	168
64.	Peipsiääre Vallavalitsus	44	36	42
65.	Kastre Vallavalitsus	89	86	88
66.	Nõo Vallavalitsus	42	49	34
67.	Luunja Vallavalitsus	90	78	76
68.	Valga Vallavalitsus	99	112	95
69.	Otepää Vallavalitsus	71	78	36
70.	Tõrva Vallavalitsus	46	36	45
71.	Viljandi Linnavalitsus	160	139	152
72.	Viljandi Vallavalitsus	131	102	113
73.	Põhja-Sakala Vallavalitsus	69	57	54
74.	Mulgi Vallavalitsus	51	54	46
75.	Võru Vallavalitsus	109	87	90
76.	Rõuge Vallavalitsus	37	36	23
77.	Antsla Vallavalitsus	28	35	21
78.	Setomaa Vallavalitsus	28	16	14
79.	Võru Linnavalitsus	111	100	91
	KOKKU	13 138	11 588	10 721

- Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on väike. MK KOV-ide töökoormus võib suureneda, kuid mitte oluliselt, sest suurem osa sünni registreerimise avaldusi esitatakse juba praegu e-rahvastikuregistris. Kui arvestada, et tänu automaatsetele sünnikannetele on sünni registreerimise koormus MK KOV-ides vähenenud, ei ole see ka pärast muudatust väga suur ja perekonnaseisuametnikel on rohkem aega keerulisemateks juhtumiteks. Kuna MK KOV-ides on olnud seni rohkem sünni registreerimise menetlusi kui ülejäänud KOV-ides, on nende perekonnaseisuametnikel ka suurem kogemus erinevate juhtumite

lahendamisel. Seega ei vaja nad keerulisemate juhtumite lahendamiseks Siseministeeriumilt nii palju juhendamist, vaid saavad iseseisvalt sünnid kiiresti ja õigesti registreeritud.

Umbes 15% juhtudel registreeritakse sünd KOV-is kohapeal, kuigi seda ei pea tegema. Kuna väikeste KOV-ide elanikud ei pruugi soovida läbida edaspidi pikka vahemaad, et registreerida sünd MK KOV-is, võivad nad eelistada rohkem e-rahvastikuregistrit ja osa sündidest võidakse registreerida automaatselt. See hoiab kokku perekonnaseisuametnike tööaega keerukamateks sünni registreerimise juhtumiteks.

- 2) Sihtrühm: muude KOV-ide (63) perekonnaseisuametnikud, kes registreerivad sünde. Sihtrühm on **väike**: igas KOV-is üldjuhul üks-kaks ametnikku.
- Mõju ulatus on **suur**, sest kuna sünni registreerimise pädevus koondatakse 16 MK KOV-i, ei täida ülejäänud KOV-id enam seda ülesannet. Töökorraldus muutub märkimisväärselt ja see eeldab sihiteadlikku kohanemist, arvestades, et kui sünde ei registreerita, ei ole vaja 63 KOV-is enam ka perekonnaseisuametnikke.
 - Mõju esinemise sagedus **varieerub** KOV-iti sõltuvalt sellest, kui tihti on seni olnud vaja sündi registreerida (vt tabel 2): mõnes KOV-is vähe, mõnes iga päev. Samas hakati 5. aprillil 2024 tegema automaatseid sünnikandeid, mis on juba vähendanud perekonnaseisuametnike töökoormust märgatavalt. Näiteks 2024. aasta mais registreeriti RR-is 815 sündi: 172 korral tegi kande ametnik (21%) ja 643 korral tehti automaatkanne (79%). 108 automaatkanne vaatas läbi perekonnaseisuametnik, et väljastada paberil sünnitõend. E-rahvastikuregistris esitati 84% selle kuu sünni registreerimise avaldustest. Seega on vajadus minna KOV-i kohapeale sündi registreerima pigem väike.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **keskmine**. Kuna perekonnaseisuametniku registreeritud sündide arv on tänu automaatsetele sünnikannetele nüüdseks märgatavalt kahanenud, on juba praegu paljudele KOV-idele koormav hoida tööl kahte perekonnaseisuametnikku. Kuigi KOV-ides ei pruugi olla vaja sündi nii tihti registreerida, et oleks vaja kahte perekonnaseisuametnikku, on vaja hoida pädevat asendajat puhkuseks ja haigestumise korral.

Kuna muud KOV-id peale MK KOV-ide edaspidi sünde ei registreeri, peavad nad leidma oma perekonnaseisuametnikele uued ülesanded. Samas teevad KOV-i ametnikud perekonnaseisuametniku tööd tihti osakoormusega ja täidavad ka praegu teisi ülesandeid. Seega ei pruugi see olla probleem. Siiski ei saa välistada, et osa KOV-ides võib muudatus tähendada perekonnaseisuametniku koondamist, kui ei ole piisavalt uusi ülesandeid anda.

Positiivne on, et KOV saab soovi korral suunata perekonnaseisuametnikud, kes praegu sünde registreerivad, tööle KOV-i teistesse valdkondadesse. Kuna sünni saab registreerida e-rahvastikuregistris või lähimas MK KOV-is, ei ole ka mõistlik hoida igas väikeses KOV-is, kus võib olla aastas vaja registreerida vaid paar sündi, eraldi kahte perekonnaseisuametnikku.

Lisaks perekonnaseisuametnikele mõjutab muudatus ka sotsiaal- ja lastekaitse valdkonna spetsialiste. KOV võib olla lapse seaduslik eestkostja ja seega peab esitama tema sünni registreerimise avalduse. Sellisel juhul ei saa avaldust esitada e-rahvastikuregistris, vaid tuleb edaspidi minna MK KOV-i kohapeale. Samas ei tule selliseid olukordi ette väga sageli.

- 3) Sihtrühm: Siseministeeriumi ametnikud, kes juhendavad perekonnaseisuametnikke perekonnaseisutoimingute tegemisel. Sihtrühm on **väike**: umbes kümme ametnikku.

- Mõju ulatus on väike. Kuigi Siseministeeriumi ametnike töökorraldus võib muutuda, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskursi, sest sünni registreerimise menetlus jääb üldjoontes samaks – muutuvad vaid kohad, kus sünni registreeritakse. Kuna sünni registreerimise kohti jääb vähemaks, jääb vähemaks ka perekonnaseisuametnikke, keda Siseministeerium juhendab ja koolitab ning kellele on vaja eksameid korraldada. Kuna sünni registreerivad edaspidi vaid MK KOV-id, kellel on rohkem menetlusi ja seega rohkem praktikat, on nad loodetavasti pädevamad iseseisvalt keerulisemaid juhtumeid lahendama. MK KOV-ides on ka väiksem tööjõu voolavus. Tänu sellele on nende perekonnaseisuametnikel pikem tööstaaz ja suurem kogemus perekonnaseisuametnikena. Ülejäänud KOV-ide perekonnaseisuametnike voolavus on suurem, ning kuna tulevikus ei vaja need KOV-id perekonnaseisuametnikke, ei pea Siseministeeriumi ametnikud neid enam koolitama ja eksamineerima. See hoiab kokku Siseministeeriumi ametnike tööaega, et juhendada MK KOV-i perekonnaseisuametnikke keerulisemates juhtumites.
- Mõju esinemise sagedus on suur. Mõju avaldub regulaarselt. Siseministeerium peab tagama sünni registreerimise menetluse kvaliteedi.
- Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on väike või puudub. Muudatus on Siseministeeriumi ametnikele positiivne, kuna tõenäoliselt väheneb vajadus perekonnaseisuametnikke juhendada. Samas võib perekonnaseisuametnikel olla muudatuse järel alguses rohkem küsimusi. Tõenäoliselt aga varsti küsimuste arv väheneb, kui nad on uue töökorraldusega harjunud.

6.1.2. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: vanemad, kes registreerivad lapse sünni. Sihtrühm on **suur**, sest ühel või teisel viisil võivad sünni registreerimisega kokku puutuda kõik Eesti elanikud, keda on 2024. aasta seisuga 1 374 687.²⁹

Mõju ulatus on keskmine. Kuna edaspidi ei saa enam sünni kõigis 79 KOV-is registreerida, peab sõitma pikema vahemaa MK KOV-i, kui soovitakse või on vaja esitada sünni registreerimise avaldus kohapeal. Mõju on kõige suurem seega neile, kes elavad maakonnakeskustest kaugel. Samas on sünni registreerimise avalduse esitamise ja seega pikema vahemaa läbimise vajadus harv. Samuti on Eestis vahemaad linnade vahel väikesed. Kuigi sihtrühma käitumine võib muutuda, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskursi.

Mõju esinemise sagedus on väike, kuna sünni ei ole vaja registreerida tihti ja mõni inimene ei tee seda kunagi. Näiteks on Statistikaameti andmetel ühel Eestis elaval emal keskmiselt 1,9 last. Seejuures on see näitaja madalaim Ida-Virumaal ja Harjumaal ning kõrgeim Jõgevamaal ja Järvamaal.³⁰

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on keskmine. Muudatus võib koormata, sest kohapeal sünni registreerimiseks peavad need, kes varem oleksid saanud ka väiksemas KOV-is sünni registreerida, läbima pikema vahemaa. Risk on suurem nende seas, kes ei saa e-rahvastikuregistris sünni registreerida, näiteks alaealised vanemad. 2023. aastal ei saanud e-rahvastikuregistris registreerida 1,5% sündidest. Sellistel juhtudel peab MK KOV-i kohapeale minema. Samas asuvad ka sünnitushaiglad ja lastearstid sageli maakonnakeskustes ning seda arvestades ei ole ebasoovitav mõju liiga suur. E-rahvastikuregistris esitatud sünni registreerimise avalduste arv on stabiilselt olnud üle 80% avalduste koguarvust: 2021. aastal 82%, 2022. aastal 81% ja 2023. aastal 83%.

²⁹ Statistikaamet. [Rahvaarv](#).

³⁰ Statistikaamet 2021. [Kümne lapsega ema või kahekümne lapselapsega vanaema pole Eestis haruldus](#).

Muudatusel võib olla ka emotsionaalne mõju. Inimene võib olla harjunud oma elukohajärgse KOV-iga suhtlema. Seetõttu võib muudatus olla emotsionaalselt raske. Samas, kui arvestada, et sündi registreeritakse harva, ei saa tekkida harjumust kindlas kohas just sündi registreerida.

Positiivne on, et kui sünni registreerib MK KOV-i perekonnaseisuametnik, kellel on selles tõenäoliselt rohkem kogemust ja pädevust, võib menetlus kiirenedada.

Järeldus: muudatusel on **oluline mõju**. Osa KOV-idele on muudatus koormav, sest praeguste perekonnaseisuametnike tööülesandeid on vaja muuta või nad koondada. MK KOV-ides võib kohapeal sünni registreerimise arv kasvada, mistõttu võib vähesel määral suureneda ka töökoormus. Inimestele võib mõjuda muudatus negatiivselt, sest teatud juhtudel peavad nad läbima lapse sünni registreerimiseks suurema vahemaa. Samas eelistab suurem osa registreerida sünni juba praegu e-rahvastikuregistris.

6.2. Määratakse RR-is alla 11-aastase lapse haridustasemeks automaatselt „hariduseta/alusharidus“

6.2.1. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

- 1) Sihtrühm: KOV-i ametnikud, kes nõustavad vanemaid lapse haridustaseme määramisel, ja teised KOV-i ametnikud, kes puutuvad haridusandmetega kokku muudes menetlustes. Sihtrühm on **väike**: igas KOV-is üks-kaks ametnikku.
 - Mõju ulatus ja esinemise sagedus on väikesed. Praegu peavad KOV-i ametnikud vanemaid vahel nõustama, mis haridustase alla 11-aastasele lapsele määrata. Muudatus aitab vähendada selgitustööd, sest vanemad ei pea edaspidi alla 11-aastase lapse haridustaset esitama. Kuigi võib muutuda KOV-i ametnike töökorraldus, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskulusi.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk puudub. Muudatus on KOV-i ametnikele positiivne, sest eeldatavasti väheneb selgitustöö. Samuti ei pea eksliku haridustaseme parandamiseks enam vanematega suhtlema.
- 2) Sihtrühm: SMIT. Sihtrühm on **väike**: paar töötajat.
 - Mõju ulatus ja esinemise sagedus on väikesed. RR-i volitatud töötajat SMIT-i mõjutab muudatus seetõttu, et tal on ülesanne parandada RR-is andmeid. Praegu, kui lapse vanemad kahtlevad, mida tema haridustasemeks määrata, pöörduvad nad vahel SMIT-i RR-i klienditoe poole. Mõju võib esineda potentsiaalselt igal tööpäeval, kuid praktikas tuleb haridustaseme määramise küsimusi ette harva. Kui lapsele on valitud vale haridustase, saab SMIT selle parandada, lahendades selliseid juhtumeid üksikjuhtudel. Muudatuse järel parandab SMIT korraga kõigi alla 11-aastaste laste eksliku haridustaseme, määraes selleks „hariduseta/alusharidus“. Samuti saab ta seda teha juhul, kui alla 11-aastasele lapsele ei ole määratud haridustaset.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk puudub. Muudatus on SMIT-ile positiivne, sest väheneb RR-i klienditoe poole pöördumine selleks, et RR-is haridustaset parandada.

6.2.2. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: alla 11-aastase lapse vanemad. Sihtrühma suurus on **keskmise**. 18. juuli 2024. aasta seisuga oli RR-is alla 11-aastaste seas 12 450 last, kelle haridustase ei olnud „hariduseta/alus-haridus“, samuti 37 908 last, kellel haridustase puudus. Selliste laste vanemaid on umbes 65 000.

Mõju ulatus on **keskmise**. Alla 11-aastase lapse haridustaseme määramine muutub lihtsamaks, selgemaks ja mugavamaks. Vanemad ei pea enam nuputama, mis haridustase RR-is määrata, sest alla 11-aastase lapse haridustase määratakse RR-is automaatselt ja nad ei saa seda enam ise teha. Nii on edaspidi kõigi alla 11-aastaste laste haridustase RR-is õige.

Mõju esinemise sagedus on **väike**. Eeldatavasti ei puutu vanemad muudatusega kokku tihti. Enamik neist ei esita oma alla 11-aastase lapse haridustaseme määramise kohta küsimusi ega määra talle tegelikust kõrgemat haridustaset. On aga ka vanemaid, kes teadlikult määravad lapsele vale haridustaseme, näiteks doktorikraadi. Neile avaldab muudatus kõige suuremat mõju, sest sellistel juhtudel ei kanta alla 11-aastasele lapsele enam ütluspõhiste andmete põhjal kõrgemat haridustaset, kui tal päriselt on. Samas ka praegu leitakse need juhud üles ja parandatakse RR-i andmete kvaliteedi tagamise töö osana, et RR-is oleksid laste haridusandmed õiged.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Muudatus on vanematele positiivne, sest nad ei pea enam oma alla 11-aastase lapse haridustaset RR-is ise määrama. Negatiivne mõju võib avalduda neile, kes teadlikult määravad lapsele vale haridustaseme, näiteks doktorikraadi, sest edaspidi nad seda enam teha ei saa. Samas leitakse ka praegu sellised vead üles ja parandatakse need RR-i andmete kvaliteedi tagamise töö osana.

Järeldus: muudatusel **ei ole olulist mõju**. Mõju on sihtrühmadele positiivne, sest kõigil alla 11-aastastel lastel on edaspidi RR-is õige haridustase.

6.3. Laiendatakse 15–17-aastase haldusmenetlusteovõimet

6.3.1. Mõju kohaliku omavalitsuse korraldusele

Sihtrühm:

- KOV-id (79), kes tagavad 15–17-aastasele juurdepääsu tema RR-i andmetele ning kannavad RR-i tema ütluspõhised andmed rahvuse, emakeele ja kõrgeima omandatud haridustaseme kohta, kontaktandmed ja lisa-aadressi;
- MK KOV-id (16), kes väljastavad 15–17-aastasele perekonnasündmuse tõendeid.

Sihtrühm on **väike**: kokku umbes paarsada KOV-i ametnikku.

Mõju ulatus on **keskmise**. KOV-id tagavad ka praegu juurdepääsu RR-i andmetele. See ei ole uus ülesanne. Samas peavad KOV-id jälgima edaspidi alaealise vanust, et teada, kas nad peavad tagama talle juurdepääsu tema RR-i andmetele või kandma tema andmed RR-i. MK KOV-id peavad väljastama ka perekonnasündmuse tõendeid. Kuigi töökorraldus võib muutuda, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskulusi.

Mõju esinemise sagedus on pigem **väike**, sest eeldatavasti küsivad 15–17-aastased harva KOV-is oma RR-i andmetele juurdepääsu, esitavad andmeid RR-i või taotleavad perekonnasündmuse tõendit.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on pigem **väike**. Kuna 15–17-aastased saavad esitada KOV-ile vaid ütluspõhiseid andmeid, kontaktandmeid ja lisa-aadresse, ei ole ohtu, et kaasneb väga suur negatiivne mõju, isegi kui esitatakse valeandmeid. Seejuures on ka teovõimelisi täisealisi, kes võivad esitada valeandmeid, sealhulgas oma laste kohta. Seega ei ole risk uus. Positiivne on, et kui 15–17-aastastel tekib harjumus oma RR-i andmeid vaadata ja ajakohastada, võib arvata, et nad teevad seda ka hiljem täiskasvanutena. See on KOV-idele oluline, tagamaks, et andmed oleksid RR-is õiged ja ajakohased. On teoreetiline risk, et 15–17-aastane ja tema vanem soovivad samal ajal esitada vastukäivaid andmeid, kuid tõenäosus, et keegi pahahtlikult esitab valeandmeid, on väike. Kui aga selline juhtum tuleb ette, võib see suurendada KOV-i töökoormust, et selgitada välja õiged andmed. Samuti ei ole ette näha, et negatiivseid tagajärgi võiks tuua 15–17-aastasele tema perekonnasündmuse tõendi väljastamine.

6.3.2. Sotsiaalne mõju

- 1) Sihtrühm: 15–17-aastase vanemad. Sihtrühm on **keskmine**: kuna 15–17-aastaseid on Eestis umbes 45 000, on nende vanemate arv suurusjärgus 80 000 – 90 000.
- Mõju ulatus on **keskmine**. 15–17-aastase vanemad peavad harjuma sellega, et neil ei ole enam ainuõigust pääseda juurde oma lapse RR-i andmetele ega kõiki tema andmeid RR-i esitada. Vanemate käitumine võib muutuda, kuid eeldatavasti ei kaasne kohanemiskursi. Näiteks võib tekkida esialgu vastuseis, kuna paljud vanemad on harjunud ise oma lapse andmeid esitama ja otsustama, mis andmeid esitada. Eeldatavasti harjuvad nad siiski uue süsteemiga ja kohandavad oma käitumist. Selle tulemusena võib vanemate sekkumine väheneda ja usaldus suurened.
- Mõju esinemise sagedus **võib varieeruda**, sest eeldatavasti ei hakka kõik 15–17-aastased aktiivselt oma RR-i andmeid vaatama, andmeid RR-i esitama ega perekonnasündmuse tõendi väljastamist taotlema. Seega võib vanematele, kelle laps on aktiivsem, avalduda mõju sagedamini. Osale vanematest ei pruugi mõju üldse avalduda.
- Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. On vanemaid, keda häirib näiteks, kui tema lapsele saadetakse kiri, et kontaktandmed peaks RR-is üle vaatama ja vajadusel neid uuendama. 15–17-aastase poole pöörduakse otse siiski vaid juhul, kui ta saab kõnealusel küsimuses iseseisvalt tegutseda. Näiteks saadetakse alaealisele KOV-i volikogu valimiste teabeleht ning edastatakse infot isikut tõendava dokumendi taotlemise menetluses ja EL-i kodanikule isikukoodi andmise või tema elukoha registreerimise menetluses, st menetlustes, kus alaealine saab olla ise avaldaja. Muudes menetlustes, kus alaealise haldusmenetlusteovõimet ei ole laiendatud, tuleb suhelda tema vanema kui seadusliku esindajaga ja sel juhul kasutatakse suhtlemiseks vanema kontaktandmeid. Probleem on praegu, et vanemad ei pruugi olla esitanud RR-i 15–17-aastase kontaktandmetena tingimata just tema kontaktandmeid, vaid enda omad, mis tähendab, et alaealise kontaktandmed ei ole RR-is õiged.

On teoreetiline risk, et 15–17-aastane ja tema vanemad esitavad RR-i samal ajal vastukäivaid andmeid või et alaealine kas kogemata või tahtlikult esitab valeandmeid, kuid tõenäosus, et see on pahatahtlik, on väike. Kuna andmeid, mida 15–17-aastane edaspidi esitada saab, ei ole palju, ei kujune see eeldatavasti probleemiks. RRS-i § 98 kohaselt peab RR-i subjekt tagama oma kontaktandmete olemasolu ja õigsuse RR-is. 15–17-aastasel on edaspidi õigus esitada kontaktandmeid ise, kuid see ei kaota tema vanema kohustust tagada oma lapse andmete õigsus RR-is.

Positiivne mõju avaldub selles, et ka 15–17-aastane saab võtta osa oma andmete esitamise eest vastutuse. Nii ei pea vanem näiteks lapse telefoninumbri vahetamise korral meeles

pidama, et uus telefoninumber tuleb esitada RR-i. Seda saab teha 15–17-aastane ise ja vähendada sellega oma vanema halduskoormust. Positiivne mõju avaldub ka selles, et edaspidi saab 15–17-aastane taotleda enda perekonnasündmuse tõendi väljastamist ise ja ei pea seda paluma teha vanemal. See vähendab samuti vanema halduskoormust.

2) Sihtrühm: 15–17-aastased. Sihtrühma suurus on **keskmine**: umbes 45 000.

- Mõju ulatus on **keskmine**. Muudatus on 15–17-aastastele suur: edaspidi saavad nad vaadata oma RR-i andmeid, osa andmeid RR-i esitada ja taotleda perekonnasündmuse tõendi väljastamist. Kuna edaspidi saavad nad esitada RR-i osa andmeid ise, suureneb ka nende vastutus esitada õiged andmed. Samas on see võimalus, mitte kohustus. Alaealise, sealhulgas tema andmete õigsuse eest vastutab endiselt tema vanem. 15–17-aastaste käitumine võib seega muutuda, kuid eeldatavasti ei kaasne kohanemiskaskusi.
- Mõju esinemise sagedus **varieerub**, sest oleneb sellest, kas 15–17-aastane soovib vaadata oma RR-i andmeid, esitada RR-i andmeid või taotleda perekonnasündmuse tõendi väljastamist.
- Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Kui 15–17-aastane saab taotleda ka enda perekonnasündmuse tõendi väljastamist või vaatab oma RR-i andmeid näiteks e-rahvastiku-registris, ei ole sellel otseseid negatiivseid tagajärgi. Alaealine on seetõttu lihtsalt oma andmetest paremini teadlik. Andmete RR-i esitamise puhul peab aga arvestama riskiga, et 15–17-aastane ei pruugi veel täielikult mõista, et valeandmete esitamisel võivad olla õigus-tagajärjed. Samas on ka teovõimelisi täiskasvanuid, kes ei taha esitada õigeid andmeid või ei saa aru, et valeandmete esitamine ei ole õige. Kui võimaldada 15–17-aastaselt võtta selliseid väiksema kaaluga kohustusi, võimaldab see tal õppida oma tegude eest vastutama.

Järeldus: muudatusel on **oluline mõju**. Avaldub positiivne mõju 15–17-aastastele, sest nende õigused suurenevad.

6.4. Reguleeritakse tervishoiuteenuse osutaja tõendita sünni registreerimist

6.4.1. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

- 1) Sihtrühm: MK KOV-i perekonnaseisuametnikud. Sihtrühm on **väike**: igas MK KOV-is üks-kaks. Muudatus ei mõjuta teisi KOV-e, kuna eelnõuga koondatakse sünni registreerimise pädevus MK KOV-idesse (vt seletuskirja p-s 3 § 1 p 1 selgitust).
- Mõju ulatus on **keskmine**. Kuigi perekonnaseisuametnike töökorraldus võib muutuda, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskaskusi, sest MK KOV-id registreerivad sünde ka praegu. Edaspidi tuleb perekonnaseisuametnikul hinnata, kas sünniandmete kohta on piisavalt tõendeid juhul, kui tervishoiutöötaja ei osutanud sünnitusabi ja ei ole tervishoiuteenuse osutaja tõendit. See on erijuhtum, mis nõuab rohkem tööd. MK KOV-ide töökoormus võib seetõttu kasvada. Praegu palutakse sellistel juhtudel pöörduda emast põlvnemise tuvastamiseks kohtusse.
- Mõju esinemise sagedus on **väike**. Lapsi sünnib kodus harva. Siseministeeriumi andmetel registreeriti 2023. aastal kodusünnitusabi ämmaemanda tõendi alusel 80 sündi, kohtumääruse või muude tõendite alusel 3. See tähendab, et 2023. aastal registreeriti kolm tervishoiuteenuse osutaja tõendita sündi.

- Ebasoovitava mõju kaasnemise risk võib olla **keskmine**, sest perekonnaseisuametnikud võivad olla esialgu sünniandmete kindlakstegemisel ettevaatlikud. Eeldatavasti aga tekib vilumus otsustamises, kas on sünni registreerimiseks piisavalt tõendeid või peab tegema sünniandmed kindlaks kohus. Kuigi tervishoiuteenuse osutaja tõendita sünde on aastas üksikuid, on need juhtumid olnud perekonnaseisuametnikele ajamahukad, eriti juhul kui vanemad on keeldunud tuvastamast lapse emast põlvnemist kohtus.
- 2) Sihtrühm: Siseministeeriumi ametnikud, kes juhendavad MK KOV-i perekonnaseisuametnike sünni registreerimisel. Sihtrühm on **väike**: paar ametnikku.
- Mõju ulatus ja esinemise sagedus on **väikesed**. Perekonnaseisuametnikud võivad esialgu vajada rohkem juhendamist. Samas, kuna eelnõuga koondatakse sünni registreerimise pädevus MK KOV-idesse, jääb vähemaks perekonnaseisuametnikke, keda on vaja juhendada. Samuti on tervishoiuteenuse osutaja tõendita sünde vähe, mistõttu on juhendamisvajadus harv.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Kui perekonnaseisuametnik on teinud sünniandmed kindlaks muude tõendite alusel, saab ta ise sünni registreerida. Seega on tulevikus veel vähem juhtumeid, kus perekond tuleb sünniandmete kindlakstegemiseks kohtusse suunata ja väheneb kodusünni registreerimise vaidluste arv.
- 3) Sihtrühm: kohtunikud ja kohtujuristid, kes lahendavad perekonnaasju, sealhulgas sünni registreerimist juhul, kui tervishoiutöötaja ei ole osutanud sünnitusabi. Eestis on kohtunikke kokku üle 250, kuid muudatus mõjutab vaid väheseid. Seega on sihtrühm **väike**.
- Mõju ulatus ja esinemise sagedus on **väikesed**. Tervishoiuteenuse osutaja tõendita sünde on vähe, mistõttu avaldub mõju kohtunikele harva. Seni on olnud mitu perekonda, kellel ei ole olnud sünni registreerimiseks tervishoiuteenuse osutaja tõendit ja kellel on palutud emast põlvemise tuvastamiseks kohtusse pöörduda, kuid kes on selle asemel vaidlustanud KOV-i sünni registreerimisest keeldumise otsuse halduskohtus. Edaspidi saavad perekonnaseisuametnikud sellistel juhtudel registreerida sünni ka muude tõendite alusel ja need juhtumid kohtusse ei jõua.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Muudatus on kohtunikele pigem positiivne, sest peaks vähenema sünni registreerimise vaidluste arv maakohtus. Samas võivad edaspidi halduskohtunikenäi jõuda juhtumid, kus sünni kohta esitatud muud tõendid ei ole olnud perekonnaseisuametniku hinnangul piisavad ja ta on keeldunud sünni registreerimisest. Selliste vaidluste lahendamiseks peab kohtupraktika alles kujunema. Seega võib halduskohtunike koormus veidi suurenedä, äga kuna sünni registreerimise vaidlusi on seni olnud vähe ja ei ole ette näha, et see arv märgatavalt suureneks, ei ole põhjust arvata, et mõju kohtunikele oleks tervikuna oluline.

6.4.2. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: vanemad, kelle lapse sünnil ei osutanud tervishoiutöötaja sünnitusabi. Sihtrühm on võrreldes sündide koguarvuga **väike**. 2023. aastal registreeriti kolm sündi, mille kohta ei olnud tervishoiuteenuse osutaja tõendit. Seega oli 2023. aastal mõjutatud vanemaid kuus.

Mõju ulatus on **keskmine**. Inimesele on mugavam ja kiirem, kui ta saab kohtusse pöördumise asemel registreerida oma lapse sünni MK KOV-is ka juhul, kui tervishoiutöötaja ei osutanud sünnitusabi ja ei ole tervishoiuteenuse osutaja tõendit. Seega, inimeste käitumine võib muutuda, kuid kohanemiskursus ei kaasne.

Mõju esinemise sagedus on **väike**, sest vanematel on vaja lapse sündi registreerida harva ja suurem osa lastest sünnib tervishoiutöötaja juuresolekul.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Negatiivne mõju võib avalduda juhul, kui perekonnaseisuametnik hindab tõendeid ekslikult, mille tulemusel:

- registreeritakse emana naine, kes ei ole last sünnitanud – samas on võimalik lapse tegelikul emal pöörduda sellisel juhul kohtusse;
- suunatakse perekond tegema sünniandmeid kindlaks kohtus, kuigi tegelikult oleks saanud sünni registreerida perekonnaseisuametnik.

Üldjuhul on muudatusel vanematele positiivne mõju, sest kui tervishoiutöötaja ei osutanud sünnitusabi, aga perekonnaseisuametnik on sünniandmed muude tõendite alusel kindlaks teinud, ei pea nad minema emast põlvnemist tuvastama kohtusse. See vähendab vanemate halduskoormust.

Järeldus: muudatusel on **oluline mõju**. Positiivne mõju avaldub vanematele, kelle lapse sünnil ei osutanud tervishoiutöötaja sünnitusabi. Edaspidi saavad nad kohtusse pöördumise asemel registreerida oma lapse sünni MK KOV-is, kui nad esitavad sünni kohta muud piisavad tõendid. Muudatusel on positiivne mõju ka MK KOV-idele, sest võimaldab neil registreerida sünni tervishoiuteenuse osutaja tõendile lisaks muude piisavate tõendite alusel. Nii hoitakse kokku menetlusaega ja -kulusid, mis tekivad juhtudel, kui vanemad on vaja suunata kohtusse. Samuti väheneb eeldatavasti kohtunike töökoormus ja lapsed saavad RR-is kiiremini isikukoodi, tänu millele on nende huvid paremini kaitstud.

6.5. Võimaldatakse kolmanda riigi kodanikul oma lapse sünni registreerimisel avaldada tema kodakondsus

6.5.1. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Sihtrühm:

- 1) MK KOV-i perekonnaseisuametnikud, kes registreerivad sünde: igas MK KOV-is ükskaks;
- 2) PPA ametnikud, kes annavad elamislube ja -õigusi.

Sihtrühm on **väike**, hõlmates kokku kuni 100 ametnikku.

Mõju ulatus ja esinemise sagedus on **keskmised**. Ka EL-i kodanikud saavad oma lapse sünni registreerimisel avaldada lapse kodakondsuse. Seega on regulatsioon perekonnaseisuametnikele tuttav ja eeldatavasti ei kaasne kohanemiskulusi. Mõju võib avalduda tööpäeviti, kuid mitte regulaarselt. Suur osa sünni registreerimise avaldusi esitatakse e-rahvastikuregistris ja nendest omakorda suure osa alusel tehakse automaatne sünnikanne. Seega ei pruugi osa perekonnaseisuametnikest muudatusega üldse kokku puutuda. Ka PPA ametnikele on regulatsioon tuttav, tänu millele ei kaasne eeldatavasti kohanemiskulusi. Kui vanemad saavad lapse kodakondsuse avaldada juba sünni registreerimisel, ei ole PPA-l hiljem vaja isikut tõendava dokumendi väljaandmiseks tema kodakondsust kindlaks teha.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **keskmised**. Võib juhtuda, et kodakondsus, mille kolmanda riigi kodanik on lapse sünni registreerimisel avaldanud, ei ole õige ja PPA peab õige kodakondsuse välja selgitama. Positiivne on, et PPA saab väljastada kolmanda riigi kodaniku lapsele kohe õige kodakondsusega elamisloakaardi ja tal ei ole vaja selgitada kodakondsust välja siis, kui lapsele tullakse taotlema isikut tõendavat dokumenti. Tänu sellele väheneb PPA töökoormus, eeskätt elamisloakaardi väljastamisel. Teisalt võivad PPA ametnikud vajada Sise-

ministeeriumi juhendamist, et nad vajadusel kontrolliksid lapse sünni registreerimisel avaldatud kodakondsuse õigsust ja küsiks vanematelt tõendeid.

6.5.2. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: kolmanda riigi kodanikud, kes soovivad registreerida Eestis oma lapse sünni. Sihtrühm on **väike**. 2021. aastal oli 13 138 registreeritud sünnist 490 sellised, kus lapse üks või mõlemad vanemad olid kolmanda riigi kodanikud ja lapse sünni registreerimisel jäi kodakondsus määramata. 2022. aastal registreeriti selliseid sünde 715, sünde oli kokku 11 588.

Mõju ulatus on **keskmine**. Muudatus lihtsustab kolmanda riigi kodanike elu, sest edaspidi saavad nad oma lapse kodakondsuse avaldada sünni registreerimisel. Kuigi nende käitumine võib muutuda, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskursusi.

Mõju esinemise sagedus on **väike**, kuna sünni ei ole vaja registreerida tihti ja mõni inimene ei tee seda kunagi.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on kolmanda riigi kodanikele positiivne, sest lihtsustab ja kiirendab lapse kodakondsuse avaldamist ja õige kodakondsusega elamisloa andmist. Kolmanda riigi kodanike halduskoormus väheneb, sest neid ei jooksutata enam mitme asutuse vahel.

Järeldus: muudatusel **ei ole olulist mõju**. Mõju on positiivne, sest väheneb nii ametnike töökoormus kui ka kolmanda riigi kodanike halduskoormus.

6.6. Pikendatakse EL-i kodaniku perekonnaliikme RR-i subjektsuse kehtivusaega

6.6.1. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele ning majandusele

Sihtrühm: RR-i andmesaajad. RRS-i § 6 lõike 2 kohaselt lähtutakse avaliku ülesande täitmisel RR-i põhiantmetest. Seega kuuluvad sihtrühma kõik avaliku ülesande täitjad, kes RR-i andmetele tuginevad, samuti eraõiguslikud isikud, kes RR-i andmeid õigustatud huvi korral kasutavad. Sihtrühm on **suur**: üle 200 asutuse ja eraõiguslikud isikud.

Mõju ulatus on **väike**. RR-i andmesaajad ei pea edaspidi enam ise meele pidama, et EL-i kodaniku perekonnaliikme RR-i subjektsus ei lõppe mitte siis, kui lõppeb elamisõiguse kehtivus, vaid 90 päeva pärast seda, sest see peegeldub RR-is. Nende isikute andmed, kes ei ole RR-i subjektid, kantakse RR-i arhiivi. Isikutel, kes ei ole RR-i subjektid, ei ole võimalik saada elukohajärgseid avalikke teenuseid ja toetusi. Samas viibivad EL-i kodaniku perekonnaliikmed 90 päeva jooksul pärast elamisõiguse kehtivusaja lõppemist Eestis seaduslikul alusel. Seega on RR-i andmesaajatele oluline, et EL-i kodaniku perekonnaliikmete puhul valitseks õigusselgus. Kuigi võib muutuda RR-i andmesaajate käitumine, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskursusi.

Mõju esinemise sagedus on **väike**, kuigi eeldatavasti ei puutu RR-i andmesaajad igal tööpäeval kokku EL-i kodaniku perekonnaliikmetega, kes viibivad 90 päeva jooksul pärast elamisõiguse kehtivusaja lõppemist Eestis. Kokku tehakse RR-i aastas üle 100 miljoni päringu. Võrdluseks: elamisõigus antakse aastas ligikaudu 150-le EL-i kodaniku perekonnaliikmele. Seega puudutab kogupäringutest vaid väike osa EL-i kodanike perekonnaliikmeid.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**, sest muudatus suurendab õigusselgust ja sellel on RR-i andmesaajatele positiivne mõju.

6.6.2. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: EL-i kodaniku perekonnaliikmed. Sihtrühma võib hinnata **väikeseks**. Aastas antakse elamisõigus ligikaudu 150-le EL-i kodaniku perekonnaliikmele. Tänu muudatusele on EL-i kodaniku perekonnaliikmetel edaspidi RR-i subjektsus ka 90 päeva jooksul pärast elamisõiguse kehtivusaja lõppemist, kuigi eeldatavasti ei viibi nad kõik kogu selle aja Eestis.

Mõju ulatus on **väike**. Tänu muudatusele on EL-i kodaniku perekonnaliikmetel edaspidi RR-i subjektsus ka 90 päeva jooksul pärast elamisõiguse kehtivusaja lõppemist ja nende RR-i andmeid sellel ajal ei arhiveerita. Kui nende andmed arhiveeritaks, oleks neil aeganõudvam ja koormavam saada avalikke teenuseid ja toetusi. Tänu muudatusele on aga neil need Eestis tagatud ka 90 päeva jooksul pärast elamisõiguse kehtivusaja lõppemist. Kuigi EL-i kodaniku perekonnaliikmete käitumine võib muutuda, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskulusi.

Mõju esinemise sagedus **võib varieeruda**. Mõju avaldub sagedamini nendele EL-i kodaniku perekonnaliikmetele, kes kasutavad Eestis aktiivselt avalikke teenuseid ja saavad toetusi. Mõju avaldub seejuures üksnes nendele, kes kasutavad Eestis teenuseid või saavad toetusi 90 päeva jooksul pärast elamisõiguse kehtivusaja lõppemist.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on EL-i kodaniku perekonnaliikmetele positiivne. Nende RR-i andmed arhiveeritakse edaspidi 90 päeva pärast nende elamisõiguse lõppemist. Seni on nad RR-i subjektid ja KOV-i elanikud. Seega on neil ka 90 päeva jooksul pärast elamisõiguse lõppemist võimalik saada elukohajärgsest KOV-ist avalikke teenuseid ja toetusi. Muudatusega tagatakse, et EL-i kodaniku perekonnaliikmete olukord seaduslikult Eestis viibimise ajal ei halveneks.

Järeldus: muudatusel **ei ole olulist mõju**. Nii EL-i kodaniku perekonnaliikmetele kui ka RR-i andmesaajatele on mõju positiivne.

6.7. Võimaldatakse anda EL-i kodanikule isikukood elukoha registreerimise menetluses

6.7.1. Mõju kohaliku omavalitsuse korraldusele

Sihtrühm: KOV-i ametnikud, kes registreerivad elukohti ja annavad isikukode. Sihtrühm on **väike**: umbes 300.

Mõju ulatus on **keskmine**. KOV-i ametnik saab edaspidi viia läbi ühe menetluse, milles annab EL-i kodanikule nii isikukoodi kui ka registreerib tema elukoha. Seega lihtsustab muudatus KOV-ide tööd. Siseministeerium juhendab KOV-e nii enne muudatuse jõustumist kui ka hiljem, näiteks saavad nad esitada küsimusi nii telefoni ja e-posti teel kui ka näiteks igakuisel infotunnil, mida korraldab Siseministeeriumi rahvastiku toimingute osakond. Kuigi KOV-ide töökorraldus võib muutuda, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskulusi.

Mõju esinemise sagedus on **keskmine**. KOV-id registreerivad EL-i kodanike elukohti ja annavad isikukode regulaarselt. 2023. aastal esitati kokku üle 70 000 elukohateate, sealhulgas EL-i kodanike elukohateated. Samas sagedus varieerub: osa KOV-i ametnikke puutub muudatusega kokku rohkem, osa vähem.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on KOV-idele positiivne, sest aitab hoida kokku tööaega keerulisemateks menetlusteks.

6.7.2. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: EL-i kodanikud, kellele tuleb elukohta registreerimiseks anda isikukood. Sihtrühm on **keskmine**. 2024. aastal anti elukohta registreerimiseks EL-i kodanikele isikukoodi taotluse alusel 2633 isikukoodi, 2023. aastal 2572, 2022. aastal 2961 ja 2021. aastal 3256. Kokku anti 2023. aastal üle 50 200 isikukoodi ja 2024. aastal üle 44 000.

Mõju ulatus on **keskmine**. EL-i kodanikule antakse edaspidi ühes menetluses nii isikukood kui ka registreeritakse tema elukoht ja tal on vaja selleks esitada vaid üks taotlus. Praegu on vaja esitada kaks taotlust, mis on koormav. Kuigi EL-i kodanike käitumine võib muutuda, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskulusi.

Mõju esinemise sagedus on **väike**. EL-i kodanik peab taotlema isikukoodi üksnes ühel korral Eestisse saabumisel.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on EL-i kodanikele positiivne, sest kahe menetluse asemel viiakse läbi üks. Seega peab EL-i kodanik esitama vaid ühe taotluse, mille alusel antakse talle isikukood ja registreeritakse elukoht. See vähendab halduskoormust ja hoiab kokku tema aega.

Järeldus: muudatusel ei ole olulist mõju. Nii KOV-idele kui ka EL-i kodanikele on mõju positiivne.

6.8. Tehakse osa surnu andmeid avalikult kättesaadavaks

6.8.1. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele ning majandusele

- 1) Sihtrühm: MK KOV-i registripidajad, kes annavad juurdepääsu RR-i andmetele, sealhulgas surnu andmetele. Sihtrühm on **väike**: umbes 30.
 - Mõju ulatus on **väike**. Eeldatavasti registripidajate töökorraldus ei muutu. Kuna osa surnu andmeid – IKS-i § 9 lõikes 4 nimetatud andmed ja isikukood – on edaspidi avaandmetena kõigile kättesaadavad, võib väheneda töökoormus.
 - Mõju esinemise sagedus võib olla **keskmine**, sest juurdepääsu surnu andmetele taotletakse ja antakse regulaarselt.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on registripidajatele positiivne, sest väheneb nende andmete hulk, millele peab andma juurdepääsu RRS-i 8. peatüki kohaselt.
- 2) Sihtrühm: Siseministeeriumi ametnikud, kes juhendavad MK KOV-i registripidajaid surnu andmetele juurdepääsu andmisel. Sihtrühm on **väike**: paar ametnikku.
 - Mõju ulatus on **väike**. Alguses võib suureneda vajadus muudatust registripidajatele selgitada. Töökoormus eeldatavasti oluliselt siiski ei suurene.
 - Mõju esinemise sagedus on **keskmine**. Registripidajaid võib olla vaja juhendada, kuid mitte regulaarselt.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Muudatus on Siseministeeriumi ametnikele positiivne: arvestades, et osale surnu andmetele ei ole vaja enam eraldi juurdepääsu anda,

ei ole selles vaja ka registripidajaid juhendada. Samas võib esialgu suurenda Siseministrierumi ametnike selgitusvajadus ja seega töökoormus.

- 3) Sihtrühm: RR-i andmesaajad. Sihtrühm on **suur**: üle 200 asutuse ja eraõiguslikud isikud, näiteks pangad.
- Mõju ulatus on **keskmine**. Praegu saab osa surnu andmetele juurdepääsu üksikpääringu alusel, edaspidi on need avaandmetena kättesaadavad. See teeb osa surnu andmeid RR-i andmesaajatele lihtsasti ja kiiresti kättesaadavaks, tänu millele on neil ka lihtsam oma teenuseid pakkuda. Samuti võimaldavad surnu andmed olla eraõiguslikul isikul teadlik, millal suhe kliendiga tema surma tõttu lõppeb.
 - Mõju esinemise sagedus on pigem **väike või keskmine** olenevalt RR-i andmesaajast. Osa neist võib vajada surnu andmeid regulaarselt, näiteks tagamaks, et pensioni või sotsiaaltoetust makstakse vaid elavale isikule. RR-i tehakse üle 100 miljoni päringu aastas ja päritud andmete hulgas on ka paljude surnute andmed. Näiteks 2023. aasta novembris suri RR-i andmetel 1321 isikut.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on RR-i andmesaajatele positiivne, sest neil on võimalik saada ajakohasemaid surnu andmeid kiiremini ja lihtsamini. See on vajalik näiteks teenuste osutamisel ja toetuste maksmisel. Eraõiguslikest isikutest võivad surnu andmeid vajada näiteks pangad. Paraneb ka eraõiguslike isikute koostöö riigiga, sest nad saavad tugineda õigetele andmetele.

6.8.2. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: inimesed, kes vajavad RR-ist surnu andmeid. Sihtrühm on potentsiaalselt **suur**.

Mõju ulatus on **keskmine**. Inimesed ei pea enam üldjuhul taotlema surnu andmetele juurdepääsu, kuna osa neist on avalikult kättesaadavad. Nii saavad nad vajalikud andmed kiiremini ja mugavamalt kätte.

Mõju esinemise sagedus on **väike**. Eeldatavasti ei vaja inimesed surnu andmeid tihti.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on inimestele positiivne, sest osa surnu andmetele on võimalik lihtsamini ja kiiremini juurdepääsu saada. Inimene ei pea põhjendama, miks tal on neid vaja. Tänu sellele väheneb halduskoormus.

Järeldus: muudatusel **ei ole olulist mõju**. Mõju on positiivne: väheneb asutuste töökoormus ning inimeste ja ettevõtjate halduskoormus.

6.9. Võimaldatakse kontaktandmetele juurdepääs õigustatud huvi korral

6.9.1. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

- 1) Sihtrühm: MK KOV-i registripidajad, kes annavad RR-i andmetele õigustatud huvi korral juurdepääsu. Sihtrühm on **väike**: umbes 30.
- Mõju ulatus on **keskmine**. Kui registripidaja on hinnanud kontaktandmetele juurdepääsu taotleja õigustatud huvi ja leidnud, et juurdepääs on põhjendatud, ei saa ta seda õigustatud huvist hoolimata praegu anda. Seda põhjusel, et ei ole selliseid kontaktandmeid, millele oleks RRS-i kohaselt õigustatud huvi korral juurdepääs lubatud. Edaspidi saab registripidaja

anda juurdepääsu ka RRS-i § 100 lõikes 1 sätestatud kontaktandmetele, millele praegu juurdepääsu ei anta. Võib muutuda töökorraldus, kuid eeldatavasti ei kaasne kohanemiskulusi. Muudatus on registripidajatele pigem positiivne, sest neil on võimalik anda juurdepääs kontaktandmetele igal juhul, kui selleks on õigustatud huvi. Seega, muudatus pigem vähendab töökoormust ja selgitusvajadust, kuna ei tule rakendada erandeid olenevalt sellest, mis alusel on kontaktandmed RR-i kantud.

- Mõju esinemise sagedus on keskmine. Mõju esineb regulaarselt, kuid varieerub: osa registripidajaid puutub muudatusega kokku rohkem, osa vähem. Sagedasti päritakse kontaktandmeid selleks, et teavitada maaomanikke projekteerimis- ja arendustöödest või saada ühendust hagi esitamiseks või vahel kohtueelse kokkuleppe saavutamiseks. Samuti päritakse kontaktandmeid näiteks välisriigi pärimismenetluses, et leida Eestis elavaid pärijaid.
- Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on väike. Pigem on muudatus registripidajatele positiivne, sest neil on võimalik anda juurdepääs kontaktandmetele igal juhul, kui selleks on õigustatud huvi. Nad saavad hinnata, kas konkreetsel juhul on see olemas, ja teha kaalutlusotsuse, kas anda juurdepääs või mitte. Võib kaasneda risk, et vale kaalutlusotsusega suureneb nende juhtude arv, kus juurdepääs on antud ekslikult. See võib omakorda kaasa tuua vaidlusi, kas juurdepääs on õigesti antud. Samas, võttes arvesse, et registripidajad annavad ka praegu teistele andmetele juurdepääsu kaalutlusotsuse alusel, võib riski realiseerumist hinnata pigem väikeseks. Enne kontaktandmetele juurdepääsu andmist hindab registripidaja juurdepääsu eesmärki ja põhjendatust. Juurdepääs antakse seega ainult põhjendatud juhul.

Lisanduvate kaalutlusotsuste tõttu võib suureneda mõnevõrra registripidajate töökoormus, kuigi ka seni ei ole olnud kontaktandmetele juurdepääsu taotluse esitamise ajal teada, kas andmesubjektil on RR-is kontaktandmeid, millele võib õigustatud huvi korral juurdepääsu anda. Õigustatud huvi korral juurdepääsust keeldumise alus on üldjuhul kaalutlus, et juurdepääsu taotleja õigustatud huvi ei kaalu üles andmesubjekti õigust eraelu puutumatusele või et taotlejal puudub õigustatud huvi. Kontaktandmete olemasolu selgub alles pärast registripidaja veendumust, et juurdepääs nendele on põhjendatud, sest alles pärast seda on põhjust isikuandmeid töödelda. Seega ei muuda RRS-i § 100 lõikes 1 sätestatud kontaktandmetele juurdepääsu andmise lubatavus juurdepääsutaotluse põhjendatuse hindamise põhimõtteid.

2) Sihtrühm: SMIT-i:

- RR-i kasutajatoe töötajad, kes annavad õigustatud huvi korral ühekordse päringu alusel juurdepääsu RRS-i § 100 lõikes 1 sätestatud kontaktandmetele, ning
- IT arendajad, kes peavad X-tee teenuseid muutma.

Sihtrühm on **väike**: alla kümne töötaja.

- Mõju ulatus on keskmine. Et oleks võimalik anda juurdepääs ka kontaktandmetele, mis on saadud mujalt kui KOV-idest, näiteks Maksu- ja Tolliametist, PPA-st või Transpordiametist, on vaja muuta X-tee teenuseid. Vajadus on ühekordne. Mõne X-tee teenuse puhul võib olla vaja nõustada selle kasutajaid. X-tee teenuse kasutajad on nii asutused kui ka ettevõtjad. Asutusi muudatus ei mõjuta, kuna nad saavad kontaktandmetele põhjendatud alusel ka praegu juurdepääsu.

Samuti mõjutab muudatus SMIT-i seetõttu, et SMIT annab RR-is juurdepääsu, kui seda taotletakse 20–100 isiku kontaktandmetele. Sel juhul tuleb SMIT-il iga kord hinnata, kas juurdepääsu andmine on põhjendatud. Kui see on põhjendatud ja on olemas isikukoodid, saab SMIT anda kontaktandmetele juurdepääsu automaatselt. Kontaktandmetele juurde-

pääsu taotlusi rahuldatakse seega SMIT-is edaspidi rohkem. Tänu sellele ei ole vaja RR-i kasutajatoe töötajatel kontaktandmetele juurdepääsu andmise põhimõtteid nii palju selgitada, sealhulgas seda, miks ei ole võimalik juurdepääsu anda.

- Mõju esinemise sagedus on pigem **keskmine**: IT arendustööd on küll ühekordsed, kuid SMIT annab kontaktandmetele juurdepääsu regulaarselt.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Muudatus on SMIT-ile positiivne, sest ta ei pea enam kontaktandmetele juurdepääsu andmisel jälgima nende RR-i kandmise alust. Üksikpäringu alusel kontaktandmetele juurdepääsu andmisel peab SMIT nagu praegu hindama taotleja õigust juurdepääs saada, kuid positiivse otsuse korral ei pea enam valima, mis kontaktandmetele juurdepääs antakse. Kui andmesaajal on püsijuurdepääsuõigus, saab õigustatud huvi korral anda kontaktandmetele juurdepääsu automaatselt nagu praegu, st taotleja pääseb suurema tõenäosusega juurde andmetele, millele püsijuurdepääsu õigus on talle juba antud. Need on andmesaajad, kelle õigustatud huvi on Siseministeeriumile esitatud taotluse alusel hinnatud ja leitud, et sellel eesmärgil andmetele, sealhulgas kontaktandmetele püsijuurdepääsu andmine on põhjendatud. Muul eesmärgil andmeid kasutada ei tohi. Negatiivne on, et SMIT-i töökoormus suureneb ajutiselt, sest on vaja muuta X-tee teenuseid selliselt, et võimaldada pääseda juurde ka nendele kontaktandmetele, millele juurdepääsu õigust ei ole olnud seni ka püsijuurdepääsuga andmesaajal.
- 3) Sihtrühm: Siseministeeriumi ametnikud, kes otsustavad õigustatud huvi korral RRS-i § 100 lõikes 1 sätestatud kontaktandmetele juurdepääsu üle. Sihtrühm on väike: paar ametnikku.
- Mõju ulatus on **keskmine**. Kontaktandmetele juurdepääsu taotluse menetlus ei muutu: endiselt hinnatakse iga kord, kas see on põhjendatud. Võib aga kaasneda suurem vajadus selgitada juurdepääsu taotlejale selle andmise põhimõtteid: tuleb muuta Siseministeeriumi juhendit MK KOV-i registripidajatele ja vajadusel neid koolitada. Kui seni on olnud mõnikord vaja juurdepääsu taotlejale selgitada, et õigustatud huvi korral ei ole õigust kõiki kontaktandmeid saada, siis edaspidi seda vajadust enam ei ole. MK KOV-i registripidajatele, kes kontaktandmetele juurdepääsu üle otsustavad, on vaja selgitada, et kui taotlus on hinnatud põhjendatuks, ei pea enam jälgima, mis on olnud kontaktandmete RR-i kandmise alus, mida praegu eraldi kontrollitakse. Kuigi võib muutuda Siseministeeriumi töökorraldus, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskulusi.
 - Mõju esinemise sagedus on pigem **keskmine**. Mõju võib esineda igal tööpäeval.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on Siseministeeriumile positiivne, sest lihtsustab ametnike tööd. Edaspidi ei pea enam kontaktandmetele juurdepääsu andmisel eristama nende RR-i kandmise alust ega selgitama juurdepääsu taotlejatele juurdepääsuõiguste erinevusi, välja arvatud reklaamiks või uuringuks juurdepääsu andmise piirang.
- 4) Sihtrühm: asutused, kes taotleavad õigustatud huvi korral juurdepääsu RRS-i § 100 lõikes 1 sätestatud kontaktandmetele. Sihtrühm on suur: üle 200 asutuse.
- Mõju ulatus on **väike**. Edaspidi saavad asutused juurdepääsu kontaktandmetele igal juhul, kui neil on selleks õigustatud huvi. Juurdepääs antakse sama X-tee teenuse kaudu. Seega ei pea nad ise IT-d arendama: sama X-tee teenus lihtsalt annab tõenäolisemalt vastuseks kontaktandmed.
 - Mõju esinemise sagedus on **keskmine**. Üldjuhul eelistatakse ühendusevõtmiseks e-posti ja telefoni. Seega soovivad asutused taotleda juurdepääsu just e-posti aadressile ja telefoni-

numbrile. Kokku tehakse RR-i üle 100 miljoni päringu aastas, sealhulgas erasektori päringud, kuid vaid osa nendest on sellised, mille puhul tuleks keelduda kontaktandmetele juurdepääsu andmisest.

- Ebasoovitava mõju kaasnemise risk puudub. Muudatus on asutustele positiivne, sest neil on võimalik tugineda ajakohasematele kontaktandmetele.

6.9.2. Mõju majandusele ja sotsiaalne mõju

- 1) Sihtrühm: ettevõtjad ja füüsilised isikud, kes taotlevad õigustatud huvi korral juurdepääsu RRS-i § 100 lõikes 1 sätestatud kontaktandmetele. Sihtrühm võib olla **suur**.
 - Mõju ulatus on keskmine. Muudatus võimaldab ettevõtjatel ja füüsilistel isikutel saada juurdepääsu kontaktandmetele igal juhul, kui neil on selleks õigustatud huvi. Kuigi võib muutuda nende käitumine, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskulusi. Kuna ettevõtjatel ja füüsilistel isikutel on võimalik saada rohkem kontaktandmeid, on neil edaspidi lihtsam ja mugavam võtta inimestega vajadusel ühendust.
 - Mõju esinemise sagedus on pigem väike, sest üldjuhul ei taotleta õigustatud huvi korral kontaktandmetele juurdepääsu regulaarselt.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on väike. Pigem on muudatus ettevõtjatele ja füüsilistele isikutele positiivne, sest õigustatud huvi korral kontaktandmetele juurdepääsu taotlusi rahuldatakse edaspidi rohkem. Kui ettevõtja kasutab X-tee teenust, millega on antud talle püsijuurdepääs kontaktandmetele, lähtudes sellest, kas juurdepääsu alus on õigustatud huvi või avaliku ülesande täitmine, võib tal olla vaja oma juurdepääsu tehniliselt seadistada. Samas on lõpptulemusena mõju positiivne, sest rohkematele kontaktandmetele juurdepääs aitab ettevõtjal ja füüsilisel isikul paremini saavutada oma eesmärgi.
- 2) Sihtrühm: isikud, kelle RRS-i § 100 lõikes 1 sätestatud kontaktandmetele õigustatud huvi korral juurdepääs antakse. Sihtrühm võib olla **suur**.
 - Mõju ulatus on keskmine. Eeldatavasti sihtrühma käitumine ei muutu. Kui muutub, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskulusi. Võib aga juhtuda, et isik, kes ei soovi, et tema kontaktandmetele juurdepääs antakse, võib jätta täitmata kohustuse oma uued kontaktandmed RR-i esitada.
 - Mõju esinemise sagedus on pigem väike, sest üldjuhul ei anta õigustatud huvi korral kontaktandmetele juurdepääsu regulaarselt.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on väike. Pigem on muudatus sihtrühmale positiivne, sest saab olla kindel, et vajadusel saadakse nendega kiiresti ühendust. Negatiivne mõju võib avalduda neile, kes ei soovi, et nende kontaktandmetele juurdepääs antakse, näiteks liigse tülitamise vältimiseks või äärmuslikul juhul enda varjamiseks.

Järeldus: muudatusel on **oluline positiivne mõju** nii MK KOV-idele, SMIT-ile, Siseministerruumile, RR-i andmesaajatele kui ka suuremale osale isikutele, kelle RRS-i § 100 lõikes 1 sätestatud kontaktandmetele õigustatud huvi korral juurdepääs antakse, sest edaspidi saab vajadusel lihtsamalt ja mugavamalt ühendust võtta.

6.10. Võimaldatakse kanda RR-i Eesti kodaniku isikut tõendava dokumendi esmataotluses esitatud välisriigi elukoha täpne aadress

6.10.1. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele ning majandusele

- 1) Sihtrühm: KOV-i ametnikud, kes registreerivad elukohti. Sihtrühm on **väike**: umbes 300.
 - Mõju ulatus ja esinemise sagedus on **väikesed**. Muudatus on väike ja pigem vähendab KOV-i ametnike töökoormust elukoha registreerimisel. KOV-i ametnikud ei puutu muudatusega kokku regulaarselt igal tööpäeval.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on KOV-i ametnikele positiivne, sest enam ei pea kandma esimest korda Eesti kodaniku isikut tõendava dokumendi taotleja välisriigi elukoha täpset aadressi RR-i hiljem elukohateate alusel, vaid seda tehakse kohe isikut tõendava dokumendi taotluse põhjal. See hoiab kokku tööaega keerulisemateks menetlusteks.
- 2) Sihtrühm: RR-i andmesaajad. Sihtrühm on **suur**: üle 200 asutuse ja eraõiguslikud isikud.
 - Mõju ulatus on **keskmise**. Kui elukoha aadress on RR-is täpne, on RR-i andmesaajatel vajadusel võimalik inimesega ühendust saada või talle vajalikku infot edastada, näiteks tähtitud kirjaga.
 - Mõju esinemise sagedus on pigem **väike**. Kuigi RR-i tehakse üle 100 miljoni päringu aastas, avaldub mõju RR-i andmesaajatele tõenäoliselt harva, sest on ainult väike võimalus, et päritakse elukoha aadressi just välisriigis sündinud Eesti kodaniku kohta, kelle puhul kantakse see RR-i, kui ta taotleb esimest korda Eesti kodaniku isikut tõendavat dokumenti.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on RR-i andmesaajatele positiivne, sest neil on võimalik saada täpsemaid andmeid, millele oma tegevuses tugineda.

6.10.2. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: Eesti kodanikud, kes on sündinud välisriigis ja taotlevad esimest korda Eesti kodaniku isikut tõendavat dokumenti. Sihtrühm on **väike**.

Mõju ulatus on **väike**. Muudatus vähendab sihtrühma halduskoormust, sest täpne välisriigi elukoha aadress võetakse Eesti kodaniku isikut tõendava dokumendi esmataotlusest ja seda ei pea hiljem elukohateatega esitama.

Mõju esinemise sagedus on **väike**. Muudatus hõlmab vaid esimest korda Eesti kodaniku isikut tõendava dokumendi väljaandmisel välisriigi elukoha aadressi RR-i kandmist. Järgmistel kordadel, kui isik taotleb isikut tõendavat dokumenti, kohaldub talle välisriigis elava Eesti kodaniku tavaregulatsioon, st tal tuleb esitada uus elukoha aadress elukohateatega.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on sihtrühmale positiivne, sest halduskoormus väheneb.

Järeldus: muudatusel **ei ole olulist mõju**. Muudatus on positiivne, sest vähendab KOV-ide töökoormust ja RR-i andmesaajate halduskoormust, võimaldades neil saada RR-ist täpsemaid andmeid.

6.11. Võimaldatakse EL-i kodaniku elukoha Eestist välisriiki registreerimise korral esitada elukohateade elektrooniliselt digiallkirjastamata

6.11.1. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele ning majandusele

- 1) Sihtrühm: KOV-i ametnikud, kes registreerivad elukohti. Sihtrühm on **väike**: umbes 300.
 - Mõju ulatus on **väike**. Väheneb KOV-i töökoormus, sest kui EL-i kodanik registreerib oma elukoha Eestist välisriiki ja tema isikusamasus on kindlaks tehtud, saab ametnik võtta tema elukohateade vastu elektrooniliselt ka digiallkirjastamata. Ametnik ei pea selgitama, mis võimalusi on veel elukohateade esitamiseks, kui EL-i kodanikul ei ole digiallkirjastamisvõimalust.
 - Mõju esinemise sagedus on **väike**. KOV-id registreerivad EL-i kodanike elukohti regulaarselt, aga juhtumeid, kus EL-i kodanik esitab elektrooniliselt digiallkirjastamata elukohateade, tuleb eeldatavasti ette pigem harva. Samas sagedus varieerub: osa KOV-i ametnikke puutub muudatusega kokku rohkem, osa vähem.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Muudatus on KOV-idele peamiselt positiivne, sest tagab lihtsamalt korrektse arvestuse KOV-i elanike üle. Kuna KOV-i ülesanne on osutada oma elanikele avalikke teenuseid ja anda toetusi, on valede elukoha andmete korral arvestus keeruline ning teenuseid ja toetusi võidakse pakkuda ka neile, kes ei ole õigustatud neid saama. Lisaks on välisriigi elukoha registreerimise menetlus tänu muudatusele KOV-i ametnikule edaspidi vähem koormav.

Muudatusega võib kaasneda risk, et vale isik esitab EL-i kodaniku eest andmeid ja et need andmed on valed. Seega on eriti oluline, et KOV-i ametnik oleks veendunud EL-i kodaniku isikusamasuses, kogudes selleks tõendeid. Näiteks saab ametnik EL-i kodanikule helistada ja üle küsida, kas elukohateade esitas tema. Samuti saab ametnik kontrollida, kas e-posti aadress, millelt elukohateade on saadetud, on sama nagu RR-is. Riski aitab maandada veel see, et kui selgub, et on muudetud vale isiku elukoha andmeid, saab need RR-is parandada.

- 2) Sihtrühm: RR-i andmesaajad. Sihtrühm on **suur**: üle 200 asutuse ja eraõiguslikud isikud.
 - Mõju ulatus on **väike**. Kui elukoha andmed on RR-is õiged, saab RR-i andmesaaja oma tegevust paremini planeerida ja ellu viia, sealhulgas osutada teenuseid ja anda toetusi vaid neid saama õigustatud isikutele. Samas neid EL-i kodanikke, keda muudatus mõjutab, on vähe. EL-i kodanik ei pruugi oma RR-i elukoha andmeid pärast tagasi välismaale kolimist muuta, kui tal puudub selleks huvi, kuid see probleem ei ole seni olnud suur. Pigem on elukoha andmed jäänud muutmata EL-i kodaniku teadmatuse või unustamise tõttu, mitte pahatahtlikkusest. Samuti ei ole tagajärjed olnud seni tõsised: elukoha andmete muutmata jätmise tõttu ei ole pikaajaliselt makstud alusetult toetusi. Seega, kuigi muudatus aitab hoida RR-i elukoha andmed ajakohasena ning vähendab toetuste maksmist ja teenuste osutamist isikutele, kes ei ole õigustatud neid saama, ei ole mõju RR-i andmesaajatele suur.
 - Mõju esinemise sagedus on eeldatavasti **väike**. Kuigi RR-i andmesaajad teevad RR-i kokku üle 100 miljoni päringu aastas, on juhtumeid, kus EL-i kodanik esitab elektrooniliselt digiallkirjastamata elukohateade, eeldatavasti pigem vähe. Seetõttu on ka RR-i andmesaajate kokkupuude just selliste elukoha andmetega harv ja juhuslik.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Muudatus on RR-i andmesaajatele peamiselt positiivne, sest neil on võimalik tugineda ajakohasematele ja õigematele elukoha andmetele.

Negatiivne mõju võib avalduda seetõttu, et elektrooniliselt digiallkirjastamata elukohateate esitamisega võib kaasneda valeandmete esitamise risk, kui isikusamasuses ei ole piisavalt veendunud. Seda võib aga hinnata väiksemaks kui riski, mis kaasneb elukoha andmete muutmata jätmisega.

6.11.2. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: EL-i kodanikud, kes soovivad elukoha Eestist välisriiki registreerimise korral esitada elukohateate elektrooniliselt digiallkirjastamata, ja nende perekonnaliikmed. Sihtrühm on **väike**. Kuigi selliste juhtumite kohta ei ole ametlikku statistikat, on muudatus vajalik, sest Sise-ministeeriumile teadaolevalt pöörduvad EL-i kodanikud vahel selleks KOV-i poole.

Mõju ulatus on **keskmine**. Muudatus võimaldab EL-i kodanikul esitada elukohateate lihtsamini juhul, kui ta on juba Eestist lahkunud ja ei saa kasutada e-rahvastikuregistrit ega anda digiallkirja. Praegu on sellisel juhul võimalik saata oma välisriigi elukoha andmed vaid posti teel paberil allkirjastatud elukohateatega, mida EL-i kodanik ei soovi ega pruugi teha. Kuigi EL-i kodanike käitumine võib muutuda, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskulusi.

Mõju esinemise sagedus on **väike**. EL-i kodanikud ei pea elukohateadet esitama regulaarselt, vaid siis, kui nad on kolinud Eestist välisriiki.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Muudatus on EL-i kodanikele peamiselt positiivne, sest neil on edaspidi võimalik esitada elukohateade lihtsamini. Neil on võimalik oma välisriigi elukoha andmed esitada ka juhul, kui nad ei saa kasutada e-rahvastikuregistrit või anda digiallkirja. Näiteks saavad nad edastada elukohateate omanimeliselt e-posti aadressilt või muul viisil, kui ametnik on veendunud elukohateate esitaja isikusamasuses. Praegu on võimalik saata oma välisriigi elukoha andmed vaid posti teel paberil allkirjastatud elukohateatega, mida EL-i kodanikud ei pruugi teha.

Negatiivne mõju võib avalduda juhul, kui keegi esitab EL-i kodaniku eest tema nõusolekuta välisriigi elukoha andmed või ta teeb seda ekslikult ise, sest nende RR-i kandmisega muutub ka EL-i kodaniku õiguslik staatus:

- EL-i kodaniku tähtajaline elamisõigus lõppeb, kui tal ei ole registreeritud elukohta Eestis (ELKS-i § 15 lg 1 p 1), ja
- elamisõiguse lõppemisel tunnistab PPA isikutunnistuse kehtetuks (lg 2).

Lisaks EL-i kodaniku tähtajalise elamisõiguse ja isikutunnistuse kehtivuse lõppemisele võib negatiivne mõju avalduda ka tema perekonnaliikmele, kelle tähtajaline elamisõigus sel juhul samuti lõppeb (ELKS-i § 33 lg 1 p 4). Seetõttu on oluline, et EL-i kodaniku isikusamasuses oleks enne välisriigi elukoha andmete RR-i kandmist veendunud.

Järeldus: muudatusel **ei ole olulist mõju**. Nii KOV-idele, RR-i andmesaajatele kui ka EL-i kodanikele, kes soovivad esitada RR-i välisriigi elukoha andmed, on mõju positiivne.

6.12. Võimaldatakse registreerida lapse elukoht KOV-i algatusel ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta

6.12.1. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele ning majandusele

- 1) Sihtrühm: KOV-i ametnikud, kes registreerivad elukohti. Sihtrühm on **väike**: umbes 300.

- Mõju ulatus on **väike**, sest KOV-i ametnikud registreerivad ka praegu laste elukohti. Kuna töökorraldust ei ole vaja oluliselt muuta, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskursi. Osa KOV-e ei registreeri praegu lapse elukohta ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta, osa registreerib. KOV-id on pigem ettevaatlikud, sest erand ei ole RRS-is otsesõnu sätestatud. Edaspidi saab tõenäoliselt rohkem juhtumeid lahenduse, sest KOV-id teavad, et nad tohivad lapse elukoha ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta RRS-is sätestatud juhtudel registreerida.
 - Mõju esinemise sagedus on **väike**. Juhtumeid, kus lapse elukoht tuleb registreerida KOV-i algatusel teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta, tuleb ette, aga mitte regulaarselt igal tööpäeval. Mõju esinemise sagedus võib KOV-iti varieeruda. Siseministerium küsis, kui palju on KOV-idel teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta lapse elukoha registreerimise juhtumeid olnud. Vastuste põhjal ei ole selliseid juhtumeid aasta kohta palju. Samas on juhtumite arv KOV-ides erinev. Üldjuhul on mõni kuni kümme juhtumit aastas, osa KOV-ides aga mõni kord kuus ja aasta peale mitukümmend.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on KOV-i ametnikele **positiivne**, sest annab kindluse, et KOV-i algatusel on lubatud lapse elukohta registreerida ka ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta. Edaspidi ei pea KOV-i ametnikud muid sätteid tõlgendama, vaid saavad hinnata konkreetse juhtumi asjaolusid ja teha kaalutlusotsuse. KOV-i ametnikud ei saa muudatusega õigust määrata lapse elukohta, vaid õiguse kanda RR-i fakt, kus laps tegelikult elab.
- 2) Sihtrühm: KOV-i lastekaitsetöötajad. Sihtrühm on **väike**: umbes 200.
- Mõju ulatus on **väike**, sest on vähe juhtumeid, kus teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta lapse elukoha registreerimise menetlusse tuleb kaasata lastekaitsetöötaja. Lastekaitsetöö hõlmab ka praegu laste õiguste ja huvide esindamist, lastele ja perekondadele teenuste osutamise korraldamist ning koostööd asutuste ja organisatsioonidega. Seega ei kaasne eeldatavasti kohanemiskursi. Muudatus ei suurenda lastekaitsetöötaja volitusi: ei eeldata senisest aktiivsemat sekkumist lapse tegeliku elukoha määramiseks. Samuti ei suurene lastekaitsetöötajate töökoormus. Praegu kaasavad osa KOV-e lastekaitsetöötaja ka juhtumites, kus on selge, et laps elab selle vanema juures, kelle juurde tahetakse elukohta ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta registreerida, ja lapsega on kõik korras. Tulevikus sellistel juhtudel lastekaitsetöötajat kaasama ei pea, välja arvatud juhul, kui KOV-il on kahtlus, et laps on jäetud hooletusse või ta on ohus.
 - Mõju esinemise sagedus on **väike**. Juhtumeid, kus lastekaitsetöötaja tuleb kaasata teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta lapse elukoha registreerimise menetlusse, tuleb ette, aga mitte regulaarselt igal tööpäeval. Mõju esinemise sagedus võib KOV-iti varieeruda.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on lastekaitsetöötajatele positiivne, sest annab võimaluse paremini kaitsta selliste laste huve, kes seda tegelikult vajavad, arvestades, et lastekaitsetöötaja ei pea tegelema teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta lapse elukoha registreerimise juhtumitega, kui laps ei ole ohus. Vajadusel kaasab elukohta registreeriv KOV-i ametnik lastekaitsetöötaja, kuid seda ei ole igal juhul vaja. Seega jääb lastekaitsetöötajal rohkem tööaega muudeks juhtumiteks.
- 3) Sihtrühm: RR-i andmesaajad. Sihtrühm on **suur**: üle 200 asutuse ja eraõiguslikud isikud. Kokku tehakse aastas RR-i üle 100 miljoni päringu, sealhulgas päringud, mis on seotud lapse elukoha registreerimisega teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta.

- Mõju ulatus on **väike**. Kui lapse elukoha andmed on RR-is õiged, on RR-i andmesaajal võimalus osutada teenuseid lapse elukohale lähemal.
 - Mõju esinemise sagedus on pigem **väike**. Kuna RR-i tehakse kokku üle 100 miljoni päringu aastas, avaldub mõju RR-i andmesaajatele tõenäoliselt regulaarselt, arvestades, et elukoha andmete pärimise korral võib puutuda kokku juhtumiga, kus lapse elukoht on registreeritud KOV-i algatusel ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta. Need juhtumid on aga kõikidest lapse elukoha registreerimise juhtudest vaid väike osa ja veel väiksem osa kõikidest elukoha registreerimise juhtudest.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on RR-i andmesaajatele positiivne, sest neil on võimalik saada ajakohasemaid ja õigemaid andmeid, millele oma tegevuses tugineda. Tänu sellele paraneb ka erasektori koostöö riigiga.
- 4) Sihtrühm: kohtunikud ja kohtujuristid, kes lahendavad elukoha registreerimise vaidlusi. Eestis on kohtunikke kokku üle 250, kuid muudatus mõjutab vaid väheseid. Seega on sihtrühm **väike**.
- Mõju ulatus ja esinemise sagedus on **väikesed**. Lapsi, kelle elukoht registreeritakse KOV-i algatusel ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta, on aastas 100–200. Kuna ainult vähesed juhtumid on jõudnud kohtusse, võib eeldada, et edaspidi on selliseid juhtumeid kohtutel veel vähem, sest KOV-idele antakse võimalus teatud juhtudel registreerida lapse elukoht teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta ja vanemad ei pea selleks enam tingimata kohtusse pöörduma. Seetõttu avaldub mõju kohtunikele harva. Samas võivad kohtusse jõuda juhtumid, kus vaidlustatakse KOV-i tehtud elukohakanne.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Muudatus on kohtunikele pigem positiivne, sest peaks vähenema elukoha registreerimise vaidluste arv. Samas võivad edaspidi jõuda kohtusse juhtumid, kus vaidlustatakse KOV-i tehtud elukohakannet. Kuna aga elukoha registreerimise vaidlusi on seni olnud vähe ja ei ole ette näha, et nende arv märgatavalt suureneks, ei ole põhjust arvata, et mõju kohtunikele oleks tervikuna oluline.

6.12.2. Sotsiaalne mõju

- 1) Sihtrühm: hooldusõiguslikud vanemad, kelle lapse elukoht registreeritakse KOV-i algatusel:
- vanemad, kelle soovil seda tehakse, ja
 - vanemad, kes ei anna selleks nõusolekut.
- Sihtrühm on **väike**. Selliste juhtumite arv erineb KOV-iti: mõnes KOV-is paar korda kuus, mõnes paar korda aastas. KOV-ide peale kokku on umbes 100–200 juhtumit aastas.
- Mõju ulatus võib olla **suur**, sest lapse elukoht võidakse registreerida ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta. Elukoha andmetel on suur õiguslik kaal, sest nendest olenevad paljud elukohajärgsed toetused ja teenused. Kuigi KOV-id registreerivad teisi sätteid tõlgendades ka praegu laste elukohti ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta, ei taga see ühtset praktikat. Kuna edaspidi on selleks sõnaselge alus, muutub lapse elukoha sellisel juhul registreerimine vanematele selgemaks ja läbipaistvamaks. Samas juhul, kui laps elab osa ajast ühe vanema juures ja osa teise juures, ei või KOV seda endiselt teha ja vanemal tuleb pöörduda kohtusse. Samuti ei hinda KOV-i ametnik lapse huve, vaid teeb kindlaks tema tegeliku elukoha. Kui on vaja hinnata lapse huve, tuleb vanemal pöörduda kohtusse.

Vanemad, kelle lapse elukoht registreeritakse ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta, ei pea oma käitumist muutma, sest nemad esitavad oma lapse elukoha aadressi samamoodi nagu praegu ja seetõttu ei kaasne ka kohanemisraskusi. Kohanemisraskusi võib muudatus tuua vanemale, kelle lapse elukoha registreerib KOV ilma tema nõusolekuta, sest tema arvamust ei võeta arvesse. Seetõttu peab ta kohanema: leppima tema nõusolekuta lapse elukoha registreerimise ja lapse uue elukohaga või vaidlustama selle kohtus.

- Mõju esinemise sagedus on **väike**. Juhtumeid, kus KOV registreerib lapse elukoha ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta, võib tulla ette, kuid mitte regulaarselt. Mõju võib avalduda mõni kord elus. Kui perekonnas on lapsi rohkem ja kolitakse tihti, võib mõju esineda mõnevõrra sagedamini.
- Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on pigem **keskmise**.
 - Sellele hooldusõiguslikule vanemale, kelle lapse elukoha registreerib KOV tema soovil ilma teise vanema nõusolekuta, on muudatus eeldatavasti **positiivne**, sest tegelikku lapse elukohta on RR-is vaja näiteks kooli- ja lasteaiakoha määramisel. Seega, kui lapse elukoha andmed on RR-is õiged, on võimalik määrata lapsele näiteks tema elukoha lähedane kool. See lihtsustab asjaajamist ja võimaldab kasutada konkreetset KOV-is perekonnale mõeldud hüvesid. Samuti võib väheneda näiteks lapse kooli või lasteaeda viimise aeg ja kulu.
 - Sellele hooldusõiguslikule vanemale, kelle lapse elukoha registreerib KOV ilma tema nõusolekuta, on muudatus eeldatavasti **negatiivne**, sest tema arvamusega ei arvestata, sealhulgas juhul, kui ei ole olnud võimalik temaga ühendust saada. Seega ei pruugi sel juhul KOV-i otsus lapse elukoht registreerida olla kooskõlas vanema tahtega. Samas väljendab otsus lapse tegelikku elukohta.
- 2) Sihtrühm: lapsed, kelle elukoht registreeritakse KOV-i algatusel ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta. Sihtrühm on **väike**: neid lapsi on aastas 100–200.
- Mõju ulatus on **keskmise**. Kui KOV teeb kindlaks lapse tegeliku elukoha ja selle aadress kantakse RR-i, võib lapsel olla vaja kohaneda, sest ta võib olla saanud teenuseid teisest KOV-ist, kuigi ta seal realselt ei elanud. Kuna KOV-il on mugav ja kiire võimalus lapse elukoht teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta registreerida, saab ka laps oma elukoha järgses KOV-is kiiremini teenuseid ja toetusi.
- Mõju esinemise sagedus on **väike**. Juhtumeid, kus KOV registreerib lapse elukoha ilma tema teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta, võib tulla ette, kuid eeldatavasti ei koli lapsed iga päev ega ilma teise vanema nõusolekuta. KOV-ide peale kokku on umbes 100–200 sellist juhtumit aastas.
- Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on lapsele eeldatavasti **positiivne**, sest tema tegelikku elukohta on RR-is vaja näiteks kooli- või lasteaiakoha määramisel. Kui lapse elukoha andmed on RR-is õiged, on seega võimalik määrata talle näiteks tema elukoha lähedane kool.

Järeldus: muudatusel **ei ole olulist mõju**. Muudatus on positiivne hooldusõiguslikule vanemale, kelle soovil registreerib KOV lapse elukoha ilma teise vanema nõusolekuta, ja tema lapsele. Negatiivne mõju võib avalduda vanemale, kes ei anna selleks nõusolekut. Samas teevad KOV-id seda teisi sätteid tõlgendades teatud juhtudel juba praegu.

6.13. Kaotatakse võimalus esitada elukohateade avalikku ülesannet täitvale asutusele või isikule

6.13.1. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

- 1) Sihtrühm: avalikku ülesannet täitvad asutused ja isikud, kes elukohateadeid KOV-idele edastavad. Sihtrühm on **väike**: Maksu- ja Tolliamet, Notarite Koda, PPA, Sotsiaalkindlustusamet ning Transpordiamet.
- Mõju ulatus ja esinemise sagedus on **väikesed**. Avalikku ülesannet täitvatele asutustele ja isikutele ei esitata praktikas elukohateadeid.
- Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on avalikku ülesannet täitvatele asutustele ja isikutele positiivne, sest viib kehtiva õiguse praktikaga kooskõlla. Muudatust toetavad ka need asutused ja isikud ise.
- 2) Sihtrühm: KOV-i ametnikud, kes registreerivad elukohti. Sihtrühm on **väike**: umbes 300.
- Mõju ulatus ja esinemise sagedus on **väikesed**. KOV-i ametnike töökorraldus ei muutu, sest avalikku ülesannet täitvatele asutustele ja isikutele ei esitata praktikas elukohateadeid ning seega ei edasta nad neid ka KOV-idele.
- Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on KOV-i ametnikele positiivne. Suureneb selgus, sest tunnistatakse kehtetuks regulatsioon, mida praktikas ei rakendata.

6.13.2. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: inimesed, kes soovivad esitada elukohateade avalikku ülesannet täitvale asutusele või isikule. Praktikas neid praeguseks ei ole. Varasematel aastatel on esinenud vaid üksikuid juhtumeid.

Mõju ulatus ja esinemise sagedus on **väikesed**. Inimesed on harjunud elukohateadet esitama KOV-is kohapeal või e-rahvastikuregistris. Samuti ei esita nad elukohateadeid üldjuhul tihti, sest elukohta vahetatakse pigem harva. Seni on vaid väga väike hulk inimesi esitanud elukohateade avalikku ülesannet täitvale asutusele või isikule. Pikka aega ei ole selliseid juhtumeid üldse esinenud.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Eeldatavasti ei ole muudatusel olulist negatiivset mõju, sest säilib võimalus kasutada teisi elukohateade esitamise võimalusi.

Järeldus: muudatusel **ei ole olulist mõju**. Muudatus on sihtrühmadele positiivne, sest tunnistatakse kehtetuks regulatsioon, mida praktikas ei rakendata.

6.14. Võimaldatakse lõpetada RR-i järgse elukoha aadressi kehtivus, kui sellel ei ole RRS-i § 77 kohast ruumi

6.14.1. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele ning majandusele

- 1) Sihtrühm: KOV-i ametnikud, kes registreerivad elukohti. Sihtrühm on **väike**: umbes 300.
- Mõju ulatus on **väike**. KOV registreerib ka praegu omal algatusel elukohti ja lõpetab elukoha andmete kehtivust. Muudetakse vaid selgemaks see, et KOV võib lõpetada RR-i

järgse elukoha aadressi kehtivuse ka juhul, kui sellel ei ole ADS-i infosüsteemi andmetel RRS-i § 77 kohast ruumi. Ametnik peab seega kindlaks tegema, kas ruum vastab RRS-i § 77 nõuetele. Arvatavasti ei ole neid juhtumeid palju ja eeldatavasti ei suurene KOV-i töökoormus oluliselt. Võib eeldada, et muudatus võimaldab probleemi täielikult kõrvaldada või aitab selliseid juhtumeid suuresti vähendada. Kuigi võib muutuda KOV-i töökorraldus, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskulusi.

- Mõju esinemise sagedus on **väike**. Juhtumeid, kus KOV-il tuleb lõpetada RR-i järgse elukoha aadressi kehtivus, sest sellel ei ole ADS-i infosüsteemi andmetel RRS-i § 77 kohast ruumi, tuleb ette pigem harva. Mõju esinemise sagedus võib aga KOV-iti varieeruda.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on KOV-idele **positiivne**, sest annab kindluse, et nad võivad lõpetada RR-i järgse elukoha aadressi kehtivuse, kui sellel ei ole ADS-i infosüsteemi andmetel RRS-i § 77 kohast ruumi.
- 2) Sihtrühm: RR-i andmesaajad. Sihtrühm on **suur**: üle 200 asutuse ja eraõiguslikud isikud. Kokku tehakse aastas RR-i üle 100 miljoni päringu.
- Mõju ulatus on **suur**. Kui elukoha andmed on RR-is õiged, saavad RR-i andmesaajad osutada teenuseid ja anda toetusi kõnealuse KOV-i tegelikele elanikele. Seega saavad toetusi ja teenuseid vaid need, kes on selleks õigustatud. Piiratud ressursside tingimustes on see eriti oluline.
 - Mõju esinemise sagedus on pigem **väike**. Juhtumeid, kus KOV-il tuleb lõpetada RR-i järgse elukoha aadressi kehtivus, sest sellel ei ole ADS-i infosüsteemi andmetel RRS-i § 77 kohast ruumi, tuleb ette pigem harva. Seetõttu on ka RR-i andmesaajate kokkupuude just selliste elukoha andmetega harv ja juhuslik.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Muudatus on RR-i andmesaajatele positiivne, sest neil on võimalik tugineda ajakohasematele ja õigematele elukoha andmetele.

6.14.2. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: isikud, kelle RR-i järgsel elukoha aadressil ei ole ADS-i infosüsteemi andmetel RRS-i § 77 kohast ruumi. Sihtrühm on **väike**: aastas on selliseid juhtumeid umbes 10–20.

Mõju ulatus on **keskmine**. Ka praegu peab RRS-i § 68 kohaselt tagama RR-is enda ning oma alaealiste laste ja eestkostetavate elukoha aadressi olemasolu ja õigsuse, kuigi seda nõuet vahel teadmatusest või tahtlikult ei järgita. Kuigi isikute käitumine võib muutuda, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskulusi.

Mõju esinemise sagedus on **väike**. Olukordi, kus KOV lõpetab RR-i järgse elukoha aadressi kehtivuse, sest sellel ei ole ADS-i infosüsteemi andmetel RRS-i § 77 kohast ruumi, esineb pigem harva. Samas peab isik ise vastutama, et tema elukoht oleks registreeritud aadressil, kus ta tegelikult elab, ja et sellel aadressil oleks RRS-i § 77 kohane ruum. Nii on talle tagatud ka elukohajärgse KOV-i teenused ja toetused.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **keskmine**. Kui isik on esitanud teadmatusest või tahtlikult KOV-ile vale elukoha aadressi või on mujale elama asudes jätnud RR-is aadressi muutmata, võib KOV edaspidi lõpetada RR-is selle kehtivuse, kui sellel ei ole ADS-i infosüsteemi andmetel RRS-i § 77 kohast ruumi. Seejuures teavitab KOV enne elukoha aadressi kehtivuse lõpetamist sellest inimest ja annab talle teada, et ta peaks esitama RR-i õige aadressi.

Kui inimene esitab kohe uue aadressi, kehtib tema elukoha aadress järjepidevalt. RRS-i § 77 kohase ruumi puudumise korral elukoha aadressi kehtivuse lõpetamine tagab, et elukohajärgseid teenuseid ja toetusi saavad KOV-i tegelikud elanikud, eriti arvestades KOV-ide ressurside piiratust.

Järeldus: muudatusel **ei ole olulist mõju**. Muudatus on positiivne KOV-idele ja RR-i andmesaajatele, sest aitab korrastada RR-i andmeid. Isikutele, kelle RR-i järgsel elukoha aadressil ei ole ADS-i infosüsteemi andmetel RRS-i § 77 kohast ruumi, võib muudatus olla negatiivne, kui nad on mujale elama asudes jätnud RR-is aadressi muutmata või tahtlikult esitanud valeaadressi.

6.15. Võimaldatakse lõpetada RR-i järgse hoone või ruumi täpsusega elukoha aadressi kehtivus, kui isik on kolinud, aga jätnud aadressi RR-is muutmata

6.15.1. Mõju kohaliku omavalitsuse korraldusele

Sihtrühm: KOV-i ametnikud, kes registreerivad elukohti. Sihtrühm on **väike**: umbes 300.

Mõju ulatus on keskmine. Võib muutuda KOV-i ametnike töökorraldus, aga eeldatavasti ei kaasne kohanemisraskusi, sest KOV-id viivad elukoha aadressi muutmise menetlusi läbi ka praegu.

Mõju esinemise sagedus on pigem **väike või keskmine**, sest kuigi KOV-id viivad elukoha aadressi muutmise menetlusi läbi igal tööpäeval, ei pruugi nad puutuda kokku juhtumitega, kus tuleb lõpetada RR-is hoone või ruumi täpsusega elukoha aadressi kehtivus, kui isik on kolinud mujale, aga jätnud aadressi RR-is muutmata. Eelduslikult esitab isik pärast elukohavahetust ise elukohateate, et kanda uus aadress RR-i. KOV-ide töökoormus võib siiski suureneda vajaduse tõttu selgitada välja elukoha aadressi kehtivuse lõpetamise menetluse eeldused.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Muudatus on KOV-i ametnikele positiivne, sest annab selge aluse lõpetada RR-is hoone või ruumi täpsusega elukoha aadressi kehtivus, kui isik on kolinud mujale, aga jätnud aadressi RR-is muutmata. See omakorda võimaldab KOV-il planeerida elukohajärgseid toetusi ja teenuseid vaid neile, kes nende territooriumil elavad. Samuti võimaldab muudatus KOV-il tagada paremini nende isikute RR-i andmete õigsuse, kes tema territooriumil enam ei ela ja kelle uut elukohta ei ole võimalik kindlaks teha.

6.15.2. Mõju regionaalarengule

Sihtrühm: KOV-id (79)

Mõju ulatus on väike. Võib muutuda KOV-ide töökorraldus, aga eeldatavasti ei kaasne kohanemisraskusi, sest KOV-id viivad elukoha aadressi muutmise menetlusi läbi ka praegu.

Mõju esinemise sagedus on pigem **väike või keskmine**. Mida rohkem on KOV-is elanikke, seda suurem on ka võimalus, et nende seas on neid, kes RR-i kantud elukoha aadressi järgses KOV-is tegelikult ei ela. Mõnes väiksemas KOV-is võib ka paari isiku elukoha aadressi kehtivuse RR-is lõpetamine avaldada suurt mõju, sest ressursid on KOV-ides piiratud.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Muudatus on positiivne. Positiivne mõju avaldub nii nendele KOV-idele, kus on vähem elanikke, kui ka nendele, kus on rohkem elanikke, sest kui RR-is lõpetatakse nende isikute elukoha aadressi kehtivus, kes enam kõnealuses KOV-is ei ela, paraneb teiste KOV-i elanike juurdepääs KOV-i toetustele ja teenustele.

6.15.3. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: isikud, kellel on RR-is hoone või ruumi täpsusega elukoha aadress, kuid kes on kolinud mujale ja jätnud aadressi RR-is muutmata. Sihtrühm on **väike**.

Mõju ulatus on **keskmise**, sest sihtrühma toimimine võib märkimisväärselt muutuda ja on vaja sihiteadlikult kohaneda. Kui elukoha aadressi kehtivus RR-is lõpetatakse, peab isik tegutsema, et uus aadress RR-i kanda, näiteks esitama elukohateate. Samas on isikul ka praegu kohustus uuendada pärast elukohavahetust RR-is oma elukoha aadressi.

Mõju esinemise sagedus on **väike**. Üldjuhul ei vahetata elukohta iga päev ja ka praegu on kohustus uuendada pärast elukohavahetust RR-is oma elukoha aadressi.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on pigem **väike**. Muudatus võib olla osale sihtrühmast positiivne, osale negatiivne. Positiivne mõju avaldub, kui isik, kellel on RR-is hoone või ruumi täpsusega elukoha aadress, on unustanud RR-is aadressi uuendada. Sel juhul saab KOV selle kehtivuse RR-is lõpetada ja isik saab esitada RR-i õige aadressi. Negatiivne mõju võib avalduda, kui isik ei soovi, et tema elukoha aadress RR-is parandatakse. Samas on RRS-i § 69 lõike 1 kohaselt kohustus esitada RR-i uue elukoha aadress 14 päeva jooksul pärast alaliselt teise elukohta elama asumist. RR-i andmetel on õiguslik tähendus: elukoha aadress peab olema RR-is õige, et KOV ei pakuks elukohajärgseid toetusi ja teenuseid isikule, kes ei ole õigustatud neid saama. See on eriti oluline, arvestades KOV-i ressursside piiratust.

On risk, et võib tekkida olukord, kus isik on ajutiselt elukohast lahkunud, ja kui KOV lõpetab RR-is tema elukoha aadressi kehtivuse, jääb ta ilma elukohajärgsest toetusest. Samas peab isik hoolitsema selle eest, et RR-is oleksid õiged kontaktandmed ja ta saaks kätte KOV-i teate kavatsuse kohta lõpetada RR-is tema elukoha aadressi kehtivus. Kui siiski tekib olukord, kus elukoha aadressi kehtivus lõpetatakse RR-is põhjendamatult, on KOV-il võimalik kehtivus haldusmenetluse seaduse § 44 lõike 1 punkti 2 alusel taastada, tunnistades kehtivuse lõpetamise otsuse tagasiulatuvalt kehtetuks. Sellisel juhul on isiku õigus saada selles KOV-is toetusi ja teenuseid katkematu. Riski maandab see, et elukoha aadressi kehtivuse lõpetamise menetluses võtab KOV isikuga ühendust ja teavitab teda kavatsusest aadressi kehtivus lõpetada. Seega ei saa selliseid olukordi tekkida tihti.

EL-i kodaniku puhul aitab elamisõiguse kehtivuse lõppemise riski maandada see, et KOV säilitab elukoha aadressi RR-i aktuaalsete andmete hulgas kuus kuud riigi täpsusega. Lisaks teavitab KOV EL-i kodanikku ka enne kuue kuu möödumist, et tema riigi täpsusega elukoha aadressi kehtivus järgmisel kuul lõpeb.

Muudatus ei sea sihtrühma ebavõrdsesse olukorda võrreldes isikuga, kelle elukoha aadressi kehtivus lõpetatakse RR-is omaniku nõudmisel. Mõlemal menetlusel on samad eeldused ja tagajärjed.

Järeldus: muudatusel ei ole olulist mõju. Muudatus on suuresti positiivne, sest aitab hoida RR-is elukoha aadresse ajakohasena. Negatiivne mõju võib avalduda, kui isik on jätnud teadlikult elukoha aadressi RR-is muutmata, et saada toetusi ja teenuseid KOV-is, kus ta tegelikult ei ela.

6.16. Kohustatakse avalikku ülesannet täitvat asutust ja isikut kandma oma menetluses RR-i ka RR-i mittesubjekti kontaktandmed ja lisa-aadressi

6.16.1. Mõju riigiasutuste, kohaliku omavalitsuse ja notarite korraldusele

Sihtrühm: avalikku ülesannet täitvad asutused ja isikud: Kaitseressursside Amet, KOV-id, Maksu- ja Tolliamet, PPA, Riigi Infosüsteemi Amet, Sotsiaalkindlustusamet, Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus, Transpordiamet, Välisministeerium, kohtud ning notarid. Sihtrühm on **väike**.

Mõju ulatus ja esinemise sagedus on **väikesed**. Sihtrühma töökorraldus märgatavalt ei muutu, sest nad kannavad juba praegu RR-i kontaktandmeid ja lisa-aadresse. Laieneb vaid isikute ring, kelle puhul seda tehakse: edaspidi saab RR-i kanda ka RR-i mittesubjekti kontaktandmed ja lisa-aadressi. Seetõttu võib väga vähesel määral suureneda töökoormus. Samas on vaja RR-i mittesubjektide kontaktandmeid ja lisa-aadresse kanda RR-i harva.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on sihtrühmale positiivne, sest loob suurema selguse, kelle kontaktandmed ja lisa-aadressi peab RR-i kandma. Praktika on ebaühtlane ning osa sihtrühmast kannab RR-i mittesubjektide kontaktandmeid ja lisa-aadresse RR-i ka praegu.

6.16.2. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: RR-i mittesubjektid, kes esitavad kontaktandmed ja lisa-aadressi avalikku ülesannet täitvale asutusele või isikule. Sihtrühm on **väike**.

Mõju ulatus ja esinemise sagedus on **väikesed**. Kuna kontaktandmed ja lisa-aadress ei muutu üldjuhul tihti, esitatakse neid harva. Samas võib tänu muudatusele olla edaspidi rohkem RR-i mittesubjekte, kelle kontaktandmed ja lisa-aadress RR-i kantakse, sest see võimalus lisatakse sõnaselgelt RRS-i. Kuigi RR-i mittesubjektide käitumine võib muutuda, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskursi, sest teatud juhtudel on juba praegu kantud nende kontaktandmed ja lisa-aadress RR-i ning see ei ole neile raskusi valmistanud.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Pigem on muudatus RR-i mittesubjektidele positiivne, sest saab olla kindel, et vajadusel saadakse nendega kiiresti ühendust. Negatiivne mõju võib avalduda neile, kes ei soovi, et nendega ühendust võetaks, näiteks liigse tülitamise vältimiseks või äärmuslikul juhul enda varjamiseks.

Järeldus: muudatusel **ei ole olulist mõju**. Muudatus on positiivne, sest loob avalikku ülesannet täitvatele asutustele ja isikutele suurema selguse, kelle kontaktandmed ja lisa-aadress tuleb RR-i kanda, ning tagab RR-i mittesubjektidele, et nende kontaktandmed ja lisa-aadress kantakse RR-i.

6.17. Lõpetatakse alla 15-aastase kontaktandmete RR-i kandmine

6.17.1. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

- 1) Sihtrühm: KOV-i ja teiste asutuste, näiteks Transpordiameti, Maksu- ja Tolliameti ning PPA ametnikud, kellele esitatakse alla 15-aastase kontaktandmeid. Sihtrühm on **väike**.

- Mõju ulatus on **keskmine**. Võib muutuda ametnike töökorraldus, aga eeldatavasti ei kaasne kohanemiskursi, sest nad ei pea midagi uut õppima. Kuna alla 15-aastase kontaktandmeid ei kanta enam RR-i, võib väheneda töökoormus.
 - Mõju esinemise sagedus on **väike**, kuna üldjuhul ei esitata alla 15-aastase kontaktandmeid KOV-is kohapeal. Need saab esitada e-rahvastikuregistris ja sellisel juhul kantakse need RR-i automaatselt. Ametnikel ei ole seega vaja tihti kontaktandmeid RR-i kanda.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Muudatus on ametnikele positiivne, sest töökoormus väheneb alla 15-aastase kontaktandmete RR-i kandmise võrra. Võib aga suurendada selgitusvajadust juhul, kui vanemad soovivad alla 15-aastase kontaktandmeid esitada. Eeldatavasti ei ole sellised juhtumid siiski sagedased.
- 2) Sihtrühm: SMIT-i IT arendajad. Sihtrühm on **väike**: paar töötajat.
- Mõju ulatus on **väike või keskmine**. RR-i volitatud töötaja SMIT peab arendama RR-i nii, et edaspidi ei oleks võimalik alla 15-aastase kontaktandmeid sinna kanda ega e-rahvastikuregistris esitada. Samuti tuleb lõpetada RR-i juba kantud kontaktandmete kehtivus.
 - Mõju esinemise sagedus on **väike**, sest RR-i arendamise ja kontaktandmete kehtivuse lõpetamise vajadus on ühekordne.
 - Ebasoovitava mõju kaasnemise risk **puudub**. Muudatus on SMIT-ile positiivne, sest väheneb RR-i andmete hulk ja tänu sellele ka andmete õigsuse kohta RR-i klienditoe poole pöördumine.

6.17.2. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: alla 15-aastaste seaduslikud esindajad. Sihtrühma suurus on **keskmine**: 2024. aasta 15. juuli seisuga oli RR-is telefoninumber 17 529-l ja e-posti aadress 12 917-l alla 15-aastaselt.

Mõju ulatus on **keskmine**. Edaspidi ei pea alla 15-aastase seaduslik esindaja esitama RR-i tema kontaktandmeid. See on üldjuhul tähendanud esindaja enda kontaktandmete mitmekordset esitamist. Kuigi seaduslike esindajate käitumine võib muutuda, ei kaasne eeldatavasti kohanemiskursi, sest nad ei pea midagi uut õppima.

Mõju esinemise sagedus on **väike**. Üldjuhul esitatakse alla 15-aastase kontaktandmed e-rahvastikuregistris. Kuna edaspidi seal nende esitamise võimalust ei ole, ei tohiks tekkida muudatuse kohta ka küsimusi.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Muudatus on alla 15-aastaste seaduslikele esindajatele positiivne, sest alla 15-aastase kontaktandmeid ei ole vaja RR-i esitada. Negatiivne võib muudatus olla neile, kes soovivad seda teha. Samas tuleb võtta juba praegu alla 15-aastase puhul ühendust tema seadusliku esindajaga, kelle kontaktandmed kantakse endiselt RR-i.

Järeldus: muudatusel **ei ole olulist mõju**. Muudatus on positiivne nii asutustele kui ka suuremale osale alla 15-aastaste seaduslikele esindajatele.

6.18. Koondmõju inimeste ja ettevõtjate halduskoormusele

Eelnõuga tõhustatakse rahvastiku toimingute valdkonna menetlusi, et muuta need mugavamaks, kiiremaks ja lihtsamaks, sealhulgas kaotatakse võimalusel mitmeetapiline menetlus. Seeläbi väheneb inimeste halduskoormus. Näiteks võimaldatakse:

- registreerida tervishoiuteenuse osutaja tõendita sünd muude piisavate tõendite korral ilma kohtusse pöördumata;
- kolmanda riigi kodanikul avaldada oma lapse sünni registreerimisel tema kodakondsus;
- registreerida lapse elukoht KOV-i algatusel ilma teise hooldusõigusliku vanema nõusolekuta;
- anda EL-i kodanikule isikukood elukoha registreerimise menetluses ja registreerida tema elukoht Eestist välisriiki elektroonilise digiallkirjastamata elukohateate alusel;
- määrata alla 11-aastase lapse haridustase RR-is automaatselt;
- vähemalt 15-aastaselt teha iseseisvalt osa menetlustoiminguid;
- pääseda osa surnu andmetele juurdepääsutaotluseta juurde.

Halduskoormust võib suurendada sünni registreerimise pädevuse koondamine 16 MK KOV-i, sest teatud juhtudel peavad inimesed sünni registreerimiseks läbima suurema vahemaa kui praegu. Samas üha enam sünde registreeritakse e-rahvastikuregistris ja juhtumeid, kus sünni registreerimiseks peab minema MK KOV-i kohapeale, on vähe.

Lisaks väheneb ka ettevõtjate halduskoormus, näiteks seeläbi, et RR-i kontaktandmed on edaspidi usaldusväärsemad ja kvaliteetsemad ning seetõttu ei pea ettevõtjad tegelema nii palju andmevigadega, et saada tegelikke kontaktandmeid.

Järeldus: kokkuvõttes eelnõuga halduskoormus väheneb.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja KOV-i tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

IT arendustööd

Seaduse rakendamiseks tuleb SMIT-il teha IT arendustöid, et võimaldada näiteks:

- kontaktandmetele juurdepääsu õigustatud huvi korral;
- vähemalt 15-aastaselt logida sisse e-rahvastikuregistrisse;
- avalikkusel pääseda vabalt juurde osale surnu andmetele.

Kulud kaetakse SMIT-i eelarvest RR-i pidamise rahast.

Abiellumisel on kaks osa: 1) PKTS-i toimingud alates abiellumisavalduse vastuvõtmisest kuni abielukande RR-i tegemiseni ja 2) pidulik tseremoonia MK KOV-is. PKTS-i toimingute eest tasuvad abiellujad riigilõivu, piduliku tseremoonia eest MK KOV-i teenustasu. Kahe osa ühtseks toimimiseks lisatakse e-rahvastikuregistrisse vajalik teave ja menetlussammud, kuid vajalikud võivad olla ka MK KOV-i IT-lahendused näiteks teenustasu maksmiseks, kuna RR-i broneerimissüsteemi ei saa lisada selleks pangalinke.

Koolitusvajadus

Muudatuste rakendamisega võib kaasneda koolitusvajadus. Näiteks on PPA-l vaja oma ametnikke juhendada, kuidas vajadusel küsida kolmanda riigi kodaniku lapse kodakondsuse kohta lisatõendeid. Siseministeeriumil on vaja ajakohastada KOV-idele mõeldud juhendeid.

Kulude kokkuhoid

Sünni registreerimise pädevus 16 MK KOV-i koondamine aitab paremini kasutada riigi raha. 2023. aastal eraldati tasandus- ja toetusfondist³¹ 71 KOV-ile kuni tuhat eurot toetust sünni registreerimiseks. 35 KOV-i registreerisid 2023. aastal keskmiselt ühe või vähem sündi nädalas, st alla 52 sünni aastas. Seetõttu on nende perekonnaseisuametnike koolituse ja eksami aeg ja kulud ebaproportsionaalsed. KOV-id, kes enam sündi ei registreeri, peavad leidma oma praegustele perekonnaseisuametnikele uued ülesanded. Osa KOV-ides võib olla vaja ametnikke koondada, kui ei ole piisavalt uusi ülesandeid anda.

Eelnõuga vähenevad nii riigi tööjõu- kui ka asjaajamiskulud, sest rahvastiku toimingute valdkonna menetlusi tõhustatakse ja lihtsustatakse, näiteks ei pea isikukoodita EL-i kodanik elukoha registreerimiseks esitama enam kahte taotlust, vaid piisab ühest. Eeldatavasti ei ole vaja hoida ka nii palju inimesi tööl kui praegu.

Seega, eeldatavasti riigi kulud vähenevad. Kulude kokkuhoiu kõrval lisatulu ei kaasne.

Töökoormus

Eelnõu jõustumise järel võib ajutiselt suureneda riigi töökoormus, et kõiki muudatusi saaks rakendada, sealhulgas koolitus- ja juhendamiskoormus. Pikemas plaanis aga riigi töökoormus väheneb.

8. Rakendusaktid

Eelnõu rakendamiseks tuleb muuta järgmisi määrusi:

- 1) Vabariigi Valitsuse 20. detsembri 2018. aasta määrus nr 128 „Elukoha aadresse edastavate ning lisa-aadresse ja kontaktandmeid rahvastikuregistrisse kandvate avalikku ülesannet täitvate asutuste ja isikute ning isiku viibimiskoha aadressi andmeandjate loetelu ning elukoha aadressi edastamise, lisa-aadressi ja kontaktandmete rahvastikuregistrisse kandmise ja isiku viibimiskoha andmete esitamise kord“;
- 2) Vabariigi Valitsuse 20. detsembri 2018. aasta määrus nr 129 „Rahvastikuregistri ülesehitus, turvaklass, täpne andmekoosseis ja andmeandjate üleantavate andmete loetelu“;
- 3) siseministri 3. jaanuari 2019. aasta määrus nr 2 „Elukohaandmete rahvastikuregistrisse kandmise kord, vormid ja nende täitmise juhend“;
- 4) siseministri 3. jaanuari 2019. aasta määrus nr 1 „Isikukoodide moodustamise ja andmise kord“;
- 5) regionaalministri 3. mai 2010. aasta määrus nr 8 „Perekonnaseisuasutusele esitatavate avalduste, paberil tehtavate perekonnaseisukannete ja perekonnasündmuse kohta väljastatavate tõendite vormid, abieluvõimetõendile kantavad andmed ning võõrkeelses tõendis kasutatavate keelte loetelu“;
- 6) regionaalministri 22. juuni 2010. aasta määrus nr 9 „Perekonnaseisukannete tegemise ning väljatrüki edastamise ja säilitamise kord“;
- 7) siseministri 27. detsembri 2022. aasta määrus nr 51 „Rahvastikuregistrisse kantud isiku enda, tema alaealiste laste ja eestkostetavate ning surnud abikaasa või registreeritud elukaaslase andmetele juurdepääsu tagamise täpsem kord“.

Rakendusakti kavandid on seletuskirja lisas 1.

³¹ [RT III, 07.03.2023, 3](#)

Volitusnormide kehtetuks tunnistamine

- 1) Eelnõuga tunnistatakse kehtetuks **PKTS-i § 24 lõige 5**, mille kohaselt kehtestab lapse sündi registreerivale perekonnaseisumetnikule esitatava tervishoiuteenuse osutaja tõendi vormi valdkonna eest vastutav minister määrusega. Arvestades, et see volitusnorm jõustus 1. juulil 2010, kuid seda määrust ei ole kehtestatud ja tervishoiuteenuse osutaja tõendi andmete koosseis sätestatakse eelnõuga PKTS-i § 21¹ lõikes 1, tunnistatakse see volitusnorm kehtetuks.
- 2) Eelnõuga tunnistatakse kehtetuks ka **RRS-i § 82 lõiked 3 ja 4**, mille kohaselt kehtestab avalikku ülesannet täitva asutuse ja isiku poolt elukoha aadresside edastamise korra ning nende asutuste ja isikute loetelu Vabariigi Valitsus määrusega. Neid volitusnorme ei ole edaspidi vaja, sest eelnõuga kaotatakse võimalus esitada avalikku ülesannet täitvale asutusele või isikule elukohateade.

9. Seaduse jõustumine

Eelnõu jõustub kahes osas:

- 1) § 1 punktid 3–9 ja 11–21 ning §-d 2 ja 3 jõustuvad 2025. aasta 2. detsembril;
- 2) § 1 punktid 1, 2, 10 ja 22 jõustuvad 2026. aasta 1 jaanuaril.

Jõustumisaja valikul on arvestatud, et jääks piisavalt aega teha vajalikke töökorraldusmuudatusi ja IT arendustöid. Samuti on jäetud otstarbekalt pikk aeg, et inimesed jõuaksid enne seaduse jõustumist sellega tutvuda. Jõustumisajad erinevad IT arendustööde valmimise aja tõttu.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu [24-0807/01](#) ning arvamuse avaldamiseks Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Noorteühenduste Liidule, Eesti Perekonnaseisumetnike Kutseliidule ja Õiguskantsleri Kantseleile.

Eelnõu kohta esitasid märkusi Eesti Linnade ja Valdade Liit ja Eesti Perekonnaseisumetnike Kutseliit ning Õiguskantsleri Kantselei. Märkustega on võimaluse piires arvestatud (vt seletuskirja lisa 2).

Algatab Vabariigi Valitsus 8. septembril 2025. a

Vabariigi Valitsuse nimel

(allkirjastatud digitaalselt)

Kaire Karp

Büroo- ja dokumendihalduse juht